

TÜRKİYE
DİL VE EDEBİYAT
DERNEĞİ

2 718020 400073

HİKÂYE Olağan

İki Aylık Hikâye | Şubat
Dergisi | Mart 2025 | 200 TL

Dosya:
Geçiş Dönemi
Hikâyeciliği

n.27

Cihan Aktaş / Ahmet Şevki Şakalar / Gökhan Yılmaz / Mukadder Gemici
Veysel Altuntaş / Fatma R. Çerçi / Hüseyin Kılıç / Fatih Selvi / Büşra Çelik
Keziban Soylu / Oğuzhan Oğuzbey / Rabia Altuntaş / Merve Çakır / Sebahat
Meraki / Şerife Saliha Bozoklu / Kübra Akgün / Selvinaz Taşdemir / Gizem
Cevher / Nursultan Taş / Sena Yiğci

FATİH

Minik Ellerden,
Büyük Hayalere

fatihkalemcom

fatihkalemcom

www.fatihkalem.com.tr

TÜRKİYE DİL VE EDEBİYAT DERNEĞİ

Adına Sahibi

Ekrem Erdem

Genel Yayın Yönetmeni

Yunus Emre Özсарay

Yayın Sorumlusu

Hikâyeler: Gökhan Yılmaz

Düşünce Yazıları: Rabia Altuntaş

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Elif Sönmezşık Aydın

Yayın Kurulu

Büşra Çelik

Keziban Soylu

Merve Çakır

Oğuzhan Oğuzbey

Rabia Altuntaş

Sebahat Meraki

Son Okuma

Keziban Soylu

Kapak Tasarım

Erdem Özсарay

İç Sayfa Tasarım

Erdem Özсарay

Abonelik Servisi

0212 581 61 72

Mahibe Alşahin

Satış Fiyatı: 200 TL

Yıllık Abonelik: 1.000 TL

Yıllık Abonelik Öğretmen: 900 TL

Yıllık Abonelik Öğrenci: 720 TL

Basıldığı Yer

Aktif Matbaa Basım Yayın ve Amb.

San Tic Ltd. Şti.

Osmangazi Mah

Gençosman Cad No :2/C

Esenyurt / İstanbul

ISSN: 27180204

İki Aylık Ulusal Süreli Yayın

olaganhikaye

olaganhikaye

olaganhikaye@gmail.com

TÜRKİYE DİL VE EDEBİYAT DERNEĞİ

Feshane Caddesi Nu:3

Eyüpsultan / İstanbul

Tel: 0212 581 61 72

Faks: 0212 581 12 54

Dergiye yazılar elektronik posta yoluyla gönderilir. Yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir. Yayın Kurulu dergiye girecek yazılarda gerekli gördüğü düzeltme ve değişiklikleri yapabilir.

Dün Bugün Yarın

Mesele modern hikâye olduğunda Aziz Efendi'nin *Muhayyelât*'ı, Emin Nihad'ın *Müsameretnâme*'si diye başlarız konuşmaya. Başlarız ama çoğunlukla kulaktan dolmadır bu eserlerle ilgili bildiklerimiz. Bu sayımızda hiç değilse kendimiz açısından bir yeniden okuma olsun niyetiyle bu eserleri gündemimize almayı düşündük. Elbette odak noktamız bunlarla sınırlı kalmadı. Dönemde yazılmış fakat üzerinden hızlıca geçilip gidilen yahut isimleri yakın dönemlere kadar hiç anılmayan, edebiyat tarihlerinde yeterince yer verilmeyen başkaca eserleri de gündemimize alalım istedik. *Tesadüf-i Acibe*, *Hayâlât-ı* Dil gibi eserlere ilk defa Gonca Gökalp Alpaslan, "Tanzimat Edebiyatında Gelenekten Gelen Unsurlar" isimli tezinde geniş bir şekilde yer vermişti ama bu eserler yakın döneme kadar günümüz harfleriyle yayınlanmış değildi. Neyse ki son dönemde kültür yayıncılığında kazanılan ivme bu eserlerin günümüz okurlarına ulaşmasını sağladı. Öyle sanyorum ki dönemin önemli katalogları taransa daha farklı eserler de gün yüzüne çıkacaktır. Her neyse biz biraz olsun bu eserleri hem kendimize, hem okura yeniden hatırlatmayı düşündük ve bir önceki sayımızda 2020 sonrası hikâye deyip edebiyatın günceldeki nabzını tutarken şimdi de ilk örneklerle dönerek geçmişin nabzını kontrol etmeyi istedik. Dünü canlı hâle getirmek, içinde yaşanan çağda geçmiş konuşulur kılmakla mümkündür diye düşünüyoruz. Böylece şimdinin, aslında dünün ihtiyaçlarına verilen cevapların yeni bir görünümü olduğu ortaya çıkacaktır.

Edebiyatın her yönünü mercek altına almaya çalışıyoruz. Ne bugüne ne düne takılıp kalmak niyetindeyiz. Dergimizin yükünü sırtlanan arkadaşlarımız önemli bir gayret gösteriyorlar. Bu sayının hazırlanmasında da ciddi emekleri var. Olağan Hikâye dergisinde yaptığı işi ciddiye alan çalışkan bir ekibin bir araya gelmiş olması ileride de daha güzel işler yapacaklarının habercisi oluyor. İki güzel haberle bitirelim. Gökhan Yılmaz'ın "Tüm Müdahalelere Rağmen" isimli yeni kitabının çıktığı haberini aldık dergimizi hazırladığımız sıralarda, tam buna sevinirken Sebahat Meraki de beşinci defa "Zaman Yiyenler" isimli yeni bir çocuk edebiyatı eserinin haberini verdi. İkisini de tebrik ederiz. Daha nicelerine inşallah.

Yunus Emre Özсарay

İçindekiler

Hikâye

Ahmet Şevki Şakalar *Remzi Duman'ın Tekâüd-i Sergüzeşti* .04

Veysel Altuntaş *Başredaktör'ün Kitabı* .12

Fatma R. Çerçi *O Gün Bu Gündü* .18

Hüseyin Kılıç *Kuru Temizleme* .24

Fatih Selvi *Tabiri Zor Rüya* .28

Dergilerde

Hazırlayan: Büşra Çelik, Keziban Soylu, Oğuzhan Oğuzbey

Hece Öykü .30

Metinörgü

Hazırlayan: Keziban Soylu, Oğuzhan Oğuzbey

Dedem Korkut Ölüptür, Bilmem Adımı Kim Vire .34

Güzergâh

Büşra Çelik *Âlim Kahraman Hikâyeciliği* .38

Dosya

Rabia Altuntaş *Bir Geçiş Dönemi Eseri Olarak Muhayyelât* .46

Büşra Çelik *Türk Hikâyesinde Bir Araf: Kayıp Hikâyenin Peşinde* .52

Merve Çakır *Emin Nihad Bey'in Müsâmeretnâme Adlı Eserindeki Kadınlar* .56

Keziban Soylu *Doğunun mu Batının mı Paltosu Edebiyat* .63

Şerife Saliha Bozoklu *Edebiyat Deryasında Bir İnci: Hayâlât-ı Dil* .68

Sebahat Meraki *Tanzimat'ın Romeo ve Juliet'i* .72

Yazar Kafası

Unutulmuş Hikâyeler - Mukadder Gemici *Söyleşi* .76

Hikâye

Kübra Akgün Savaş Kuşları .84

Selvinaz Taşdemir Heves .90

Gizem Cevher Çatlak Duvarlardan Sızmayan Gün Işığı .91

Nursultan Taş Tiflis'e Bir Bilet .95

Sena Yıgıcı Çürük .98

Re'sen Editör

Hazırlayan: Keziban Soylu

Tek Kişilik Balayı Özay Erdem .104

Küçük Bir İhtimal Hüseyin Kılıç .105

Okuru Bol mu Olsun?

Hazırlayan: Merve Çakır – Sebahat Meraki

Makbule Aras Eyvazi, Ustam Diyorum Öldü Dön Dolaş Aynı Hikâye .106

Kitaplar Arasında

Hazırlayan: Şerife Saliha Bozoklu

Zamanın Notalarından Süzülen Hikâyeler: Gün Dönende .110

Tel Koptu, Büyü Bozuldu .112

Bilincin Dehlizlerine Aralanan Pencere: Akrebin Kışı .113

Üç Nokta Atışı

Hazırlayan: Gökhan Yılmaz

Şimdinin Güçlü Hikâyesi: Kar Gibi Patiskalar Değini .114

Cihan Aktaş'la Söyleşi .142

Cihan Aktaş Melekgirmez Fısıltıları - Hikâye .122

A H M E T Ş E V K İ Ş A K A L A R

H İ K Â Y E

Remzi Duman'ın Tekâüd-i Sergüzeşti

Kuddusi Demir'e...

“Emekli bir adam olan Remzi Duman, hayatının en sakin dönemine adım attığını düşünürken, kendini beklenmedik bir serüvenin içinde buldu. Bir sabah, kahvesini yudumlarken, posta kutusunda gizemli bir mektup buldu. Mektupta, onu dünyanın öbür ucuna, eski bir arkadaşının yanına davet eden bir harita vardı.

Remzi Bey, maceraperest ruhunu kaybetmediğini fark etti ve çantasını toplayıp yola koyuldu. Yolculuğu sırasında, yanlış uçaklara binmekten, tuhaf yemekler yemeye kadar pek çok komik durumla karşılaştı. Her yeni gün, ona emeklilik hayatının aslında ne kadar heyecan verici olabileceğini gösteriyordu.

En nihayetinde, eski dostunun yaşadığı egzotik adaya ulaştığında, onu bekleyen sürprizle karşılaştı. Arkadaşı, ona dünyanın en büyük hazine avının haritasını bırakmıştı! Remzi Bey, bu hazine avında, adanın yerlileriyle dostluklar kurdu, kayıp piramitleri keşfetti ve hatta bir papağanla dost oldu.

Her macera, ona yeni bir hikâye ve kahkaha getirdi. Emeklilik günlerinin sakin geçeceğini düşünen Remzi Duman, hayatının en renkli dönemini yaşamaya başlamıştı.”

Aslında böyle olmadı.

Ben Remzi. Dakik Remzi. Hızlı Remzi. Asliye Hukuk'un dert babası. Emanet ehli. Bekârların sırdaşı, dulların dedikodu ortağı, mesailerin vazgeçilmez arkadaşı. Can sıkıntısının antidepresanı. İdeal koca. Geleneklerine uhuyla yapışık vatandaş. Remzi Duman yani. Emekli namzedi mübaşir Remzi Duman. İlgili dairenin olmazsa olmazı. Yemeğin tuzu, arabanın lastiği, cacığın sarımsağı, çığköftenin isotu, dolmanın yoğurdu, silahın tetiği, erkeğin bıyığı, kabadayının tespahi neyse ben de oyum. Ben olmazsam dava açılmaz, dava kapanmaz, bitmiş davalara temyiz yolu açılmaz, davanın salahiyeti sağlanmaz, kararlar güdük kalır, adalet yol-

da tökezler, selamet ve huzur fırtınaya tutulur. Ben olmazsam toplumun refah seviyesi düşer, Borsa İstanbul çöker, kur korumalı mevduat çıplak kalır, altına güven sarsılır, çay ocağında konkordato ilan edilir, arşivde dosya zaman aşımına uğrar, tozlu raflarda kimse yolunu bulamaz. Dairenin görünmeyen emekçi yüzüyüm aynı zamanda. Yeri doldurulamayacak eleman, hastalandığında hatta -aman ağzınızdan yel alsın- öldüğünde gerisi tufan olanım. Bu ülkede adaletin ayakları sağlam durabiliyorsa biraz da Remzi Duman gibilerin sayesinde efendim. Sanmayın ki kibirden, demeyin ki kendini beğenmişlikten söylüyorum bunları. Altına altın, pehlivana pehlivan, ipeğe ipek demezeniz değeri kıymeti bilinmez canım efendim. Siz anladınız benim meramımı. Kimsenin tavuğuna kış demeden mütevazı bir hayatımız var, Kira vermeden oturduğumuz bir evimiz, ayağımızı yerden kesen bir külüstürümüz, Bir de Yalova'da yazları gittiğimiz devre mülk. Borcumuz harcımız yok. Hâlimize bin şükür. Cennetlik değiliz ama cehenneme gitmemek için de yapıyoruz bir şeyler.

Gül gibi yaşıyoruz yani böyle yıllar yılı. Evde hayat arkadaşım Nimet'ten bahsetmedim size. Eski belediye başkanının kızı Nimet Duman. Gençliğimin baharı. Sevda yellerimin nakaratı. Meşakkatli hayat yolculuğumun vefalı çınarı Nimet Duman. Benim gibi bir aylağı, çulsuzu, yersiz yurtsuzu adam edip çekip çeviren hünerli imparatoriçem, saraylar sultanım Nimet Duman'dan söz ediyorum. İşte böyle bir zamanda telefon jokerim, Hamdi Bey'im, kuyudan çekip çıkarırım, böbrek ameliyatında gerekirse kendi böbreğinin birini bana vereceğini söyleyerek merhamet abidem oluveren ulu çınarım Nimet Duman'a emekliliğim yaklaşırken, kahveyi, kâğıdı, maçı bilmeyen adamın işi gücü olmadan perişan olacağını anlatıp küçük bir arzuhalci dükkânı açacağımı söyledim. Canım karım, kısa bir süre düşündü ve yüksek ferasetinin kelimelere dökülmüş hâlini bu adama ikram buyurdu. Bak Remzi, senin kafan tez. Esnaf adam, sabırlı olmalı, gerektiğinde risk almalı. Dolandırırılar seni. Ayrıca bir dilekçe bir fotokopi için ufacak bir yerde beklenir mi akşama kadar. Canın sıkılır, daracak yerde. Bunalırsın. Bunalınca psikolojin bozulur, stres küpü olursun. Sağa sola çatarsın. Hır gür çıkarırsın. Bu yaşımızda bizi karakollardan toplarlar. Etme eyleme kurbanın olurum. Nimet, bir bilge varlığa dönüşmüş, bilgelik pınarının başında billurdan cümleler döküyordu. Ben de o pınarın ağzında bakracımı doldurmak için bekleyen zavallı bir biçareydim.

Psikolojin bozulur, stres küpü olursun kısmı önemliydi. Alimalah iki kuruş kazanalım derken zaten kıt olan aklımı yitirebilirdim. Ticaret gurum Nimet bu öngörülerıyla gözümde daha da büyümüştü. Hele ekonomik öngörüsü, sosyolojik tespitleri ve psikolojik tahlilleriyle karşımda daha da devleşmişti. Acaba bunları gerçekten benim hayrına mı söylüyordu. Emin değildim. Asıl söylemek istediğini merak ediyordum.

Nimet Duman'ın gizli bir ajandası olabilir miydi. Buna ihtimal vermiyordum. Devam etti velinimetim. Genç Emekliler Derneği'nin şehrimizdeki şubesine üye olursun. Hafta sonu doğa yürüyüşleri olur, lokalde arkadaş bulursun, tavla oynamayı öğrenir, bulmaca çözersin, ne bileyim işte belki sanat edebiyatla uğraşır, kendine yeni hobiler bulursun. Nimet, konuştuğca açılıyor, gitgide bir yaşam gurusuna dönüşüyordu. Hayranlıkla dinliyordum canım karımı. Bu haliyle emekliler derneklerinde konferanslar bile verebilirdi. Yaşam koçu Nimet, Remzi Duman efsanesi. Yan yana. Yana yana.

Emekli oldum. Aslında altmış beş sınırı olmasa emekli olmayacaktım. Altmış beş derken kemik yaşımdan bahsediyorum. Ruhum, Otranto seferine hazırlanan Fatih gibi. Devam etseydim devletimin emrinde, halkımın hizmetinde cansiperane çalışabilirdim. Adliyede yine aranan adam, çözüm yollarının yoncalı kavşağı olabilirdim. Arşivin tozlu dosyalarının arasında kaybolup sabıkalara, sicillere, kayıtlara şahitlik etmeye devam edebilirdim. Ama üzgünüm. Remzi Duman, bu sahnedeki -pardon bu dairedeki- rolün buraya kadarmış. Zirvede bırakmak diyorlar ya bu benim yaptığım olsa gerek. Hoşça kal adliye koridorları, hoşça kal muvazzaflığın doksan dakikası, hoşça kal tozlu arşiv, hoşça kal zaman aşımı, hoşça kal kefalet, hoşça kal şiddetli geçimsizlik, hoşça kal ömür boyu nafaka, hoşça kal geciken adalet. Merhaba beraat! Merhaba hayat!

Bir zaman sonra belediyenin aile çay bahçesinde bu konuyu oranın müdavimlerinden sordum soruşturdum. Öğrendim ki sağda solda oturan gazete okuyan, bulmaca çözen, tavla oynayan birçok kişi Genç Emekliler Derneği'ne üyeymiş. Hanıma hak vermeye başladım. Düşündüm, insan kırk yılda bir de olsa karısının sözünü dinlemeli. Gerçi ben çoğu zaman dinliyorum da. Eskiler, sen bilirsin deyince değirmende dövüş olmaz, derler. Geçim ehli, uyumlu erkek olmak da Remzi Duman efsanesini tamamlayan özellikler. Kabul edelim, Bu ülkede Remzi Duman'lar kolay yetişmiyor. Yeter ki değeri anlaşılsın. Ertesi gün ben de üye oldum derneğe. Dernek dediğimiz yer, eski bir iş hanının üçüncü katında iki odalı küçük bir büro. Bir odasında masa, önünde dört eski koltuk, ortada eski bir sehpa. Diğer geniş olan yerde etrafi sandalyelerle çevrilmiş dört beş masa daha vardı. Dernek başkanının bir aramıza hoş geldin deyişi vardı ki kendimi mecliste senatör seçilmiş gibi hissettim. Üyelik töreninden sonra bir masa takvimi, derneğin adı yazılı eşantıyon kalemi ve tarihi geçmiş bir ajanda verdiler. İş hanından yavaş adımlarla indim. Caddeye çıktım, amaçsız yürüdüm bir süre. Küçük bir parkta mola verdim. Ajandayı inceledim. İlk sayfasına el yazısıyla adımlar yazdım. Altına telefon numaramı ekledim. Ulaşılabilecek kişi bölümüne de Nimet Duman ve numarasını yazdım. Bir şey olursa emaneti emanetime ulaştırırsınlar diye. Eve giderken mahalle kasabından yarım kilo yağsız

kıyma, manda yoğurdu ve hurma tatlısı aldım. Söylenmesi ayıp bizim hanım pek sever hurma tatlısını. O iştahla tatlı yerken ben de onu seyredirim. Markete uğrayıp altılı Niğde gazozu da aldım. Başta söylemiştim, geleneklerimize bağlıyız diye. Gâvur kolalarını ve gazozlarını oldubitti sevmem, eve de sokmam. Bizim gazozlarımız onlarınki gibi mi. Elbette hayır. İnsan gazozu içip geçirirken bile Anadolu kokusu yayılıyor, yayla havası esiyor. Yediklerinin üstüne bir rahatlama bir asalet geliyor.

Evde kendimizce bir kutlama yaptık. Karım, nadir zamanlarda yaptığı meşhur yemeği içli köfteyi hazırlamış, yayla çorbası ve salatayla mükellef bir sofraya hazırlamıştı. Hurma tatlısını çayla birlikte yedik balkonda. Ardından gelsin gazozlar, sohbet muhabbet. Nişanlı günlerimiz, düğün hazırlıkları... Sonra benim utangaç damatlık hallerime güldük. Sonra çocukların doğup göz açıp kapayıncaya kadar büyüyüp serpilip üniversitelere gitmeleri. Sonra Müzeyyen Senar, Zeki Müren şarkıları. Yeter Nimet yeter. Ağlatacağın beni. Konuyu değiştir. Çayını tazele pa-dışahının.

Balkondan şehrin ışıklarına bir kez daha baktım. Geri dur koca şehir, Remzi Duman efsanesi için yeni bir sayfa açılıyor. Örgütlü bir vatandaş geliyor. Genç Emekliler Derneği üyesi Remzi Duman geliyor. Hayata fabrika dişlileri gibi bakan ve o dişlilerin arasında ayakta kalmaya çalışan cengâver komutan: Remzi Duman.

Gel zaman git zaman alıştım örgütlü vatandaşlığa. Derneğe gitmeye başladım. Hemen hemen her gün uğruyordum derneğe. Yeni arkadaşlar buldum. Tavla oynamayı öğrendim. Yeni kapılar açtım. Nadir de olsa altı altı getirdim. Yeni bulmacalar çözdüm, altılı ganyanda kendimce tüyolar verdim yan masaya, kurban bayramlarında yedi hisseyi bulup tosunlar kestim, cemiyetlerde çiftlere çeyrek altın taktım, Angara'nın bağlarına oynadım, Nimet'i Selami Şahin şarkılarında dansa kaldırdım, doğa yürüyüşlerine katıldım. Yürüyüş demişken geçen bahar da hükümetin emeklilere verdiği yetersiz zammı protesto etmek için seksen yüz kişiyle şehir meydanında, slogan atıp, pankart bile taşıdım. Genç Olgunlar Korosu'na katılıp Klasik Türk müziğine merak sardım. Hareket demek, hayat demektir. Sosyal faaliyetler, insanı genç kılan bir şeydi. Hareketsizlik iyi gelmiyordu bana. Ruhumun incelmeye karşın tekaüt göbeğim büyüyordu. Sarayımın sultanı Nimet'in yemeklerinden fazla kaçırmak dışında hayatımda her şey yolunda gidiyordu.

Bir gün çay bahçesinde Ateşböceği Ercan bulmacası çözerken üyesi olduğum derneğin genel kurul davetiyesini tutuşturdular elime. Beyaz kuşe kartona basılmış sade bir davetiye. Tarih, gün, saat ve faaliyetin yeri. Yeni yönetime aday olabilir hatta kendi ekibimi de kurabilirdim. Ağır git Remzi Duman! Bariyerlere çarpıp takla atacaksın. Evde giyinip dışarı çıkarken aynaya baktım. Yoksa Remzi Duman efsanesine

yeni ve parlak bir sayfa mı açılıyordu. Neden olmasındı. Neden olsundu. Emin değildim. Emin olmalıydım. Nimet bu düşünceme ne diyecekti acaba? Yine tarihi balkon konuşmalarından birini mi yapacaktı. Birkaç gün gitmedim derneğe. Mide bulantısıyla başlayan ve ishalle devam eden bir kırgınlık başladı ve epey sürdü. Ya yediğim bir şey dokundu ya da birkaç çeşit yiyeceğin midemde isyan çıkarmasının bir sonucuydu bu. Hafta sonuna doğru Nimet Duman Alternatif Tıp Şifâhanesi'nin sevgi katılmış reçeteleriyle ve Nimet hemşiresinin yakın ilgisiyle epey toparlandım. Pazar günü öğleden sonra derneğin genel kurul toplantısı vardı ya. Pazar kahvaltısından sonra tıraş oldum. Ardından Arko tıraş kolonyası. Krem rengi gömlek, üzerine açık kahverengi üçgen bağlanmış kravat. Cüneyt Arkin'ndan daha fiyakalı duruyor. Nimet'in en son aldığı kahverengi ağırlıklı kareli takım elbisemi giydim. Altına emekli olurken aldığım ve seyrek zamanlarda giydiğim Sümerbank koyu kahve ayakkabılar. Genel kurul salonuna Remzi Duman'ın ağır ağır girişini düşündüm. Daha şimdiden çok heyecanlıydım. Nimet, ben evden çıkarken nazar duasını okuyup tüm atmosfere üfleliydi. Apartmandan çıkarken hiç âdetim olmadığı halde posta kutusuna baktım. Gri zarfın içerisinde ağzı özenle kapatılmış bir mektup. Gönderenin ismi yazmıyor. Bu gizemli durum bir an meşgul etti zihnimi.

Ve her şey, o gizemli mektupla başlamıştı.

“Sevgili Remzi Duman,

Uzun yılların ardından sesini duymak ne hoş olurdu ama kelimelerin bile ulaşamayacağı bir mesafedeyiz. Bu mektup, seninle son bir macerayı paylaşmak için yollanmış bir davetiyedir. Belki hatırlarsın, gençlik günlerimizde hep konuşurduk; dünyanın dört bir yanını gezip, gizemleri çözmeyi ve maceralar yaşamayı...

Şimdi, emeklilik günlerinde, belki de hayatının en büyük macerası için hazırsındır. Bu mektubun içinde bulacağın harita, seni dünyanın öteki ucuna, unutulmuş bir adaya götürecektir. Orada, gençliğimizin hayallerini süsleyen o efsanevi hazinayı bulacaksın. Ama unutma, bu yolculuk sadece cesaret ve zekâ istemiyor, aynı zamanda eski dostlukların gücüne de ihtiyaç duyuyor.

Haritayı dikkatlice incele. İşaretler ve ipuçları seni hazineye götürecektir. Ama bu sadece altın ve mücevherlerden ibaret bir hazine değil; bu, hayatın, dostluğun ve maceranın kendisi.”

Eski bir dostundan,

[İmza]

Aslında böyle de olmadı.

Genel kurul toplantısına geç kalmamalıydım. Toplantının yapılacağı salon yeni restore edilen eski bir hamamdı. Ördekhan, büyük

salon. Belediye otobüsüne bindim, kartımı uzattım. Üç kere dıt dıt dedi. Bu ücretsiz çekim demektir. Ücretsiz yolculuk Remzi Duman raconuna tersti. Fakat neylersin ki devletlülerimiz böyle münasip görmüştü. Şoförle göz göze geldik. Bu şıklıkla şoförün dikkatini çekmem pek şaşırtıcı değildi. Salonun yakınından geçen caddede otobüsten indim. Aşağı yukarı yarım saat vardı genel kurulun başlamasına. Ancak Remzi Duman felsefesinin bir özelliği da bütün randevulara erken gitmekti. Bekleten olmak değil bekleyen olmak erdemdi. Remzi Duman olmak kolay mıydı?

Salona erken girip ön taraflardan bir yer bulmak umuduyla ana kapıya yöneldim. O da ne? Ana kapının önünde kalabalık bir mehteran bölüğü. Beklerken bu kadar sert durduklarına göre marş söylerken nasıl olacaklar Allah bilir. Böyle bir sürpriz, bu kadar ses getirecek bir hamle beklemiyordum doğrusu dernek başkanından. Kendi halinde sümsük herifin tekiydi bizim başkan. Yapabilir miydi emin olamadım. Mehteranın önünde kapıya yakın iki koyu takım elbiseli adam etrafı kolaçan edip gelenleri selamliyordu. Mehteranın arasından vergiden muaf bir tebaa gibi usulca ilerledim. Koyu takım elbiseli iri kıyım adamlar beni salona aldı. Bu genç ve iri adamların Genç Emekliler Derneği genel kurulunda ne işi vardı? Üye olmalarına imkân yoktu. Seksen yüz kişilik salonun ahşap sandalyeleri, üç grup hâlinde dizilmişti. Bir sebebi vardır diye düşünüp orta bölümü gözüme kestirip ilerleyecektim ki salonun duvarlarında, sahnenin arkasında koca harflerle UMP bayrağı ve flamları fark ettim. Büyük harflerin altında ulusal, milli, parti gibi şeyler yazıyordu. Ya bir yanlışlık vardı ya da bizim dernek başkanı bize büyük bir gösteri hazırlıyordu. Dışarı çıkıp salonun dolmasını ve dernekteki arkadaşlarımla salona tekrar girmeyi düşündüm. Ana kapıdan dışarı çıkar çıkmaz yanımda az önceki iri kıyım, izbandut tipli adamlarından birisi çıkageldi. Neden çıktınız? Program başlayacak. Biraz çekindim açıkçası. Tehdit miydi yoksa rica mıydı bu ifadesi, kestiremedim. Tekrar içeri girdim. Az önce oturmayı düşündüğüm orta bölüme geçip sessizce oturdum. Diğer iki bölümlerde de birer kişi vardı. İzbandutları da sayarsak salonda toplam beş kişiydik. Sahnede altmış yaşlarında, kel, arkada dökülmemiş ve öne çekilip yapılandırılmış saçlı, gök mavi takım elbiseli adam öfkeli ve heyecanlı bir şekilde konuşuyordu. Flamlarda fotoğrafı vardı ve altında genel başkan yazıyordu. İlk defa görmüştüm adamı ve flamadaki adını. Hükümete etkili muhalefet gücümüzü göstereceğiz, kafelerde oturan gençliği harekete geçireceğiz, atanamayan öğretmenlerin hepsini atayacağız, dip dalgayla geleceğiz, yabancıları def edeceğiz, bize yan bakan komşu ülkelerin canına okuyacağız, sokakların sesi olacağız, gibi şeyler diyordu. Ben bir taraftan adamın ne dediğini anlamaya çalışıyor diğer taraftan kapıyı kolaçan ederek bizim dernekten tanıdık bir simanın gelmesini bekliyordum.

Kürsüdeki adam, cılız alkışların eşliğinde konuşmasını bitirip en ön sıradaki sandalyelerden ortadakine oturdu. Kısa bir sessizlikten sonra az önce dışarıda bekleyen mehteran bölüğü, küçük sahneye doğru ilerlemeye başladı. Allah'ım neler oluyordu. Dava arkadaşlarım neredeydi. Emekçi, emekli yoldaşlarım neredeydi? Remzi Duman'ı bir savaş meydanının ortasında tek başına bırakmak da neyin nesiydi? Mehteranın lideri işaret verdi, davullar vuruldu, borazanlar salonu inlettii, zillerin sesi kulaklarımızı çınlattı. Haydi Mehteraan! Ya Allah! Sonra Ceddin Deden, Genç Osman, Plevne Marşı... Vee Hücum Marşı! Galeyana gelmemek elde değildi. Hükümet titriyordu, sokaklar harekete geçmiş, dip dalga ilerledikçe ilerliyordu. Remzi Duman bambaşka duygulara gark olmuş, kanı deli deli akmaya başlamıştı. Akması normaldi çünkü Genç Emekliler Derneği üyesiydi. Müziğin etkisiyle kendinden geçmişti, gözleri atını aradı ve kılıcını yokladı. Bir büyük hareketin neferi, bir sağanağın en hızlı anydı sanki. Mehteranın marşları bitti ve ekibin üyeleri salondan yavaş yavaş çıktı. UMP başkanı sağda ve soldaki oturan iki adam ve izbandutlar da salondan çıktı. Bir tek ben kaldım salonda. Kulaklarımda hala mehteran davulları ve borazanları çınılıyordu. Salonda kimse kalmayınca kadar bekledim ve bizim emeklilerden umudu kesince ayrıldım salondan.

Yolda düşünüyordum. UMP, bu sosyal faaliyeti niye yapmıştı. Kime yapmıştı? Üç kişiye bir salon dolusu mehteranı niye getirmişti? Bir iş yapalım, sosyal faaliyet olsun, ses getirsin diye mi? Hem daha seçime çok vardı. Salondan çıktıktan sonra hem örgütlü hem de militandım Adımlarım yere değmiyor, sanki rap rap diyordu. Silahım bütün hedefleri vuruyor, kılıcımın hem önü hem arkası kesiyordu. Remzi Duman sergüzeştinde başka neler olacaktı kim bilir? Bilinmiyordu. Nimet aradı bu arada. Polifonik melodi Gülpembe çalar çalmaz açtım. Sesi çok heyecanlı geliyordu. Remzi Bey, an itibariyle Emekçi Ev Hanımları Derneği'ne üye oldum. Yarın ilk örgütsel faaliyetimizi yapıp erişte keseceğiz üyelerle. Gelirken yarım kilo hurma tatlısı al. Akşama kutlama var. Nimet Duman, sadece kendisi değil aynı zamanda örgütlü ve mutluymdu.

Hurma tatlısını alıp otobüse bindim. Eve yaklaştıkça kan basıncım hızlanıyordu. Evde beni artık örgütlü bir kadın bekliyordu. İki artı bir dairemiz de artık örgüt eviydi. Tedirgindim. Firariydim. Ceketimi rüzgâra astığım günden beri tehlikeli şarkılar söylüyordum. Abartmamalıyım. Gaza gelmemeli, havaya girmemeli, durduk yere başımı belaya sokmamalıyım.

Günler sonra dernek lokalinde Yıldırım Hoca'ya sordum: Neden kimse gelmedi, neden olmadı derneğin genel kurul toplantısı? Başkan Watsaptan paylaştı, görmedin mi? Genel merkez, bizim şubeyi feshetti. Üç kuruş dernek aidatlarımızla yolsuzluk yapmış. Kalan parayı

da repoya yatırmış üçkâğıtçı. Pantolonumun sağ cebinden kullanışlı ve tuşlu teknoloji harikası telefonumu gösterdim. Watsap yüklenmiyor bu merete, dedim. Fosil misin der gibi baktı yüzüme. Fosil değilim ben. Akıncıyım, ileri atılan sellercesine, dava adamıyım, parti militanı, gönül adamı, sandıkların kahramanı, sessiz çoğunluk, müşahitlerin şahı, bulmaca ustası, seçimlerin sürpriz çıkarıcı, anket şirketlerini yanıltanım. Sokağın sesi, sivil toplum gönüllüsüyüm. Plevne fatihi, hücum marşı, mehteranın başıyım. UMP'de alıkonulmuş temaşacı. Remzi Duman işte. Hem emekli hem emekçi. Örgütlü vatandaş. Nimet'in kavalyesi. Görünmez kahraman. Yüce dağların başında eksik olmayan bulut, Fırına getiren duman. Adliyeden tekaüd Remzi Duman.

Aslında şöyle oldu:

“Remzi Duman, Adliyeden emekli olduğu günün ertesinde öldü.”

VEYSEL ALTUNTAŞ

HİKÂYE

Başredaktör'ün Kitabı

Her bir edebî eser karşısında muhteşem bir merak beni sarar, sarmalar. Bilmem bu sizde de oluyor mu? Onun yazılış hikâyesini araştırmaktan büyük keyif alırım. Çoğu zaman hayal kırıklığıdır bu merakımın sonu. Buna da alışkınım. Yine de vazgeçmem. Çünkü ben hayatımın ya da daha özel anlamda yazın hayatımın bir cilvesi midir bilmem, yazarların ve onların eserlerinin ortaya çıkma süreçlerini bir şekilde görmüş biriyim.

Bu biliş bana okuduğum her kitabın hikâyesini öğrenmem için bir teşvik oluyor. Bu yüzden bugüne kadar yazılışına tanık olduğum kitapların, hepimizin bildiği kitapların hikâyelerini sizlerle paylaşmaya karar verdim. Henüz Berlin Duvarı yıkılmamıştı. Doğu Almanya'nın en önemli edebiyatçılarından biriyle, Walter U. ile gizli bir edebiyat toplantısında karşılaşmıştık. Çok sinirliydi. Elindeki müsveddelerin hepsini yırtmak üzereydi ki biz, yani orada bulunanlar, buna engel olmayı başaramıştık. Yani bugün okuduğunuz bazı Walter U. kitaplarının bir bölümünü kurtaranlardan biri de benim. Ama onun bu kadar sinirli olması hem edebiyat dünyasının önemli magazin bilgilerinden birini içinde barındırıyor hem de bir yazarın eserini kaleme alışının çok farklı hikâyesini. Gelin beraber bakalım.

Yıl 1970'lerin sonuydu. Her tarafta sıkı bir sansür vardı. Her kelime didik didik ediliyordu. Ben o zamanlar yazmıyordum fakat iyi bir dinleyiciydim. Hem de çok iyi bir dinleyici. Elbette kendime göre notlarım, küçük karalamalarım vardı. Onları gün yüzüne çıkarmazdım asla. Benimle mezara gidecekti onlar. Öyle olacağını düşünüyordum.

“Yazıyor musun?” sorusunu mütemediyen kararlı bir “Hayır.” ile karşılıyordum. Bu cevaptan sonra soruların devamı gelmiyordu. Ben soru soran tarafta olmayı daha çok seviyordum. Çünkü soru sorduktan

sonra gelen cevapları yazmak büyük bir keyif verirdi bana. Şimdi öyle mi? Yaşımın altmışları devirdiği bugünlerde artık daha çok cevaplayan tarafta ben yer alıyorum. Bundan da memnunum yanlış anlaşılmasın. Her dönemin kendine göre memnurlukları olduğunu insan yaş aldıktan sonra öğreniyor. Yirmili yaşlarımda hızlı dönemlerinde, bugün bile kendimle iftihar ettiğim, yaptığım en güzel işlerden biri şudur ki çok kötü bir gün geçirmiş olsam bile eve geldiğimde o günün bir özeti çıkarırdım. Eğer önemli olduğunu düşündüğüm biriyle ya da bir veya birden fazla yazarla bir araya geldiğim bir gün ise onların söylediklerini kelimesi kelimesine defterime geçirirdim. İyi bir hafızam vardı.

Müthiş bir arzuyla akşamın gelmesini beklerdim. Hemen defterime koymak, zihnimde tuttuklarımı ona aktarma isterdim. Bu iş benim için bir oyuna dönüşmüştü âdeta. Benim en büyük zevklerimden biriydi bu. Müthiş bir eğlenceydi. Zihnimde yazarları taklit ediyor, onların cümlelerini onların tarzlarıyla kâğıda döküyordum.

Ama şunu söylememe izin verin lütfen. Bu notlarımı asla ama asla hiç kimseye anlatmadım. Hikâyelerimde, romanlarımda ve elbette denemelerimde o zamanların, o konuşmaların etkisini yadsıyamam. Lakin yazılarımda hatta konuşmalarımda doğrudan o notlarımdan, defterimden hiç bahis açmadım. Fakat onların orada öylece durması beni bir yerde rahatsız ediyordu. Orada bir hazine olduğunu düşünüyordum. Zaman geçtikçe defter çürüyüp gidecekti bunu biliyordum, peki ya içindekiler? Edebiyat dünyasının sayılı simalarının gençlik hâllerini anlatan, kitaplarının yayımlanma süreçlerini gösteren o küçük anekdotlar... Onlar zaman geçtikçe bir şarap gibi yillanacak mıydı? Yoksa bir zaman sonra kimsenin ilgisini çekmeyen sıradan bilgilere mi dönüşecekti?

İşte bu düşünceler zihnimde dolanıp duruyordu. Bir akşam, yeni kitabım ile ilgili yaptığımız bir söyleşiden sonra, çok sevgili dostum, şimdi de bu satırları okuduğunuz derginin editörüyle yediğimiz bir akşam yemeğinde bu notlar mevzubahis oldu. Gözlerinin parladığını hatırlıyorum. Bana bunları dergiye aylık olarak yazmamın mümkün olup olmadığını sordu. Bir yazı dizisi olarak buna çalışılabileceği, sonrasında da bu yazıların toplanıp kitaplaştırılması gerektiğini ifade etti.

İlk başlarda pek emin değildim doğrusu. Çünkü gençliğimdeki notlarım tamamen kişisel eğlencemden ibaretti. Dağınık notlardı. Benim için ciddi bir uğraş olacaktı bu. Ama onların orada, o karanlık dehlizlerde, sararmış yaprakların üzerinde kalmasına gönlüm de razı olmadı. Bu yüzden bu yazı dizisine başlamak istedim.

Öncelikle bir sıralama yaptım tabii. Kimlerden bahsedeceğimi belirledim. Sonra o kişilerle ilgili notlarımı tarih sırasına göre yeniden düzenledim. Söylediğim gibi benim için oldukça zor bir uğraştı ama geçmiş-

te dolaşmak, o gençlik günlerimi tekrar yaşamak da mutlu etmişti beni. Evet, Walter U. ilk konuğumuz. Onunla sıklıkla karşılaştım. İkimiz de o gizli saklı yapılan edebiyat sohbetlerinin müdavimlerindendik. Benden beş altı yaş büyüktü sanıyorum. Onunla ilgili ilk olarak şunu not almışım:

“Sessiz bir adam. Gözleri sürekli açık. Edebiyatla uğraşmadığını bilsem biti yeni yeni kanlanmaya başlamış bir tüccar derdim. İlgisini çabucak belli etmiyor hiçbir şeye. Zeki bir adam.”

Oturduğumuz zamanlarda yeni yazdığı yazılardan kısa bölümler okuduğunu da hatırlıyorum ama onlardan herhangi bir not almamışım.

Sonra, yani aradan bir iki hafta geçtikten sonra onunla ilgili aldığım notların birinde *“Çok sinirliydi bugün.”* diye not almışım. Ayrıntı vermemişim. Bunun sebebini o notta birkaç gün sonra yazdığım yine onunla ilgili olan bir notta buldum.

Walter U. o gün hışımla girmiş içeri. Bağırıp çağırıyormuş. Onun ağzından cümleleri olduğu gibi aktarmışım bu bölümde. Yazarların konuşmalarını birebir aktarmak öyle eğlenceliydi ki o zamanlar. Onların el kol hareketlerini, mimiklerini zihnimde canlandırarak kalemini oynatıyordum. O gün de öyle yapmışım. Çünkü konuşma dili çok belirgin burada ve konuşma kendi içinde zıtlıkları da barındırıyor.

Okuyalım:

“Onunla tanışmayı, onun gözlerine bakıp ondan duyduğum tiksintiyi ona göstermeyi nasıl istiyorum bir bilerseniz. Onun gözlerini oyup parmaklarını tek tek бүкүlen yerlerinden kırmayı ne çok istiyorum bir bilerseniz.

Tamam, tamam sakince anlatıyorum. Bakın ben işini iyi yapan insanlara bayılırım. Ben işini iyi yapan adamların en büyük servet sahibi olduğunu bilirim. Ama ama onun bu yaptıkları... İnsan biraz olsun kendini sınırlamaz mı? Yaptıklarının ne olduğunu, neye sebep olduğunu görmez mi?

Tamam ne olduğunu anlatacağım, tamam sakinim. Bu, bu nefret ettiğim adam Erich H. denilen herif. Başredaktör. Onlar ona öyle sesleniyor.

Başredaktör. Hah.

Kitapların basılıp basılmamasına bu herif ve ekibi karar veriyor. Kitapları jurnalliyorlar işte. Biliyorsunuz.

*Benim ilk kitabım bu ekibin onayını alarak yayımlandı. Doğrusu şaşır-
mıştım. Çünkü doğrudan olmasa da çeşitli nüktelerle, olaylarla istemedikleri şeyleri
yazmıştım kitabımda. Ama onaylarını almıştı kitabım ve basılmıştı.*

*Aradan bir, bir buçuk ay geçti. Bir gün evimin kapısına biri geldi. Kapıyı
açtım. Karşımda o. Elbette tanımyordum onu. İçeri geçti, kendini tanıttı. Sonra he-
men, hiç vakit kaybetmeden gelme nedenini anlattı.*

Benim basım için izin alan kitabımı işe yeni başlayan bir arkadaşları okumuş. Onun, kitapta yer alan tenkitleri, dolaylı yoldan yermeleri, muahezeleri göremediğini, o yüzden basılabildiğini anlattı bana. Doğrusu o anda ne diyeceğimi bilemiyordum. Bu kitap ile ilgili toplama kararı çıkarabileceğini söyledi. Fakat bunu yapmayacağını ekledi hemen.

Bunu bana bir lütuf gibi söylemedi hayır. ‘Bizim göremediğimizi kimse göremez zaten, o yüzden bu kitaba bir şey yapmayacağım ama bundan sonraki her kitabınızı dikkatli bir şekilde okuyacağımızdan emin olabilirsiniz.’ dedi.

Bu kibri anlayabiliyor musunuz?

Elimde basılmayı bekleyen iki kitabım daha vardı. Ne yapacağımı bilemiyordum. Fakat ilk iş olarak kitapları tekrar gözden geçirmeye başladım. Dolaylı anlatımları daha da gizledim. Onları satır aralarına gömdüm. Kitaplardan birini, iyice emin olduğum kitabımı yayımlanması üzere yayıncıma gönderdim.

Bir zaman sonra bir posta geldi evime. Kitabımın bir fotokopi nüshası gelmişti. Başredaktör imzasının da bulunduğu küçük bir not ile:

‘Kitabınızda bulunan sakıncalı göndermeler dolayısıyla yayımlanmamasına karar verilmiştir.’

Normalde bu tür kararların yayınevine gönderildiğini yazar arkadaşlarımdan bilirim. Siz de bilirsiniz. Ama bu sefer doğrudan bana gönderilmişti. Bunun nedenini anlıyorsunuz değil mi? Onunla gayriresmî bir savaşın içindeyiz derdim ama hayır o resmî olarak benimle savaşıyor.

Elbette vazgeçecek değildim. Ben yazarak var oluyorum. Yazmasam yaşamamın ne anlamı var?

Sıradaki dosyayı hazırlamaya başladım. Hem de gecemi gündüziüme katarak çalıştım. Beni ben yapan göndermelerimden vazgeçecek değildim elbette. Ama bunları kitabıma, onların, daha doğrusu onun göremeyeceği bir şekilde yerleştirmem gerekiyordu. Bunu başaracak yetkinlikte görüyordum kendimi. İkinci dosyamın üzerine belki üç aydan fazla çalıştım. Ortaya hem beni yansıtan hem de onların istediği bir kitap çıkmıştı işte. Yayımlanması için gönderdim kitabı. Aradan kısa bir zaman geçtikten sonra yine bir posta geldi evime. Postada kitabımın yine bir nüshası ve Başredaktör imzalı bir not. Notta yine aynı cümle vardı.

Nüshayı incelemeye başladım.

Gizlemek istediğim her tarihi, her göndermeyi sebepleriyle birlikte açıklamıştı. Hatta hangi olguya karşı, hangi kişiye karşı söylemiş olabileceğimi bile notlandırmıştı. Bu kadarı benim için gerçekten fazlaydı. Ama pes edemezdim. Benim yapacağım şey değildi yok olup gitmek, anlıyor musunuz?

Yeni eserime başladım. Alegorilerle dolu hikâyeler kaleme aldım. Günümüz siyasetini ilgilendirmeyen göndermeler yaptım. Toplumun bütününe değil, kişisel bazı özelliklere odaklandım.

Ama bu bendim, bunu yapmadığım zaman eserimin ne önemi kalır, siz söyleyin bana.

Kıtaba belki bir yıldan fazla uğraştım. Yüz sayfayı geçmeyen bir kitap için bir sene, anlıyor musunuz? Gecem, gündüzüm, düşlerim, yıkularım, hayallerim hep kitapla iç içe geçti. Sonunda kitabımdan emin oldum. Başka bir yayıncı vasıtasıyla yeni kitabımı yayımlatmak üzere gönderdim. Yeniliklerle dolu yepyeni bir kitap olsun istiyordum. Kendimi göstermek istiyordum. Hayır hayır, ona değil. Kendime. Evet onu alt etmek benim için önemli ama yazmak, sırf onun için, onu yenmek için yazmak, hayır hayır, o zamanlar için bunu söyleyemem. Bu söylediğinizi kabul edemem.

Aradan yine çok zaman geçmeden bir posta daha geldi. Başredaktör'ün imzasıyla tabii. Bu kitap da yayımlanamazdı. Yaptığım her göndermeyi yine bulmuştu. Bu göndermeleri kime hatta o kişinin hangi özelliğine yaptığımı bile notlandırmıştı anlatabiliyor muyum? Kafayı yemek üzereydim. Ne yapacağımı bilmiyordum.

Ben de onu araştırmaya başladım. Kimin nesiydi bu adam? Edebî altyapısı bu kadar iyi olan bir adamın kaleme aldığı metinler nasıl olurdu? Sordum sordurdum. Fakat onun hiçbir yerde tek bir yazı bile yayınlamadığını öğrendim. Belki de müstear bir isim kullanıyordu. Ama hayır, hiç kimse onun yazdığına dair tek bir malumat sahibi değildi.

Bu adam yazmıyordu, hayır. Bu adam sadece okuyordu. İşinde mükemmel bir sansürcüydü.

Onunla bir görüşme gerçekleştirmek istiyordum. Bir vesileyle bir öğle yemeğinde, bürolarının yakınındaki bir mekânda görüşme planladık.

İlk görüşmemizden çok farklı olarak oldukça sevecen davranıyordu. Masamıza birçok övgü cümlesi dökülüyordu dudaklarından. Söylediklerinde çok ciddiymi, bunu görebiliyordum.

Benden çok şey öğrendiğini, benim eserlerimden sonra ekibini yeniden eğitime aldığını söyledi. Bir yerde beni de ekibinde görmek istediğini falan da zırvaladı. Üstü kapalı tehdit de etti. Yüzündeki gülümseme maskesinin altında bir katil vardı, ben gördüm onu. Kelimelerimi, cümlelerimi, kitaplarımı katlettiği gibi beni de yok edebileceğini ima ediyordu.

Bana 'Yazma.' demedi. Hatta 'Yazacaklarını büyük bir merakla bekliyorum.' dedi. Benimle dalga geçiyordu. Bunu maskesinin altında görüyordum. Deliye döndüm, anlayabiliyor musunuz, deliye. Benim söylediklerimin onun için bir önemi yoktu. Sözlerim pıposundan çıkan dumanla birlikte kaybolup gidiyordu.

Masadan nasıl kalktık, elimi sıkarken cümleleri neydi, hiç hatırlamıyorum. Kendimi odamda, masamın başında, elimde bu müsveddeleri toplarken buldum.

Onu yenmenin bir yolunu bulamazsam ölürüm ben anlıyor musunuz? Onu alt etmem gerekiyor. Kabul ediyorum. Onu yenmek için yazmalıyım."

Bu okuduklarınız size tanıdık geldi mi? Bay Walter U.’nun kaleminden çıkan kitapları hatırlamaya çalışınız?

Walter U.’nun *Başredaktör* kitabı işte tam olarak bu olayın üzerine yazılmıştır. Kitapta Başredaktör’ün bulduğu noktalar da açıkça, sebepleriyle birlikte aktarılmış. Bu noktaların toplum için birer sorun olduğu fikri ön planda. Acaba gerçekten öyle mi?

Kitabın çıktığı günü dün gibi hatırlıyorum. Elinde en az on nüsha vardı ve hepsini orada bulunan bizlere dağıttı. Gözleri her zamanki gibi sonuna kadar açık duruyordu. Kapağı inceleyenlerin tepkilerini, kitabın ilk sayfalarına göz gezdirenleri büyük bir dikkatle izliyordu.

Normalde böyle ortamlarda konuşmayı sevmeyen ben dayanamayıp şunları söylediğimi hatırlıyorum:

“Bundan sonra hiçbir kitabınızın basılmasının mümkün olmadığını düşünüyordum. Aslında sizin yazmayı bırakacağınıza, pes edeceğinize kesin gözüyle bakıyordum. Ama başarmışsınız. Tebrik ederim.”

Bu cümlelerim üzerine o kocaman kocaman bakan gözlerini önce tamamen kapadı, sonra hafifçe araladı. Ve defterime onunla ilgili aldığım son not olan şu cümleleri kurdu:

“Edebiyat, tarafsızlığı kaldıramaz. O bana bir düşman verdi. Yani aslında yazmam için bir sebep verdi. Ben de ona bunu hediye ettim. Onun zekâsında bir adamın bu kitaptakileri görmemesi, anlamaması imkânsız. Ama o da edebiyatın büyüülüğünde kayboldu. Kendisinin gezdiği satırlar onu omuzlarından kaldırıp gökyüzüne taşıdı. Bana da yazdığım, yazabileceğim en güzel eseri üretme fırsatı verdi. Ona minnettardım.”

Evet, Walter U. yazdığı *Başredaktör* kitabıyla hem intikamını almış hem de edebiyatının zirvesine ulaştığını düşünmüştü. Siz okurlarımız da artık bu kitabın hikâyesini biliyorsunuz.

Kitapların yazılış hikâyelerini bir magazin malzemesi sayanlar çıkacaktır, anlıyorum ama varoluş sancısının bu kadar derinden hissedildiği, âdetâ doğum sancılarının çekildiği yazılış hikâyelerindeki yer yer hazin kimi zaman ihtiraslarla dolu ayrıntılar beni oldukça heyecanlandırır.

Bir sonraki yazımızda başka bir kitabın çok başka bir hikâyesiyle karşınızda olacağım.

FATMA R. ÇERÇİ

HİKÂYE

O Gün Bu Gündü

A benim çevirdiğim yöne dönmeyen sözcüklerim! Mahsulümü istila eden kımıl zararlılarım! Tören mangasının acemi askerleri gibisiniz. Uygun adım yürüyemeseniz de fiyakalısınız. Önünüzden mi arkanızdan mı ne tarafınızdan konuşmuş oldum bilmiyorum ama bir de mikser gibisiniz! Aklımı karıştırıyorsunuz. Kiminle, hangi karede yer alacağıma, hangi duyguyu, ne zaman, hangi dozda kullanacağıma kendim karar veremiyorum. Yapmayın, bir rahat durun, eliniz ayrı gözünüz ayrı oynamasın! Karınlarınızı çekin içinize, alın karşıda, göğüs ile ride, kollar yanlarda hafif sallantılı. Eğilmeden bükülmeden dosdoğru gidin yolunuza. Gözleriniz yuvalarında dört dönmesin! Fırıldak çevirmeyin! Dedim. Beni nerenizle dinlediyseniz sağdan soldan uzatıp soktunuz burnunuzu işime. En olmadık zamanlarda, olmadık laflar taşıdınız, kaçak kat çıkar gibi ruhsatsız girdiniz hikâyelerime. Özel mülk girilmez, park edilmez, personele aittir, dikkat köpek var türünden insan savar tabelalar da assam kapıma, bekçi de diksem, boşuna. Yüksek güvenlikli binalar, özel odalar, şifreli kapılar, çelik kasalar, asma kilitler. Hepsi hikâye! Sizin destursuz içeri dalmalarınız, kelle uzatmalarınız, sidik yarıştırmalarınız canıma yetti. Bir de hiç yoktan merhamet timsali pozlara bürünüyorsunuz, her yanımlı saran o ahtapot kollarınızı gevşetip asker arkadaşı pozu verir gibi omzuma atıyorsunuz ya. Gözlerinizden öperim!

A benim can çiğır kuzu sarmalarım. Her iki tarafıma saplanan böğür oklarım. A'dan Z'ye yirmi dokuzunuza da kırgınım. Tek başımıza bir şeye benzediğimiz yok. Sen olmasan biz ne işe yararız? Demiyorsunuz. Bir araya geldiğinizde, dans ederek etrafımda dolaştığımızda, elimden tutup beni dansa kaldırdığımızda, sizi anlamlandırma telaşına düştüğümde, o uysal, başı yerde hâlinizden eser kalmıyor. Benim mi saflığım, sizin mi ustalığınız, nasıl ayakta uyutuyorsunuz beni? Nasıl, ruhum bile duymadan ele geçiriyorsunuz hikâyelerimi? Ha bir de biz

her şeyi biliriz ayakları, üstünlük taslamalar, aşağılık kompleksleri, dengelessiz haller... Sizi birbirinize yakıştır biçimde bir araya getirdiğimde ilk iş bana cephe alıyorsunuz. Burnunuz öyle büyüyor öyle havalara dikiliyor ki kurmacam, gerçeğim, kahramanım ve ben o burnun yanında küçücük kalıyoruz. Gök sizi yükseltedursun yer beni dibe çekiyor. O, yerin dibinde, o olmasa çıplak kalacaktım, tek elbisemi de giymeye mecburmuşum gibi... Bedenimi tepeden turnağa saran bir utangaçlık elbisesi... Sıyrılp bir çıksam içinden yer üstünde ne olup bitiyor anlatacağım. Olan da bir şey olsa, eften püften işler. Gazım kaçmış, donum düşmüş, sümüğüm akmış. Bunlar art arda hem de perde açılır açılmaz tüm seyircilerin bakışları üzerimdeyken başıma gelmiş. Neyse ki beni yargılamıyorsunuz, insanlık hâli diyorsunuz ya. Gözlerinizden operim!

Cıvık yoğrulmuş hamur mayalandığı kaba nasıl yapırsa ben de oturduğum yere öyle yapışıp kalmışım. Denize kör dalışlar yapan balıkçıl kuşlarla aynı kaderi yaşıyor, karnı aç, eli boş bekliyordum. Her yeni güne, bugün kesin cevap gelir, mutlaka bir ses çıkar diyerek başlıyor, yanıldığım her günün sonunda hem bedenimi hem de inancımı biraz daha zayıflamış buluyordum. Zaman geçtikçe, terk edilmiş arızalı tren gibi pas tutmaya, yağlanmamış menteşe gibi gıcırdamaya başlamışım. Günlerim düdüğü bozulmuş şimendifer sessizliğinde geçerken baktım ne duvarlar dile geliyor ne aklım başıma.

Gökten vahiy de inmeyeceğine göre bu bekleyişin sineye çekilir yanı kalmamıştı. Belirsizlik, elma kurdu gibi içimde tüneller açarak ilerliyor, dışımı taze bırakırken içimi çürütüyordu. Kendimi unu fazla kaçmış, iyi karıştırılmamış muhallebiye benzetiyordum. İkimiz de yoğun ve pütürlü kıvamdaydık. Sesime nerden icap ettiyse bir pürüz yapışmıştı, kulak tırmalayan bir hışırtı. Hiç kimseyi kınamadım. Büyük laf da etmedim. Yanlışlıkla kuyruğuna bastığım kediden bile özür diledim. Neyin karşılığında geldi bu işler başıma? Suratıma kapı kapatanlar, bıyık altından gülenler, alttan alanlar, üstten bakanlar... Ağabeylerim, abla-larım, kardeşlerim, biraz insaf! Ehe öhö yapın. Boğazınızı temizleyin. Aksırın, öksürün, yellenin. Yeter ki bir ses verin! Ellerinizden operim!

Yol bozuktu. Tekerim patladı. Cıvatarım gevşekti. Yolun sonu görünmediğine göre başıma buna benzer işler gelmişti. Sarsılarak ilerliyordum. Dağılmak üzereydim. Beklemek beni bir moloz yığınınna, bir hurdalığa dönüştürmüştü. Dilim, bir tanrı selamını çok görenler yüzünden paslanmıştı. Sözcüklerimin üzeri günden güne kalınlaşan bir toz tabakasıyla kaplıydı. Okunmadığına göre belki de hiç yazılmamıştı hikâyem. Beni, hikâyemi, bana ve hikâyeme dair her şeyi kocaman bir kara delik yutmuştu. Hepimiz, sanki, Bermuda Şeytan Üçgeninde kaybolup gitmiştik. Sus hele! Şeytanı karıştırma! Ne bileyim, yani, böyle yavaş işe de ne diye şeytan karışsın? O, acele işe karışmıyor muydu? Şeytanın da

aklını karıştırdınız, ona bile olmadık işler yaptırınız ya. Tebrik ederim!

Mevsimi geçmiş kıyafet gibi askıda bırakılmıştım. Bir sıcak basıyordu bir üşüme nöbeti geliyordu. Doğum zamanı yaklaşmış kadından farkım yoktu, sancılarım sıklaşmıştı. Sancılı bekleyişler, baş dönmeleri, göz kararmaları, bulantılar... Belki de gerçekten hastalandığımı gösteriyordu ama beni en çok endişelendiren sesimin aniden değişmesiydi. Konuşan ben değildim. Bir yabancıydı. Kendine bu kadar mı uzak durur, bu kadar mı yabancılaşır insan? En zoru o yabancıнын o cırtlak sesiyle damarıma enjekte eder gibi sarf ettiği zehirli sözcüklere maruz kalmaktı. Bu hafta okuyup döneceğimiz demelerine rağmen hikâyemin neden okunmadığı, okundu ise neden cevap yazılmadığı hakkında hep küçük düşürücü, karalayıcı tahminleri vardı. O eski, pürüzsüz, şeffaf, yumuşak sesi özlüyordum. Sesimle kafam birbirine toslamış olmalılardı. Yoksa ikisi aynı anda nasıl çatlasın? Bu amansız bekleyişin verdiği sıkıntılar yetmezmiş gibi bir de sesime takmıştım kafayı. Sanki assolistmişim. Sesim, tam da sahne alacağım akşam çatlamış. Zaman, güzel bir son hazırlamak için de akıyor olabilir beni hepten perişan etmek için de. İhtimaller zincirine her gün yeni bir halka ekleyeceğime bu ölüm sessizliğine bir son versem. Saçıma Telli Babanın parmaklıklarında sallanan simli parlak tellerden taksam. Şöyle şık bir döpiyes giysem. Işıltılı. Yanar döner. Ayağımda dantelli çoraplar, ruğan pabuçlar. Çatlak kafamdan çıkan çatlak sesimle çıksam sahneye, fındık burnumun üzerine düşmüş kakülüme üflesem, puf! Havalansa saçım geri inse. Akşam sefasından düdük yapsam, öttürsem, hulahop çevirsem, attaya gitsem... İnsan neyi yitirdiyse onun türküsünü en güzel söylemiş desem... Neyi yitirdiğimi açık eden bir türkü söylesem. Kulaklarınızın pası silinse... Neyi yitirdiğim bilinse... Bir de sizden hikâyemin gerçekliğini ispat edecek bir işaret gelse, daha ne isterim? Ellerinizden öperim!

Sahibine ulaşmamış, ulaşılmış okunmamış, okunmuş cevap verilmemiş hikâyelerim vardı benim. Neye inanacağımı neyi inkâr edeceğimi kestiremiyordum. Her şey birbirine girmişti. Karman çormandım. Sossuz mantı, kremasız pasta, nanesiz yoğurt çorbası, yoğurtsuz cacık ne ise galiba ben de oydum. Bütünü oluşturan parçaların bir araya getirilmeden önceki hâli gibi anlamsız ve yarımım. Zaten, nasıl tam olundu matematik bilmiyorsa bir beşer? Beşer beşer sayamıyor, doğal sayıları basamaklarına ayıramıyor, işçi-havuz problemlerini çözemiyorsa nasıl yarım kalmasın?

Ağzımıza boşuna tükürmezdi Meserret Hoca. Kendinden geçmiş hâlde ders anlatırken ağzından saçılan tükürükler, hedefini şaşırmış ok gibi beni bulur, yanağımdan, gözümünden, alnımdan... Yetmezmiş gibi bir de ayıp olur mu desem ama diyeceğim dudağımdan öperdi... Şimdi böyle yarım bir kadınsam, iki işçinin üç günde bitirdiği işi üç işçi-

ye beş günde yaptırıyamıyorsam, havuzu beş günde zor doldurup bir saatte boşaltırıyorsam... Ortaokulda hedef tahtası olduğum, o uzun menzilli tükürükler yüzündendir.

Hangisinin beni daha iyi tanımladığına karar veremesem de kendimi; bir ısırık alınıp atılmış elma kadar kararmış... Dalında bırakılmış armut kadar çürümüş... Nem almış mısır tanesi kadar patlamamış hissediyordum. Hikâyem de bedenim gibi zayıf mı kalmıştı yoksa? Bari ona yedirseydim, azıcık şişmanlatsaydım. Kendimi teselli etmek adına kapıldığım beyin fırtınaları, rüzgâr ne yönden eserse oraya sürüklenişler, hüznümü çoğaltmaktan başka işe yaramıyordu. Kalem oynatmadan geçirdiğim yılların hesabını kimden soracaktım? Bu suçu tek başıma ben işlediysen bu sabırsız, kötücül, huysuz kadın neremden çıkmıştı? Dizginleri tamamen ele geçiren sözcükler kuklabaza benziyorlardı. Ben ise ellerinde, istedikleri gibi oynattıkları bir kuklaydım. Nasıl hareket edeceğime, nerde hızlanıp nerde duracağıma onlar karar veriyordu. Neyi gizleyip neyi söylemek istediğimle ilgilendikleri de yoktu. Ben bu haldeyken, bir an, neden okuyup size döneceğim demek yerine okumayı seçmedi, bu kısacık işi neden erteledi diye düşündüm. Havaya baktım, suya, toprağa. Havadan sudan sebepler aradım. Vapur seferi mi ki bu, hava muhalefeti nedeniyle ertelensin. Baraj mı ki kuraklık nedeniyle suyu çekilsin... Toprak mı ki nemi artsın diye nadasa bırakılsın... Benimki de akıl işte. Nem oranlarını, rüzgârın yönünü, saatte hangi hızla eseceğini, yağış ihtimalini bile değerlendirdim. Sanki yamaç paraşütü yapacağım, yelkenleri şişirip denizler aşacağım, dizlerimdeki ağrıyı test edip romatizma teşhisi koyacağım... Baştan savma okumak istemediğine hükmettiğimde biraz ferahlıyor, niye kendine yüklenip duruyorsun, dikkatli okumak için zaman kolluyor, bekle, diyordum. Her günü, o gün bugün sanmalar ve yanılgılar içinde geçirmek iyimser taraflarımı yaramıştı. Belki de beklenmesi gereken zaman henüz gelmemişti, şimdiye kadar geçirdiğim tüm zamanların üzerine bir bardak soğuk su içmeliydim. Yoktu, vardı, olurdu, olmazdı, gelirdi, gelmezdi derken gerçek dünyadan kopmuşum. Ait olduğum yeni dünyanın nasıl bir yer olduğuna da akıl erdiremiyordum. Elim ayağım oldum olası ısınmazdı, ya aklım. Onu ne zaman nerede üşütmüştüm?

“Ah tek gözünü sevdiğim, Rohit! Sana ne yapmışım, söyle! Göz yaşlarım öylesine deli akıyorlardı ki gözümün önünü zor görüyordum. Makası rastgele açıp kapatıyor, senden haber alamadığım yılların huncını saçlarımdan çıkartıyordum. Tezgâhımdaki meyve eziklerine iştah kabartan karasinekler, şireli ayaklarıyla kısa bir an yanağımda dolaşıyor sonra havalanıp dudağıma konuyorlardı. Tezgâh komşularım; o bencil, hırslı, para düşkün, kıskanç kadınlar, erkeksi sesleriyle homurdanıyorlardı: Layığı buldu, at suratlı kadın. Gora nu caca! Kadın olsaydı da

kocasını avucunda tutsaydı. *Kuşlar tarlayı yedikten sonra ağlamanın ne faydası var?* Üç yılın sonunda kocamın öldüğü ilan edildi. Brahmanlar, yalandan bir cenaze töreni düzenlememizi salık verdiler. Soğuktan kurumuş, çatlamış, kanamış ellerim yokluğunda çektiğim cefayı resmediyordu. Hele, nasır tutmuş avuç içlerim, canımın içi kocamın sahte küllerini Ganj'a savurma görevi için biçilmiş kaftandı. Fakat bu uzun, gür, siyah ve parlak saçlarla ancak bir düğün evine yakıştırdım.

Saçlarımı yolsam bile tertip ettikleri tören kadar sahte görünmekten kurtulamayacaktım. O yüzden tören öncesi; yoklukla varlık, toklukla açlık, çoklukla azlık arası bir buhranla kısacık kestim. Onlardan kurtulduğuma göre artık tören için hazırdım.

Başrolde beni oynatacakları bir film seti kurulacaktı. Figüranlar bu sahte ölüme sahte gözyaşlarıyla eşlik edeceklerdi. Cenazeyi yakılacak alana götüren kalabalığın en önünde ağıt tutuyordum. Arkamda cenazeyi taşıyanlar vardı. Büyük oğlum gülmemek için dudaklarını kemiriyor, elinde, babasının çul çaput marifetiyle şekil verilmiş cesedini tutuşturacak ateş, isteksizce yürüyordu. *Nereye gideceklerini iyi bilen bu hayvanlar, seni ateşe taşıyorlar. O ateş ki, agni, senin ne ile karşılaşacağını bilir. Seni, ölmüş atalarının bulunduğu yere naklede.* Onun söylediklerini tekrar eden diğerleri onun kadar içten yanmıyor gibiydiler. Oysa ben içten yanmalı motor gibi hep için için yanardım. Dışın dışın susardım. Şimdi burada kendini araya sıkıştırmanın ne gereği var? Hikâyenin bir parçası olamazsın. O hikâye kendini yazdı, sen sadece seyrettin. Bir düğün merasimi havasındaydılar. Kocamın ölümü kimin ne işine yarayacaksa! Hep bir ağızdan coşkuyla ağıt yakıyorlardı! Dirisi şöyle dursun, ölüsü bile bulunmayan kocamı, ölü döşeginde, uçurtma uçururcasına hevesle taşıyorlardı. Bu çula çaputa bürünmüş sahte ölüye kocam diye sarılışıma fazlasıyla hüznlenenler törene kısa süreli haykırışlarla katkı sağlıyorlardı. Cenaze alayının arkasında, tanıdığım tanımadığım bir sürü insan, kocamın öldüğünden şüpheleri yokmuş gibi bağırıyor, koskoca bir yalana hakikat cümleleri iliştiriyorlardı: Ram Naam Sathya Hai! Rama'nın adı hakikattir!"

Olgun armut gibi dalından koptu önüme pat diye düştü. Hiç ummadığım bir zamanda, mantar gibi birden türedi. O, kocasını yitirmişti ben hikâyelerimi. İkimiz de yitiklerimizden akıbetlerini bilmiyorduk. Kadın ve saz arkadaşları ortaya çıkınca sessiz sedasız okunmayı bekleyen hikâyelere de bir haller oldu. Pirelenmişlerdi. Seslerini yükseltmeye, oldu mu şimdi yani, biz olduk mu, bittik mi de sen başka hikâye peşindesin diye hesap sormaya başladılar. Herkes dil otu yemiş! Bir ben sus pus! Neyse ki hikâyelerim, eski yeni ayrımına düşmeden kardeşçe bir araya gelmeyi başarabilmişlerdi. Başıma, kocası kaybolan bu kadını da bu cenaze merasimini de onlar sarmıştı ama içimin derinliklerinde sevinçle hüznün karışımı bir his kıpırdanıyordu. Kadının kocasına sarf et-

mek için biriktirdiği sözcükler, muhatabından umudu kesince bana yönelmişti. Hiç susmadan konuşan bu talihsiz kadın, beklememi, susmamı ve sabırlı olmamı tavsiye ediyor, önüme, Osho'dan devşirdiği öğütleri sürüyordu: *Bilgelik varlığın en derin noktasından çıkar. Kafaya ait değildir. Sen cevapları ezberliyorsun ama hayat asla aynı soruyu tekrarlamaz. Birisinin hatası için kendini cezalandırmak aptalcadır. Eğer sen bir bilge isen anlayacağım ilk şey şudur, hayat anlaşılamaz.*

Haydi sen kaderlerimiz benziyor diye yapıştın yakama, ya bu bir araba adamı niye saldın üstüme? Büyüklü küçüklü sıraya girmişler bana laf sayıyorlar. Üstümü başımı çekiştiriyor, onlara karşılık vermeme bekliyorlar. Arada beni kışkırtmak için dil çıkartıyor, nanik hareketi çekiyorlar. Beddua mı dizeyim? Ağzımı mı bozayım? Başka kapıya çekin arabanızı. Gözünüzü seveyim gidin başımdan! Dedim. Pişkince sırttı. Koluma girerken, artık yalnız değilsin, biz varız. Hem sen onu bunu bırak. Neden aylardır cevap vermemiş ki dedi. Konuya pattadanak girişini kırk yıllık dostummuş gibi koluma girmesinden daha fazla yadırgadım. Ağzımdan laf almaya çalışan bu kadına nasıl güvenilebilirdim? O hikâye benim bu hikâye senin dolaşıp ondan bundan rol çaldığına bakılırsa pek de sağlam ayakkabı sayılmazdı. Bu hikâye kaçkını kadının, dedikoducu, ortalık karıştırıcı, laf taşıyıcı olma ihtimali; kendi hâlinde, ağır başlı, oturaklı olma ihtimalinden yüksekti. Yine de yalan söyleyemedim. Direkt söylemem de yakışık almazdı. Cevabımı üç heceye böldüm:

“U”

“Nut”

“Muş”

Üstüne üstlük hatırlattığımı bile unutup beni hatırlatmamakla suçlamış! Zaman benden götürdüklerini geri vermeyecek ama ne yapayım? Yazmaya mı küseyim? Ben bu bekleyiş içinde düştüğüm durumları hikâye edeceğim dedim. “*Kalem hikâye ediyorsa önünü kesmemek lazım*” dedi. Sanki izlediğim filmin en can alıcı sahnesinde reklam arası verilmişti. Kıpırdamak şöyle dursun nefes almak bile istemiyordum. Hikâyemin yarım kalması okunmamasından daha acıklıydı.

Kadını, hikâyeye dönmesi için ikna etmeliydim.

HÜSEYİN KILIÇ

HİKÂYE

Kuru Temizleme

Çay alır mısın evladım? Yalnız o tespih eline hiç yakışmıyor öyle, söyleyeyim. Ne o öyle mafyacılar gibi?

Demek siz Fikret'in arkadaşlarısınız? Belli zaten ona da bıraktıramadım bir türlü şu zibidi işi şeyi. Camiye git orda çek deyincede gülüyordu serseri.

Vallahi ben de en son iki ay önce gördüm. Ne yalan söyleyim biraz dertliydi. Söylemedi niyesini.

Ben normalde burada oturmuyorum. Bursa'dan geliyorum. Her ayın beşinde. Bizim hem gün hem mukabele var mahalleden arkadaşlarla. O yüzden öyle...

Arkadaşlar işte, çoğu benim gibi dul karılar. Ha hayt! Her ayın dördü günü. O günün günü, beşi benim gelişim. Bizim oğlan için. İşe girdi girmesine ama adam olup evine çeki düzen vermeyi beceremedi. He ya yaramaz biraz. Ben olmasam burda şimdi fareler cirit atardı.

Ya dedim ya evladım, bilmiyor kendisine bakmayı. İlk geldim bir baktım bunun telefonda söylediği her şey yalan. Ben gelmeyeyim diyeymiş. Aklınca çapkınlık yapacak gerizekahlı. Evin o hâlini görsen dışı sinek olsa bu benim için bile fazla pis deyiş geri çıkar. Tabi tabi. Evlensin, yuva kursun, elime üç torun versin... İstemem mi evladım? İsterim tabi de ben kırk yıl öğretmenlik yaptım. Gözünden anlarım kimin ne yapıp ne yapamayacağını. Kendi oğlum olsa bile doğruya doğru eğriye eğri der öyle de düşünürüm. Bunun biraz dayak yemesi lazım. Biz fazla göstermişiz sevgimizi. Kendi hatamı da kabul ederim.

Fikret öyle değil, o zamanında yemiş dayağını ama biraz çok dövmüşler onu da. Onun da biraz daha sevilmesi lazım. Biraz açılması lazım, ne o öyle her şey gizli kapaklı gibi bir gizem katmalar?

İşte Fikret’le de ilk gelişimde tanıştım. Baktım dükkânının önünde öyle mahzun oturuyor. Hemen bizimkinin ceketlerinden birini alıp yanına gittim. Evladım, dedim. Bu ceket akşama hazır edebilir misin? “Yok Teyzecim mümkün değil,” deyince tepem attı. Meslekten kaldı bu asabiyet, öğretmen emeklisiyim ben. Onun gibi kaç tanesini adam ettim. Hemen çıktım. “Sabahtan beri kukumav gibi oturuyorsun şurada, bir müşteri bile gelmedi. Benden kaçır mı sandın?” dedim. Çünkü çocuk. Önce hiddetlenecek oldu ama yüzüme bakınca ya anasını gördü ya çok sevdiği birini. Ben anlarım. Kırk yıl onun gibi kaç tanesini gördüm. Tamam teyze dedi bu sefer ikiletmeden. Sanki bir de beni suçlu çıkarmak için arabanın üstündeki numarayı gösterdi. “Arasaydınız hem gelir alırdık hem planı ona göre yapardık babında şey ettim.” dedi. Ben de inanır gibi yaptım. İşte öyle her gelişimde böyle bir iki parça verdim ona. O da benim bir evladım oldu işte.

Anlatmıyor ki bir şey. Para da almıyor benden. Kurumsala çalışıyoruz diyor, ondan görmüyormuşum müşterileri.

Valla bir iki gelen giden oluyor ama anlamıyorum ki artık işler nasıl dönüyor. Hangi gence o nasıl işmiş diye sorsam telefonu gösteriyor. Bende bi vatsap var. Belli ki bu temizlik işinde de öyle.

E nereye gidiyorsunuz evladım? Bizimki de gelir birazdan. Ama olmadı bak, adın neydi senin? Fikret’i görürsem söyleyeyim geldiğinizi. Adem, tamam Adem evladım. Unutmam inşallah. Hadi yolunuz açık olsun.

***

Ben pek tanımam Fikret Abi’yi abi. O annemin kankası. Ha ha!

Yok abi ortam yumuşasın diye güldüm. Yoksa yani... Annemin son kurbanı işte...

Yine yanlış anladın abi sen beni.

Yok estağfurullah abi ben yanlış söyledim. Şöyle ki annem her zaman gözüne serseri bir öğrencisini kestirip onu adam etmeyi kendine görev edinirdi. Başarırdı da ha! Emekli oldu ama ne demişler?

Can çıkar huy çıkmaz demişler abi. Yeni kurban derken onu kastettim. Aklınca evlendirecek onu falan...

İşte öyle abi, tanımam etmem. Kuru temizlemeci olduğunu biliyorum bir tek, annem geldikçe bir iki parça götürüp temizletir.

Pantolon, gömlek falan işte abi ne temizletecek?

Yok abi sana niye yükseleyim ben?

Tamam abi. Yani amirim. Tamam amirim. Hangi şube demiştiniz amirim?

Yok artık! Nasıl yani amirim? Ciddi misiniz amirim?

Yani tabii ciddisiniz de hiç öyle cinayet işleyecek birine benze-miyor da ondan. Arayın temizleyelim ne mi demek? Telefon edin temiz-leyelim işte amirim, kuru temizlemeci ya. O açıdan.

Estağfurullah abi, yani amirim. Okuma yazman tabii var yoksa doğru zile nasıl basacaktın.

Abi acıdı ya, elin amma ağırmış. Ben korkudan yani...

Ben okulu bitirdim yeni geldim buraya. Ne işim olur öyle şeylerle.

Annemle ne zaman konuştunuz abi? Ne dediniz ona? Amirim yani. O ne dedi yani?

E anlatmış işte abi, fazlası var eksigi yok. Biz vatanımı seven dü-rüst vatandaşlarız. Öyle olsa burda mı otururum Allah aşkına, baksana bir kız bile geleyim demedi mahalleyi duyunca.

Oha abi yani oha! Oyuncağıma mikrofon mu koydunuz? Ama bu kadarı da ayp amirim yani. Yuh yağğ...

Ağhhhhh!

Özür dilerim amirim ama yok valla. Siz yanlış anlamışsınız onu. Bu benim ta çocukluktan alışkanlığım. Akşam alırım karşıma Behçet'i konuşurum o gün olanları. Biraz terapi gibi. Evet. Evet Behçet. Evet

örümcek adam Behçet. Siz hiç mi konuşmadınız oyuncuğınızla abi? Hiç mi? İsim? İsim de mi vermediniz? Allah Allah... İşte öyle yani biraz hem kız işleri hem öbür işler yolunda gitmeyince bütün intikam fantezilerimi ona söylerim ki öfkem geçsin. Geçer de...

Tabii amirim. Başüstüne amirim. Görür görmez seni arayacağım amirim. Hiçbir yere de bırakmayacağım amirim. Allah razı olsun amirim.

***

Ulan olaya bak! Adam kiralık katılmış bir de utanmadan dobloya arayın temizleyelim diye numarasını yazmış. Bir de polis geldi ki ne dediği hayatta duyulmuyor. Eli de öyle ağır ki herifin. Baksana şu morluk hâlâ geçmedi. Benim oyuncuğa mikrofon koymuşlar düşünebiliyor musun? Rezil olduk bir de polis teşkilatına. Annemle de konuşmuş. Tek ceket temizleten müşterisi bizmişiz puştun. Kuru temizleme dediği de iz bırakmadan temizlik anlamına geliyormuş. Kelime oyunlarına bak. Kanal D'ye senarist olsa zengin olurdu pezevenk. Bak senin de ne dediğin duyulmuyor. Hakikaten hiç anlamıyorum bir öğretmenler bir dolmuşçular nasıl duyuyorlar o kadar gürültüde. Bak işte haber burada. *Hürriyet*'e çıkmış.

FATİH SELVİ

HİKÂYE

Tabiri Zor Rüya

Suna Hanım kaplumbağaların sırtına atlayıp denizler hâkimiyeti kuran mavi yengeçlerin dünyayı topyekûn istila etmeyi planladığı garip rüyasından kan ter içinde uyandı. Kalbi gümbürdüyordu, ağzı kurumuştı. Yatağından kalkmadan telefona sarıldı hemen, rüyayı Google'dan arattı. Kaplumbağaların cinsine göre tabirler değişiyordu. Caretta caretta görmüş rüya sahibinin böbreklerinde bazı sorunlar yaşayabileceğinden bahsediliyordu. Kaplumbağa deri sırtlıysa kireçlenme açısından dizlere dikkat etmek gerekiyordu. Şahin gagalıysa, çevresindeki karmaşaya pervasızca dalmaması öğütleniyordu. Yengecin her özelliği ayrı bir önemdeydi. Kısaçıklarından biri diğerinden büyükse bu, rüya sahibinin yakın zamanda muazzam bir iş başaracağına dalaletti. Kısaçıkların dış yüzeyinde dikensi çıkıntılar varsa, sevilen kişiye sonunda kavuşulacağı anlamına geliyordu. İstila esnasında karşılaşılan ilk düşman kılıçbalığıysa kişinin yaşadığı maddi zorlukların aniden kesileceğine, köpekbalığıysa yakın çevresinden sadakat göreceğine, balınaysa büyük servet elde edeceğine yorumluyordu.

Suna Hanım'ın kafası karışmıştı. Ne kaplumbağaları ne yengeçleri ayrıntısıyla hatırlayabiliyordu. Rüyanın, geçtiği denizin mahiyetine göre de ayrı ayrı anlamları vardı üstelik. Dalgalı denizde geçen rüya çalkantılı bir ömür sürüleceğine; sakin denizdeki bazı maddi sıkıntılar yaşanacağına, bulanık denizdekiyse kişinin yolunu bulmakta zorlanacağına lakin sabredip mücadele ederse mükafatın da ona göre olacağına yorumluyordu. Suna Hanım'ın suyun özellikleri hakkında da pek fikri yoktu. Fırtınada mıydı, açıktan sahile mi yanaşmaktaydı, bulanık tekinsiz sularla mıydı, bilemiyordu.

Yengecin kaplumbağa sırtındaki yeri bile önemliydi. Yengeç, kaplumbağanın kuyruğa yakın bir yerine tutunmuşsa, rüya uzun zamandır hayali kurulan şeyin gerçekleşmesine ramak kaldığı anlamına

geliyordu. Yengeç, kaplumbağanın boynuna oturmuşsa manası çoğalmaktı. Rüya sahibinin üreme çağında ve kadın olması, bir erkek evlat doğuracağı yönünde yorumlanıyordu. Bu yavrunun kısmetiyle gelip aileyi bolluğa boğacağına, büyüyünce de büyük ihtimalle veteriner olup kaplumbağa hastalıkları alanında ihtisas yapacağına işaretledi.

Daha teferruatlı tabirler de vardı. Fırtına habercisi bazı balıklar su yüzeyine göç ederken kaplumbağa peşindeki kaçak avcılarının ağlarıyla karşılaşıldıysa kişinin yakın arkadaşlarından biri şans oyunlarında para kaybedebilirdi. Şafağa yakın çıkılmış bir yolculukta mavi yengeçleri komuta eden yengecin gözlerinin etrafında kırmızı hale varsa rüyayı görenin aşk hayatının renklenmesi bekleniyordu. Rüya sahibi bekârsa hayırlı kısmetler kapıdaydı, evliyse eşle yaşanan zorluklar tatlıya bağlanacaktı. Yengecin gözlerinde sarı hale varsa yakında alınacak bir haberle kişinin telaşa ve üzüntüye düşeceğine delaletti. Bu sarı haleli lider yengeç her iki gözünü boyuna kırptıyorsa üzüntülerin kısa sürede dağılacağı müjdeleniyordu. Sadece tekini kırptıyorsa bu birilerinin rüya sahibine kötü bir şaka hazırlığında olduğu anlamına geliyordu. Yengeç, cabrio araç üstünde dans eden gençler gibi stereotipik hareketler yaparak yaylanıyor, kıskaçlarını açıp kapatıyorsa aileden biri tez zamanda evlenecekti. Kaplumbağa, sahibini tepesinden atmak için fırsat kollayan huysuz bir hayvansa, rüyayı görenin arkadaş bildiklerine dikkat etmesi gerekiyordu. Denizlerin istilası başarıyla tamamlanırsa rüyayı görenin ömür boyu sırtı yere gelmeyecekti. Başarısız olunuyorsa kişinin mesleğini değiştirmesinde fayda olabilirdi.

Bunları okurken Suna Hanım çok acıktığını fark etti, rüyasından mana çıkarma isteğini yitirmişti. Rüya zihninden hızla uzaklaşmaya başladı. Haşlayacağı yumurtayı dolaptan aldığı anda önce kafasındaki sular çekildi, çaydanlığı musluğa dayadığında kaplumbağalar sıkıldı bu oyundan. Plastik kaptan bir kaşık çayı demliğe döktüğündeyse yalnız kalan yengeçlerin hızla dağılıp uzaklaşmaları kaçınılmaz olmuştu.

Suna Hanım üçüncü bardağı doldurup televizyon karşısına geçti. Otuz yıllık kadife kanepesine gömülüp kumandayı eline aldı. Televizyon en son belgesel kanalında kalmıştı. Bodrum sahilinde yapılan çekimlerde mavi yengecin teki, iri bir kaplumbağanın sırtına çekinmeden tırmanıyor, kendini aşağıya bırakıp kaydraktan kaymaca oynuyordu. Kaplumbağa sırtındaki bu şımarık yengeci umursamadan çocukların uzattığı marulları afiyetle mideye gömmekle meşguldü. Gördükleri Suna Hanım'a hiç yabancı gelmedi. Geceki programın tekrarını izlediğini anlayınca gülümsedi

DerG

Hazırlayan:
Büşra Çelik, Keziban Soylu, Oğuzhan Oğuzbey

Heceöykü 126. Sayı / Aralık 2024 - Ocak 2025

Keziban Soylu: Bu bölümde köşede ufak da olsa bir değişiklik yaparak konuşacağımız dergiyi teke indirip öyle konuşacağız. Bu sayıda elimizde *Heceöykü*'nün 126. sayısı var. Özel olarak da dergide dikkatimizi çeken “Kendi Öyküsünü Arayan Kadınlar” dosyası. Dosya, bir giriş yazısı ve çeşitli kadın yazarlara sorulan farklı sorular üzerinden şekilleniyor. Bence dosyayı muhteva olarak okunur, okuru da düşünmeye sevk eden yanı bu olmuş. Bilindik dosya işlerinden farklı olmuş böylece. Edebiyatta ya da özel olarak hikâyede kadın meselesi üzerine çok okuma yapan ve bunun üzerine derin düşünen biri değilim şu an. Aslında bu noktada soruşturmaya da cevap veren çoğu kadın yazarla da benzer düşünüyorum sanırım. İşte tam böyle düşünürken de Ashhan Kurtoğlu'nun Heilburn'dan alıntılacağı o cümleyle karşılaşıyorum: “Toplumun kendisinden bekledikleriyle yüzleşmek üzere harekete geçebilmek için insan ya gençliğin gözü kara çılgınlığına ya da orta yaşın soğukkanlı

İleride

kararlılığına gereksinme duyar. Erkekler başarıya önceden kolay kesti-rebilecekleri bir yolu izleyerek giderler; kadınlarsa ancak bir uyanıştan sonra dönüştürebilirler kendilerini. Bu uyanış da ancak geriye doğru bakıldığı zaman görülüp saptanabilir.” Yani kafamda keskin denebilecek bir biçimde edebî üretimde kadın erkek ayrımı gibi bir ayrım ya da sorun yok derken soruşturmada sorulan sorular ve cevaplar beni “acaba hâlâ uyanamadımda mı göremiyorum” gibi bir yere getirdi.

Büşra Çelik: *Heceöykü'*nün bu dosyasını ilk gördüğümde ben de oldukça heyecanlandım. Dosyayı okumak için dergiyi elime aldığım-da içeriği yoğun ve konuyu birkaç cihetten ele alan metinler göreceğimi umuyordum. En nihayetinde dosya konusuna farklı boyutlarıyla değinen ama yine de eksik olduğunu düşündüğüm bir yazı ile karşılaştım. Yazıda alt başlıklar hâlinde verilen bölümlerin her biri aslında ayrı ayrı bir yazı olabilecek kuvvette. Bahsettiğim eksiklik bu minvalde. Soruşturma kısmı ise açıkçası her “kadın yazar” a sorulan farklı sorularla ilerlemesi açısından oldukça ilgi çekiciydi benim için de. Bambaşka dünyalardan bambaşka hayatlara, yazarlık dışı uğraşlara da sahip kadınların yazarlık yolunda karşılaştığı birçok meselenin ortak olması acaba popülist söylemleri yine ve yine dillendirmenin anlamsızlığıyla ilgili bir soru işareti oluşturdu bende. Bu soru işaretinin yanı sıra elbette kadınların omuzlarındaki yüklerin fazlalığı ortada. Ama zaman zaman bunun da ezberlenmiş cümlelerin dışına çıkması gerektiğini düşünüyorum o ezberlenmiş cümleleri ben de sıklıkla tekrar etsem de hayatın bir gerçeği olarak.

Aslında dikkat çektiğim şey sürekli eril tahakküm eleştirisi yaparken edebiyattaki eril dili vurgularken kadınlar olarak edebiyatta bir *dışıl dil* kurarak bu kez de erkeğe dair sesin baskılandığı/baskılanacağı da bir gerçek olmaz mı? Eserin değerinin yazarın cinsiyetinden bağımsız olarak değerlendirilmesi gerekir. Yazarın tabiri caizse hem okura hem kendine objektif ve cinsiyetsiz bir sesle bakması gerekli. Aslıhan Keleş Kurtoğlu'nun yazısında bu açıdan bir çelişki olduğunu görüyorum. “Hidayet edebiyatı olarak da anılan popüler eserlerde estetiğin geri planda kaldığı, mesaj verme kaygısıyla kadınların yine biçilen roller üzerinden ifade kalıplarına sıkıştığı görülür.” diyor Kurtoğlu. Fakat yazısının son

bölümünde ise “Türk dilini kadına özgü bir şekle sokan, kadın sorunlarını dile getiren ve çözüm yolları arayan...” diyerek Fûruzan’dan Sema Kaygusuz’a kadar uzanan çeşitli isimler sayıyor. En nihayetinde yine bir meselenin gündeme getirilmesi yok mudur burada? Hidayet edebiyatını mesaj içerdiğine dair bir kaygıyla estetiğin gerisinde tutuyorsak günümüz kadın hikayecilerinin de kadın meselelerine dair mesajlar verdiğini düşünürsek bu hikâyeleri de topyekûn estetiğin dışında mı tutacağız? Her dönem okurun da yazarın da ihtiyaçları değişen çizgilere sahip. O dönem ihtiyacının cevabı buydu. Evdeki kapalı kalan kadının ya da günlük hayata yeni karışan kadının veyahut muhafazakâr gençlerin dünyaya yeni açılışlarının bir tezahürü olarak doğdu o eserler. Günümüzde ise artık erkeğe muhtaç olmayan kendi yolunu çizebilen ve bir şekilde meydan okuyan kadının sancularından ortaya çıkan eserleri diğerinden daha üst konuma yerleştirecek haksız bir mukayese yapmış oluruz.

Son olarak soruşturma kısmında bütün yazarların aksine Güzide Ertürk’ün verdiği cevap da oldukça kayda değer ve farklı gördüğümden. Şöyle diyor “Anne olmak yazarlığınızı nasıl etkiledi?” sorusuna: “Yazarlığın getirdiği karamsarlık ve kaygı bulutları, onların gülüşleriyle dağıldı, daha berrak bir görüntü çıktı karşıma. Sonra ortalık sakinleşip kendi başıma kalınca bütün bu hayat birikiminin kalemime mürekkep olarak aktığını gördüm.” İşin bir de bu boyutu var. Kadınlığın, yazarlığın ve kadın yazar olmanın da kendini doğurup geliştirdiği bir yön.

Keziban Soylu: Aynı şekilde ben de konuyu etraflıca ele alan yazılar olacağını beklemiştim ama o yolu tercih etmemişler. Açıkçası başta da dediğim gibi soruşturmanın fikrini ve soruları çok iyi buldum ben. “kadınlar olarak edebiyatta bir *dişil dil* kurarak bu kez de erkeğe dair sesin baskılandığı/baskılanacağı da bir gerçek olmaz mı?” Soru hem doğru hem de cesur bir soru oldu Büşra. Doğru bir önerme diyebiliriz sanırım ama zannederim şöyle bir gerçek var ki o “erkek sesi” dediğimiz şey bence dünyadaki pek çok yazın evreninde “edebiyatın ve yazının kendisi” olarak kabul ediliyor zaten. Aslında cinsiyetsizlik dediğimiz ya da belki şöyle bir tarif de mümkün kadın yazarın “metindeki o orta sesi” bulacağım derken ona yanaşmakla ve ona benzemekle suçlandığı, eleştirildiği şey de genelde “kendini savunma alanına, güvenli bölgeye çekerek bir erkek sesi inşa ettiği” eleştirisi oluyor. Yani işin sonunda bence kadının sesinden önce senin soruya farklılık getirerek şunun sorulması beni yazan ve okur olarak daha iyi aydınlatırdı: “Hangi erkek, hangi eril ses? Ya da erkek sesinden kasıt tam olarak nedir? Metindeki o orta ses kadınınkine mi erkeğinkine mi denir?” Ben bir metni yazarken (kurgu ya da kurgu dışı) ya da okurken o bahsettiğimiz sesin ayırdını da kavramıyorum. Ya da şöyle bunu gözetmiyorum. Belki Oğuzhan er kişi olarak farklı bir cevap verir. O erkek sesi ya da kadın

sesi bana kalırsa daha çok bilinç düzeyinde. Soruşturmadaki diğer bazı yazarlar da benzer cevapları vermişti. Tam burada ara ara kendim için de düşündüğüm önemli bir meseleye işaret etmiş Misli Baydoğan. Şöyle diyor: “Fark yaratan ve anlam-değer dünyamıza katkısı olan kadın yazarların toplumda genel olarak kabul edilen cinsiyet rollerinden ve normlarından ayrışabilenler olduğunu düşünüyorum. Bunu bir bedel olarak da avantaj olarak da görmek olası.” Özellikle son cümle oldukça isabetli bir cümle olmuş. Başarılı bir kadın yazarınız ve hangi sesle var oldunuz. Bir orta ses mi, ara ses mi, eril ya da dişil? Ve bu yolda onu da bunu da üzmemiş, üzmemişseniz siz kadın yazarlar neyi kaybettiniz ya da kaybettik ya da kazandık mı gerçekten?

Oğuzhan Oğuzbey: İkiniz de önemli yerlere değindiniz. Akıldaki fikirleri şekillendirdiniz. Öncelikle *Heceöykü*'nün yaptığı bu dosyanın çok kıymetli olduğunu belirtmekle birlikte konunun daha fazla çeşitlenmesini ayrı ayrı yazılardan mürekkep olmasını ben de sizin gibi istedim. Sanırım bu çeşitliliği farklı sorularla “kadın yazar”ların verdikleri cevaplarla yapmaya çalışmışlar. Bana göre, bu hâliyle eksik bir dosya. Yine de kıymetli. Aslıhan Keleş Kurtoğlu'nun yazısı geniş bir perspektif sağlasa da konumuz için yetersiz kalmış. Yine de dikkatle okunası. Ancak ilk anlatıyı anlatanın bir kadın olduğunu savlaması konuya ne gibi bir katkısı olduğunu bilemedim. Sonuç olarak “anlatı en nihayetinde bir anlatıdır.” En azından benim görüşüm bu yönde. Kitaplığıma dönüp “kadın yazar”lara baktığımda onları okuduğum zamanlarda neler düşündüğümü anımsamaya çalıştım. Söz gelimi Tomris Uyar'ı okurken onun “Çiçek Dirilticiler” öyküsüyle Rasim Özdenören'in “Çok Sesli Bir Ölüm” öyküsü arasında bir akrabalık olduğunu düşündüğümü hatırladım. *Heceöykü*'nün dosyasını okuduktan sonra bu iki öyküye tekrardan döndüm. Tomris Uyar'da *dişil*, Rasim Özdenören'de *eril* bir anlatı aradım. Ancak bulamadım. Sanırım iyi kurmacaların tek bir yönü var, o da iyi bir anlatı sunmaları. Belki de Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatının kadın yazarları arasında en yırtıcı, öfkeli olan Leyla Erbil'i okurken de böyle bir ayrımın ayırdına varamadım. Konu erillik, dişillik kavramları üzerinden kadınların Türk edebiyatında çektikleri zorluklardan bahsediliyorsa bunlar elbette konuşulması gereken şeylerdir. Ancak anlatının eril-dişil olarak adlandırılması bana yapay bir tasnifmiş gibi geliyor. En basitinden eril bir edebiyat (?) eri, olarak okuduğum yazarları kadın-erkek ayrımı yapmadan okumamam hatta okurken kimi zaman kapaktaki “ismi” bile unutup metne dalmam oldukça olası. Elimizde bir anlatı var. Anlatının kameraları, mercekleri, pencereleri var. Kimi Onat Kutlar'ın *İshak*'ta yaptığı gibi “pencereleri buluttan geçirir” kimi bulutun yansısını pencerede gözler. Kadın yazarlar eril-dişil derken eğer bir “tahakküm”den bahsediyorsa bu tahakküm bence “eril-dişil” karşıtlığıyla açıklanamaz gibi geliyor.

Metinörgü

Hazırlayan: Keziban Soylu, Oğuzhan Oğuzbey

Dedem Korkut Ölüptür, Bilmem Adımı Kim Vire

Keziban Soylu: Aslında köşede bu sayı için üzerine düşündüğümüz farklı konular vardı ama önce şu “başlık” konusunu bir konuşalım dedik. Biraz daha işimize, asıl odak noktamız olan metne, örgüye ve yapıya dönmek istedik. Başlık, metinörgü diye isim verdiğimiz texture’un, yapının hem ilk ilmeği hem son ilmeği demek. Bu yüzden yazarın metni için de hayatidir denilebilir.

Ben niye takılıyorum bu başlığa diye sorulacak olursa önce okur olarak elime aldığım muhatap olduğum o metnin, kitabın beni avlamasını, iyi bir yem sunmasını bekliyorum. Bir kitaba başlık vermek, iyi bir kapak yapmak, sonra iyi bir arka kapak yazısı yazmak edebiliğinin yanında kitabı reklam ve cazibe unsurlarından biri yapıyor. Okur önce kapağa, isme, arka kapağa ve en son içinde ne var diye bakıyor. Hatta bir araştırmaya göre de okurların büyük çoğunluğu önce başlığa bakıyor ve ona göre o eseri alıyor ya da okumaya başlıyor. Kolay bir iş değil bence öykü, şiir, kitap ne olursa ona bir isim vermek. Çünkü aslında eserinize bir isim vermiş oluyorsunuz ve o eser hayatı boyunca o isimle anılıyor. Siz de o eserin “isim babası”sınız.” Bir isim vermek demek o şeyi var kılmak, varlık alanına çıkarmak demek. Hani ismiyle yaşar misali. Ben de gerek günümüz dergilerinde yazılan metinlere gerek de kitaplara verilmiş olan isimlere biraz kabaca “takığım” diyebilirim. Ama özellikle de kitap dışı ortamlarda yer alan metinlerde buna takılıyorum ve sorun ediyorum diyebilirim. Metnin özünü, fikrini; metinde karşılaşacağım şeyin ne olabileceğine dair şöyle bir pırıltı uyandırmayan başlıklar görünce eser de yazar da bende biraz eksi puanla başlıyor. Ki yazar metne uygun, uyumlu, o güzel başlığı bulamayınca da yapının kendisini de zedelemiş oluyor. Nasıl olmalı ki bir başlık denilirse aklıma gelen o tozlu ilk cevap, “efradını cami ağyarını mani.” Uzatma, sözü yorma, sürekli tanım yapma, özü ver, yeni bir isim koy, senden bir şey olsun, ışık olsun, merak ettir, metni de yansıtsın. Sürekli aynı yapıyla kurulmuş başlıklar, upuzun başlıklar, hiçbir şey vadetmeyen ve son kertede öylece çalınmış başlıklar

canımı sıkıyor. Sizi öbüründen ayıran biricik metninize bir isim koymadınız yani.(!) Koyamadınız. Ya da bir isim verdiniz ama kolayca kaçıp bin yıllık Dede Korkut başlıklarından aşırma yaptınız? Çoktan okuru kaybettiniz. Büyüyü bozdunuz, işin tadını kaçırdınız. Yani biraz sıkıldım artık “turur” ekine yaslanıp “Salur Kazan’ın Şunu Öldür-düğüdür” şeklinde kurulan tembel zihin işi başlıklardan Oğuzhan

Oğuzhan Oğuzbey: Sıkıntımı paylaşıyorum Keziban. Sahafalarda gezinirken başlığına vurduğum ancak okuma gündemime almayı düşünmediğim kitaplara rastlarım. Elime aldığımda senin de bahsettiğin gibi şöyle bir bakışırız onlarla. Bir taraftan alıp hemen tüketmek aceleciliği bir taraftan da ya bir kandırmacaysa bu diye düşündüğüm çok olmuştur. Ama eninde sonunda başlığın büyüüne kapılıp almışım. Kitaplığında bu tarz kitaplar çok var. Dönüp okumadığım ama birlikte soluk alıp arada sırada bakıştığım. Birbirimizi ayartmaya çalışırız okumak için. Kitapla olan bu ilişkimiz başlığıyla başlıyor önce sonra içeriğine bakıyoruz. Öykülerde de çoğu zaman böyle olur. Aslında metinle kurduğumuz bu bağ bir terzinin kumaş topuyla kurduğu bağa benzer. Terzi kumaş alacağı zaman topun tamamını açmakla uğraşmaz şöyle bir ucundan çekştirerek ona dokunur. İyi olduğuna veya olmadığına kanaat getirir, sonunda ya alır ya almaz. Tabii okurun metinle kurduğu ilişki bu kadar keskin değil. Okur eninde sonunda okuma oburluğuna yenik düşerek başlık kötü de olsa okuma sürecini tamamlamayı hedefler. Gerçi bu yazara bir rahatlık sağlamamalı. Başlık evet çok önemlidir ancak bizi yanıltabilir de. Düşünüyorum da öykünün içinde anlam bulan ama ilk bakışta kötü görünen başlıklar aklıma geliyor. Tomris Uyar’ın “Şen Ol Bayburt” adlı öyküsü bunlardan bir tanesi. Bu tarz başlıklar da söz konusu elbette. Ama öte yandan hazırcılık ve kolayca kaçarak kullanılan ve artık kullanıla kullanıla dilimizi törpülemiş başlıklar da söz konusu. Yazar kafasını işletmeye başlıktan başlamalı ve öyküde göstermeli. Ancak bu anlamda tam tersi bir durum ortaya çıkıyor. Kişi söz gelimi, iyi bir metin yazıyor ve sonunda bu metne bir başlık -veya kitaba- vermeye gelince tkanıyor. Problem sorumuz şu olmalı, ad vermekte neden zorlanıyoruz? Biz dünyada *var olduğumuzda* üzerine düşündüğümüz, yaşadığımız şeyler bizden önce adlandırılmıştı. Yani biz başında bir kısıtlama ile *var* olduk. “Masa” “Masa”dır ve öyledir kuşkusuz. Ad (başlık) vermek hayatın olağan akışında çok az maruz kaldığımız bir durum. Bir pîrifâni hayatında belki de kendi çocuklarına ad verebiliyor. Onun dışında dilin hazırcılıkları *gündelik* hayatımızın algılayışımızda beynimizi kısıtlayarak işlemini duraksatıyor. Ad vermek ve dil mevzu-su burada asıl üzerine düşünmemiz gerekenlerden bir tanesi.

Keziban Soylu: İşte Oğuzhan bir kandırmacaya düşüysen yazar senin için iyi bir yem koymuştur diyebiliriz. İçerik artık senin ve metinle aranda olacak olandır. Yazar o saatten sonra sorumlu değildir bundan. Aynı şekilde okur da o yumağı eline almadan önce ilk ilmeğe bakıyor. Okur okuma sürecini tamamlamayı hedefler, sözünü sanırım iyi, nitelikli bir okur için söylüyorsun. Çünkü günümüzde çoğu okur gerek internet ortamındaki bir metnin gerek de matbu bir metnin yüzde 30’unu falan okuyor. Daha azı bile olabilir. Yine bir araştırmadan aktararak söylüyorum. Okuyucuların

çoğu, başlığı ve ilk paragrafı okuduktan sonra şöyle bir göz atma yöntemiyle metni kapatıyor-muş.

Adlandırma mevzusunda bence yazarın elinde tuttuğu önemli yeteneklerinden biri bence bu. Bir şeye ad vermek. Pîrifânî biri yalnız çocuklarına isim verme şansına sahipse dediğin gibi yazarın eline bu şans pek çok kez geçiyor. Ki yazar biraz da ad vermekle meşhur değil midir. Hislere, olaylara, durumlara. Üstelik elinde seslerden, kelimelerden sınırsız imkân var. Düşünüyorum da herhâlde bir şeyler yazarken en keyif aldığım şeylerden biri o metne isim vermek. Yazar bunu metin tamamlandığında da yapar, yazma esnasında da yapabilir, önce ismini bulup sonradan da metni oluşturabilir. Orası yazara göre değişir tabii. Asıl sorun bu değil. Bence başlık konusunda günümüz yazarı zorlandığından bu işi geri plana atıyor değil. Bence olan, bir şeylerin tekrerrür etmesi galiba. Başlık verme işi de yazıverenimize sonradan dâhil olan bir şey. Metinlere başlık verilmez verilirse de konusu, teması ya da redifi vs. ile verilir. Düzyazılar içinse metni tanımlayıcı bir girizgâh hizmeti gören cümle konulurdu. Günümüzde yayımlanan hikâye, şiir, deneme, eleştiri metinlerinde yine böyle tanımlayıcı başlıkların yer aldığı görüyorum. Gerçekten hikâyede de şiirde de böyle başlıkları bizzat okudum. Yani tam olarak sebep nedir bunu da çözümlenemiyorum açıkçası. Birkaç önemli, kendi sesini bulmuş şair ve hikâyecinin etkisi olabilir belki. Aklıma İsmet Özel geliyor ilk olarak. Onun başlıklarından aşırılmaları çok fark ediyorum her metin türünde.

Bakacağımız ilk şey başlık. Ben kötü başlıkla bir metin verirsem utanıyorum açıkçası. Hani yazı kotarır bir şekilde kendi kendini. Unutulur gider kötüyse de ama başlık. Mesela örnek verelim müthiş iyi bir eleştiri, deneme metni yazdınız ve şöyle bir başlık verdiniz: *Türk Öyküsünün ..Bir Şeyi.. Üzerine Bir Deneme, Şu Yazar Bize Ne Söyler?, Bir ... Ustası (İki Nokta Üst Üste Mutlaka): İsim-Soyisim, Cemal Süreya'nın Şunu Söylediğidir...* Hangi akademik derginin furyasıdır, modasıdır bu bilemiyorum. Ya da herkes makale, bildiri mi sunuyor? Öyle mi hazırlanmamız gerekiyor metne? Ya da başlık verme gereksinimi bile hissetmeyip okura anahtar kelimeler verenler de var: *Kıta, Kedi, Yazar adı, Şeyler...* minvalinde. Hakiki bir tembellik. Hâlbuki o müthiş metni yazan yazardan metni anımsatacak, özümleyecek iyi bir başlık da pekala gelirdi. Ama böylesi başlıklar daha havah oluyor herhâlde. Bir geriye dönüş, tahkiyecilik işi var. Oysa sınırsız bir imkânla parıldayan bir şey bulunabilirdi. Açıkçası geçmiş dönemde yazan diğer pek çok yazarın müstakil eleştiri, deneme metinlerine bakınca ufuk açan çok iyi şeyler var. Artık burası da biraz yozlaştı sanırım. “Ad vermek ve dil mevzusu burada asıl üzerine düşünmemiz gerekenlerden bir tanesi.” O zaman bu durumda yazar eserine bir isim verememişse gündelik dili mi aşamamıştır demeliyiz. Ya da tam olarak bazen eserini tanıyamamış ve ona bir ad verememiştir mi diyeceğiz. Bir metne neden isim veremezsin ki? Ya dediğin gibi yazar olarak asıl yapman gereken ve aşman gereken gündelik dili yıkma kuvvetin yok ya da o iyi kelimeler sende yok. Böyle mi söylenmeli?

Oğuzhan Oğuzbey: Bence buradaki husus dili bilmek veya bilmemek değil. Güncel edebiyatımızda bariz bir üşengeçlik görülüyor. Dü-

şünme üşengeçliği diyebiliriz buna. Kaldı ki ekran sürelerinin bunca fazla olduğu bir çağda yazar da gündelik dile gündelik “kafa” işleyişine mecburen maruz kalamıyor engel de olamıyor. Bu da elbette metinlerimize ve başlıklarımıza yansıyor. Öte yandan bence şu da göz ardı edilmemeli: Dergiler üretim okullarıdır. Bir derginin işleyişinde fiili olarak bulunuyorsanız, bazen sadece dergiyi çıkarmak üzerine yoğunlaşmanız gerekiyor ve dolayısıyla düşünmeye vakit kalmıyor. Kalemim (klavyenin mi demeliydi?) devamlı işlek hâlde olması bir yerden sonra yazarı da metnine ve fikir dünyasına köreltiyor. Hatta çoğu zaman eleştiri adı altında bölük pörçük, numaralandırılmış paragraflar görüyoruz dergilerde. Gerçi eleştiri metni üretmek bazen yazarın bile/isteye yaptığı bir şey olmuyor. O yüzden bu metinlerin başlıklarındaki kısırlığın sebebi bu olabilir. Ya da artık Nurullah Ataç’ın dediği gibi “*edebiyatı kendine dert edinmiş değil(ler) ki*”

Eskilerin deneme/eleştiri adamları sadece bu alana yoğunlaşmış metinler üretiyorlardı. Dolayısıyla o metinler, eleştiriler, başlıklar bugün de dönüp okuduğumuz hâle geldiler. Bunların hepsini kendinde barındıran Ahmet Hamdi Tanpınar’ı anımsıyorum. Deneme, eleştiri, şiir, hikâye, roman. Bilgiye/görüntüye/göstergelere çok çabuk ulaşılan bu çağda yazar bir alanda istidat sahibi olmak isteyebilir elbette. Bu durum doğaldır. Bana göre başlıkların kötülüğü şiir, roman ve öyküde kabul edilemez bir hâle geliyor. Hele hele öyküde bu ayyuka çıkıyor. Doğrusu gönül, gözden kaçan bir kelime bütün bir öyküyü kötü hâle getirebiliyorken işlek, parlak bir başlık arıyor. Deneme, eleştiri mevzusunu da başka bir metinörgüde konuşmak isterim seninle. Hazır başlık demişken insanın sayıp dökmesi geliyor: Enis Batur’un “*Öldükten Nice Sonra Sahibini Rahatlatmak İçin Bir Geceliğine Geri Dönen Kedi*” başlıklı denemesi beni ilk okuduğum anda alıp götürmüştü. Ali Ayçıl’ın bir deneme başlığı: “*Gençken Altı Çizilmiş Satırların Güzelliği*”, Fethi Naci’nin “*İnsan Tükenmez*” serlevhası ve aklımda kalan “başlıklar.” Bilge Karasu *Göçmüş Kediler Bahçesi*. Oktay Akbal *Yalnızlık Bana Yasak*. Turgut Uyar *Dünya’nın En Güzeli Arabistan’ı*. Nezihe Meriç *Açar da Tutku Gülleri Açar*. Tomris Uyar *Yaz Düşleri Düş Kızları*. Rasim Özdenören *Hastalar ve Işıklar*. Metin Eloğlu İstanbullu...

Keziban Soylu: Sanırım haklısın “düşünme üşengeçliği” denilebilir. Aklıma ilk gelen başlıkları sayayım ben de. Cemal Süreya’nın Şapka Dolu Çiçekle’si iyi başlık denince aklıma hep ilk gelenlerden, güzel gelir bana. (Çok istenirse öykünmek için Cemal Süreya’nın “*Babam Ceyhan Boy Boyluyor*” başlıklı bir metni de vardı, bakılabilir.) *Boğaziçi Şıngır Manşırı* iyidir. *Ayışığında Çalışkur. Korkuyu Beklerken*. Hem edebiyat hem edebiyat dışı Ferhan Şensoy genel olarak başlık verme konusunda ustadır. İlk aklıma gelenler. Okuyanların da aklına belki daha güzel örnekler çoktan gelmiştir. Bir de son olarak *Alemdağ’da Var Bir Yılan*’ı saymak isterim. Bir kelimenin yer değiştirmesiyle anlam, muhteva, duyuş, his nasıl değiştirilir ve başlık nasıl oluşturulur çok iyi bir örnektir. İsim “*Alemdağ’da Bir Yılan Var*” şeklinde olacakken Sait Faik bunu iyi bulmayarak “*Alemdağ’da Var Bir Yılan*” yapıyor bilindiği üzere. Yepyeni, özgün, sıradan ama sıradan olmayan, ismiyle yaşayan bir eser ve başlık işte.

BÜŞRA ÇELİK

İNCELEME

Âlim Kahraman Hikâyeciliği

Ömrünün büyük bir kısmını edebiyata vakfederek hem kurgu hem de eleştiri türünde eserler veren ve çağının edebiyat anlayışına inçelikli ve nüktedan bakan bir isim Âlim Kahraman. İlk gençlik yıllarında şiir türünde eserler verse de edebî mecralardaki asıl varlığı 1980 yılında *Mavera* dergisinde yayımlanan edebî tenkit yazılarıyla başlamıştır. Zaman zaman hikâyeler yazsa da edebî ustaları olarak gördüğü Rasim Özdenören ve Cahit Zarifoğlu gibi isimlerin değerlendirmeleriyle yönünü eleştiriye çevirmiştir. Her ne kadar edebî tenkit üzerine çeşitli çalışmaları olsa da 2000 yılında içindeki *kayıp hikâyeciyi* susturamayan yazarın ilk hikâye kitabı ancak kırk dört yaşındayken yayımlanmıştır. Bu yazıda ise hem ilk hem de hâlihazırdaki son hikâye kitabı ele alınacaktır.

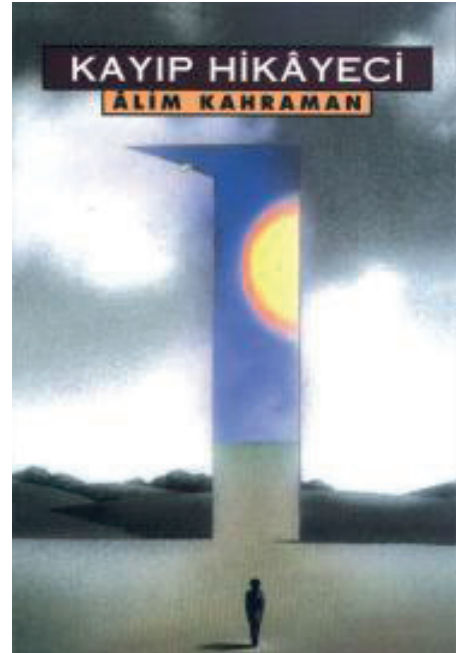
Elimde İz yayıncılıktan 2000 yılında çıkmış ve sonrasında ikinci baskı görmemiş bir kitabı var: *Kayıp Hikâyeci*. Hâlbuki sesi de soluğu da olmalı dediğim bir kitap. Edebiyata çeşitli türler üzerinde emek vermiş bir ismin ilk hikâye kitabını ancak kırk dört yaşında ortaya koyması ol-

dukça kıymetli. Bir ilham anında neşvünema bulan hikâyeler değil bunlar. Planlı ve ne için yazıldığı belli, üzerine düşünülmüş veilmekilmek dokunmuş. Kitapta on iki hikâye var. İlki “Araştırmacı’nın kitap için yazdığı önsöz” ile başlıyor. Sıradan olmayan bir ön söz bu. Daha ilk sayfada okuru şaşırtmayı başarıyor Kahraman. Tam o noktada elimizdeki kitabın bizi alışlagelmişin dışında bir yolculuğa çıkaracağını anlıyoruz.

Bildiğiniz ön sözlerden değil bu. Kitabın ta kendisini meydana getiren, kurguyu kendi üzerine inşa eden, üstkurmacanın ustaca işlendiği bir kurguya ilk sayfadan davet ediyor. Şöyle diyor ön sözde araştırmacı: “Okuyacağımız hikâyedeki olaylar tamamen kurmacadır. İçindeki kişiler -ben de dahil- gerçek kişiler değil, hayal ürünüdür. Ama bir taraftan da bakılınca hikâyede geçen her şeyin gerçekle doğrudan veya dolaylı bir bağlantısı vardır.” Tam olarak burada oyunbaz bir yazarla karşı karşıya olduğumuzu anlıyoruz. Keyfine göre kurgunun içine dâhil olan, bazen her şeyin gerçek olduğuna bizi inandıran bazen de kurgu içinde kaybolan bir okur olmayı göze almalıyız. Ön sözün son kısmında “Kitabın gerçek okuyucuları; onlardan her biri, aynı zaman da onun sahibi de olacaktır.” ifadesi var. Postmodern hikâye olarak kabul edebileceğimiz bu eser, yalnızca yazara ait olma hâlini de reddederek bir cümbüşe davet çıkarıyor. Hikâyeci, eleştirimen, araştırmacı arasındaki çetrefilli ilişkiye ışık tutarak bir edebiyatçının kendi içindeki edebî parçalanmaların çelişkisine ve kendinden doğurduğu karakterlerin birbirini yargılamasına tanık ediyor okuru. Okur bilir ki aslında kurgudaki bütün karakterler yazarın bizatihi kendisidir. Bunu bildiği anlarda ise okur şu mücadeleye düşer: “Hayır elimde bir kurgu eser var. Yazar kendini yazmış olamaz.”

Okurun yaşadığı bu çelişki âmi üstkurmacanın ta kendisidir. Kitaptaki on iki hikâye de birbiriyle bağlantılı ve birbirlerinin içinden doğuyorlar. Müstakil olarak tek tek değerlendirmekten ziyade, hikâyelerin oluşturduğu bütün üzerinden değerlendirme yapmak daha anlamlı olacaktır. Fakat yine de okurlar nezdinde bir zemine oturtmak için birkaç hikâyeye değinmemiz gerekiyor.

Kitaptaki ilk hikâye olan “Tuhaf bir durum”un anlatıcısı hikâyecidir. Şöyle anlatıyor kendini: “Ben bir hikâyeciyim aslında. Yıllar önce bir dergide yayımladığım iki hikâyeden başka yazmasam da bir hikâyeciyim ben.” Aslında özgüveni oldukça düşük, olgunlaşmamış bir kurgu-yazar var.

Hikâyenin sonunda ise bir sahafta üzerinde kendi adı yazan oldukça yeni basılmış bir kitaba rastlıyor kahramanımız. O kitap da hiç şüphesiz ki *Kayıp Hikayeci*'dir.

Yazar, okura meydan okuyor. Kahraman, kahraman olan yazarı ile okurdan şunu sormasını bekliyor: Acaba ben şu an Âlim Kahraman'ın kendi hikâyesini mi okuyorum? Âlim Kahraman kendini mi anlatıyor? Postmodern bir cevap bırakmış olayım bu yazıyı okuyanlara. Hayır, elbette değil ama elbette öyle.

“Yolculuk” hikâyesinde aynı isimde bir hikâye kaleme alan kahramanımızın karakteri kurgu gerçekliğinden çıkıyor ve yazarını arıyor. *“Ebediyen bir müsvedde hikâye kişisi, bir araf adamı olarak kalma endişesi, olmayacak bir işe kalkışmama yol açtı.”* Hikâye kahramanı kurgudan çıkar ve yazarın çalıştığı yere gider fakat bu yolculuğu esnasında aslında yazar da onu takip eder.

“Size kendimden bahsedeyim” hikâyesinde ise hikâyecinin şahsi hayatına dair verilere ulaşıyoruz. Bir vakfa ait binada üniversite okuyan bir müzehhible kaldığım ardından birdenbire eleştirmenin gelip eve yerleştiğini söylüyor. Müzehhible aynı masayı paylaşmasının onu ne kadar zorladığından da yakınıyor. Ardından eleştirmenin yakın arkadaş olduğunu söyleyerek hikâyelerini eleştirmenin yazdığı dergiye gönderiyor. Burada şunu hatırlatmakta fayda var. Âlim Kahraman, Rasim Özdenören ve Cahit Zarifoğlu'ndan aldığı eleştiriler ışığında dümeni eleştiri türüne kırmış bir yazar. Bu hikâyede ise hikâyelerini gönderdiği dergi editörlerinden birinin hikâyeci değerininse şair olduğunu söylüyor hikâye kahramanımızın. Tatlı bir tesadüf diyebilir miyiz? Hayır, bu kipteki hiçbir cümlenin tesadüf olduğunu söyleyemeyiz. Âlim Kahraman bilerek isteyerek kendi yaşantısından izleri bu kitaba yerleştirmiş ve okurun kucağına âdeta bir saatli bomba bırakmıştır. Fakat o bomba hiçbir zaman patlamayacaktır. Kurgu dünyasında hayalin gerçek olduğu nasıl mümkünse gerçeğin de hayal olacağı hakikattir.

“Dergi yönetmeyi seviyorum, ama...” hikâyesinde ise bir dergici gözünden *hikâyecinin* hikâyelerinin değerlendirilme sürecine tanık oluruz. İlk başta eleştirmenin hatırına yayımlanan hikâyeler okurlar tarafından sevilir. Dergi yöneticisi, hikâyeci ile konuştuktan sonra onun yeteneğine daha çok inanır fakat bu durum eleştirmeni oldukça öfkelenendirir. *“Göreceksin, diyordu kapıdan çıkarken; hikâyeci terk etmek zorunda kalacak bu evi.”* Bu cümle aslında bütün bir kitabın yazılma maksadını ortaya koyuyor. Bahsi geçen şey yalnızca bir ev değil. Paylaşılmayan o ev bir imge. Edebiyatçının yeteneği olan türler arasındaki geçişkenliğini ve bir seçim yapma mecburiyetini anlatıyor. Ya hikâyeci, ya eleştirmen, ya araştırmacı veyahut hepsinin çok ötesinde herkes gibi bir “kahraman” olmayı tercih etmesi gerekiyor anlatıcının. Edebî bir buhran ve o buhran içinde rollerin karmaşasını yaşıyor ve yazıyor anlatıcı. Psikolojik bir

çözümleme yapmak gerekirse de kişilik bölünmeleri olan bir kahramanı okuduğumuz aşikâr.

“Hikâyecinin Yargılanması”nda en nihayetinde evde kimin kalacağına dair apartman yöneticisi, eleştirmen, araştırmacı ve hikâyecinin de yer aldığı bir toplantı yapılır. Hikâyeciye hakkındaki intihal yaptığına vb. dair iddiaları bir *Rapor* ile cevaplaması için yirmi dört saatlik süre tanınır. Bu hikâyede ise hikâyecinin son cümleleri şöyledir: “*İçinden çıkamayacağımız bir ikileme sürüklüyor eleştirmen bizi: Hayatın gerçekliği mi yoksa kurmacanın gerçekliği mi?*”

Kayıp Hikâyeci de tam olarak bu çelişkiler ve ikilemler üzerine inşa edilmiş çok zincirli öykülerden oluşan bir kitap.

Kitabın son hikâyesi olan “Ek: Asansör” ise yine yazarı oldukça içinde gördüğümüz bir eser. Bilgin adında bir gencin burs alma umuduyla gittiği ve kendisine çeşitli soruların sorulduğu bir odadayız bu hikâyede. Bilgin isminin Âlim ile bir çağrışıma sahip olup olmadığı hususunu okurlara bırakmak istiyorum. (Her şeyi de yazan söylemesin değil mi?) Burs verecek kişinin sorma ihtimali olan sorulara hazırlıklı giden bir genç Bilgin. O sorulardan biri “Hiç âşık oldun mu?” Fethi Gemuhluoğlu’nun yaşantısına biraz da olsa aşına olanlar bilir ki Gemuhluoğlu elinden tuttuğu birçok gence bu tür çetrefilli sorular sormuştur. Burs vereceği bir gence âşık olup olmadığını soran kaç kişi geçmiştir ki bu dünyadan? Âlim Kahraman’ın Bilgin ile yollarının kesişip kesişmediğini veyahut Bilgin’in ta kendisi olduğunu elbette iddia edemeyiz. Elimizdeki en nihayetinde kurmaca bir eser fakat yazarın eserinden bağımsız olduğunu da söylememiz mümkün görünmüyor.

Kayıp Hikâyeci taşıdığı otobiyografik özelliklerin yanı sıra bugün çağdaşımız birçok yazarın kullandığı üstkurmaca tekniğinin henüz 2000 yılında postmodernizmin gündeme gelmediği vakitlerde kullanıldığı oldukça kıymetli bir eser. Ayrıca Secaatın Tural’ın da tespitine yer vermek gerekir. Tural, Kahraman’ın bu kitapta inşa ettiği yapı için şöyle demiştir: “Bu yapı yazarın, ‘hikâyeci, dergi yöneticisi, eleştirmen, araştırmacı’ gibi kimliklere bölünerek kuramsal sorunları esere taşımasını mümkün kılmıştır.” Aslında her ne kadar elimizdeki bir kurgu eser olarak yayımlanmışsa da eserin inşasında Kahraman’ın eleştirmen kimliğinin daha ön plana çıktığını söylemek gerekir.

Âlim Kahraman’ın bu yazıda ele alacağım bir diğer hikâye kitabı ise Büyüyenay Yayınlarından 2016 yılında çıkan *Yazmak Bana Göre Değil KAR-a GA-k-GA-k*. Elimde yine klasik tahkiyenin dışında okurla konuşan bir yazar var. Yine üstkurmacayı açık şekilde görebildiğimiz bir kitap. İlk sayfasında okuru yönlendiriyor yazar: *Bu kitabı okumaya, en sondaki “Bizim Sementin Yaşlı Kargası” yazısıyla başlayabilirsiniz. Çünkü hikâyeler bir bakıma o yazıdan doğdu.* Çağımızdaki birçok yazarın ilham kaynaklarını veyahut yazma ritüellerini bile zaman zaman sır gibi sakladığını düşü-

nürsek yazarın kitabını doğuran yere işaret etmesi oldukça ilgi çekici. Aslında ilk sayfada okurdan kopmayacağını ve bir şekilde hep kurgunun içinde yer alacağını söylemiş oluyor Kahraman. Yazarın bahsettiği o son kısımdaki yazı “Ek: Bizim Semtin Yaşlı Kargası” isminde. Yazar semtindeki yaşlı bir kargadan söz ediyor: “*Şimdi ortalarda görünmese de bir çeşit eleştirmen rolüyle beni sürekli gözleyecek, yalnız bırakmayacak. Demokles’in kılıcı gibi sallanacak başımın üstünde. Biraz can sıkıcı görünse bile gerekli bir figür o. Ölçülülüğün, gerçekliğin, sahihliğin sembolü benim için.*” Karga, eleştiri için kullanılan bir imge. Hâliyle yazarın hikâyesini inşa ederken her an kendini de bu eleştiri merkezine alacağını ifade ediyor. Kitabın ilk hikâyesi olan “Editöre Mektup” yaşlı bir karganın dilinden yazılmış. Bir hikâyecinin evinden aşırıldığı dergilerle hikâyeye merak salan bir karga. Evvela insanlar tarafından kabul görmemişliğini açığa vuruyor yaşlı karga. “*Hiç siyah elbise giymiyor mu bizim siyahlığımıza laf söyleyenler acaba? Sonra kışları-tüm yaratıkları elbette-renklerinden dolayı ayrımcılığa tabi tutmak hangi kitaba sığar?*”

Karganın bu kitabın ana kahramanı olarak seçilmesinin tek sebebi yalnızca yazarın semtin yaşlı kargasından esinlenmiş olmasıdır diyemeyiz. Karga, edebiyatımızda sıklıkla kullanılan bir leitmotif değil. Merkezine bir hayvanın gözünden insana dair eleştiri alan bir kitapta insana ölümlerini gömmeyi öğreten bir canlı olan karganın ana kahraman olması yeryüzünde yazılan bütün hikâyelere bir de diğer taraftan bakma imkânı sunar okura. Özne değil nesnedir insan bu kez. Bakan göz -the gazer- değil bu defa bakılandır insan. Dışarıdan seyredilendir.

Kitap boyunca birbirine zincirler hâlinde bağlı bu hikâyeler haricinde aslında yalnızca insana dair yüzeysel bir eleştiri değildir yapılan. “Yazmak Bana Göre Değil” isimli hikâyede ise bambaşka bir boyuta vurgu yapılmaktadır. “*İnsanla başlamadı toprakta, suda ve havada hayat. Dünya bir karga dönemi, sere serpe bir uygarlık dönemi yaşadı, siz gelmeden önce. Ölüsünü gömmek o uygarlıktan kalmadır.*” Bu bölümde kargaların insanlar için bir öğretici oluşu vurgulanır. “Kütüphane” ve “Yaşlı Kütüphaneci” öykülerinde ise yavruları ölen bir farenin büyük bir kederle barındığı evden çıkıp bir kütüphaneye sığınması anlatılır. Orada yaşlı kütüphaneci ile tanışan fare ondan okumayı öğrenir. Yaşlı kütüphaneci ile yaşlı karga arasında öğreticilik ve eleştirel bakış vasfı sebebiyle bir benzerlik kurabiliriz.

“Gemi” isimli hikâyede ise yaşlı kütüphaneci vefat etmeden önce fareye bıraktığı mektupta der ki “*Hepimiz aynı gemideyiz nasıl olsa.*” Bu gemi bana kalırsa Nuh’un gemisinden başka bir gemi değildir. O gemiye de yeryüzündeki bütün canlılar binmemiş miydi ve birbirlerinden öğrendikleri pek çok şey yok muydu?

Âlim Kahraman, metinlerarasılık tekniğini hikâyelerinde kullanmayı seven bir yazar. Bunu bazen kendi hikâyeleri arasında bazen de başka eserler vasıtasıyla yapıyor. “Sıra Kimin Hikâyesinde” ise *Kayıp Hikâyeci* eserindeki son hikâyede yer alan Bilgin’e bir gönderme yapıyor.

“Sakin kendini bir şey oldum sanma, bilgin olmak değildir asıl olan, bilgeliktir. Bilgelğe ulaşamamış bir bilgin, kafasında taşıdıklarının hamalıdır ancak.” Bilgin ve Âlim Kahraman arasındaki muhtemel bağlantıyı da tekrar vurgulayarak bu kitabının da hem otobiyografik unsurlar taşıdığını hem de metinlerarasılık bağlamında çeşitli şekillerde değerlendirilmesi gerektiğini söylemeliyiz. Yaşlı karganın yazıları zaman zaman övgüler olsa da eleştirilere de sebep olur. “Arabî” hikâyesinde büyük büyük dedelerinden ve sonsuzluk suyundan bahseder. “Dedemin dedesi kaya ve kumlardan başka bir şeyin bulunmadığı bir çölde yaşıyormuş. En eski dedelerimden birinin Haberci Nuh’tan aldığı duayla öz suya, bengi suya beklilik yapıyormuş. Suların taşarak yeryüzünü kapladığı gün, ata-karganın büyük gemide gösterdiği bir yararlılık soyuma bu ayrıcalığı kazandırmış. Kadim Haberci, sen taşan sudan gemimizi korudun, soyun suyun gözüne yakın olsun, demiş.” Bu hikâyede açık bir şekilde Nuh peygamber kıssasına bir gönderme yapılmakla birlikte neden en başından beri anlatıcı olarak bir karganın seçildiği de açık edilmiştir. Yeryüzünde insandan önce de var olduğu bilinen ve uzun yıllar yaşayan kargalar aynı zamanda “bilge” hayvanlar olarak da bilinmektedir. Aslında Kahraman, kitabın ilk sayfasından beri kendisi ile kargaların bilginliği arasında bir bağlantı kurarak tahkiyesini kuvvetlendirmektedir. Ayrıca kitapta köpeğin ve kumrunun da anlatıcı olduğu hikâyeler vardır. Bu hikâyeler de müstakil olmamakla birlikte diğer hikâyelerle çoklu bir zincir hâlinindedir.

Anlatının ve hikâye etmenin onlarca yolu varken Kahraman neden bu kadar çetrefilli yollarda geziniyor diye sordum kendime kitaplarını okurken. Yine cevabı hikâyelerinden birinde yaşlı karganın sözleriyle veriyor Âlim Kahraman: “Bazen, bir hikayeci değil, eline çabuk bir romancı gerek belki de olanları etrafıyla yazmaya, diye düşünüyorum. Fakat çabuk kurtuluyorum bu düşünceden. Benim tarzım olamaz öylesi. Biraz hamuru fazla kabartıyor gibi geliyor bana onlar, gevezelik de giriyor sanki işin içine. Etrafıyla yazmadan da, etrafını sezdirebilirsiniz çünkü. Sözün çok olmasın, ifaden zengin olsun, derdi dedem.”

Kahraman’ın hikâyede söz değil ifade zenginliğinden yana olduğu açık. Bu hâliyle tam bir geleneksel anlatıcı olduğunu söyleyebiliriz. Postmodern edebiyata kaptırılan ve anlatıyı kuvvetlendiren teknikleri geleneğin sesiyle birleştiren bir dili var. Bana kalırsa onun eserlerindeki en güzel taraf ise yazdıklarının her seviyedeki ve her sosyo kültürel yapıdan insana hitap ediyor oluşu. Yormayan ürkütmeyen ve herkes için bir şekilde anlaşılır bir hâli var metinlerinin. Sıradan bir okur yaşlı bir karganın yazma macerası olarak tanımlarken bu kitabı entelektüel birikimi yüksek bir okur daha fazla şey söyleyebilir hakkında. Oldukça katmanlı hikâyeler kaleme alıyor Kahraman. Her katmanın bir kapı olduğu hikâyeler yazıyor. Çünkü tahkiyesi elli yılı aşmış büyük bir edebî birikime sırtını yaslıyor. Âlim Kahraman, isminin hakkını veriyor. Bilgelğini göze batırmadan konuşuyor ve okura bir şeyler anlatırken hikâyelerdeki esas kahraman olmayı da ihmal etmiyor.

*Geçiş Dönemi
Hikâyeciliği*

Dönem

syda

RABİA ALTUNTAŞ

DOSYA

Bir Geçiş Dönemi Eseri Olarak *Muhayyelât*

Batı kendi tarihi seyri içinde bir değişim, dönüşüm yaşayıp kendi çıkmazlarıyla boğuşurken Doğu dünyası gerek siyasi, ekonomik gerekse fikri, ideolojik sömürgeciliğin ya da ithal edilen düşüncelerin içinde çırpınmaktadır. Geleneksel olan toplumun damarlarında, hafızasında, bilinçaltında, kodlarında, yaşantısında varlığını devam ettirirken yeni olan da hayatta, edebiyatta, sanatta etkin rol oynamaya başlamıştır.

Ancak kadim ve modern olanın kökleri, membaı, ilkeleri, ahlakı, ilham aldıkları birbiriyle uyuşamayacak kadar farklı kaynaklarda akmakta Doğu'nun içine düştüğü kuyu, her geçen gün derinleşmektedir. Bu kuyunun derinlerine inebilmek yani bütün bu değişimin, dönüşümün, kırılma noktalarının izini sürmek için edebiyatımıza bilhassa öykümüzün hikâyesine bir yolculuk yapmak ufuk açıcı olacaktır.

Zira Batı'da 19. yüzyıl ortalarında bir tür olarak ortaya çıkan öykü, bizde de eş zamanlı olarak varlık göstermiştir. Bu anlamda modern hikâye tamamen Batı'dan ithal bir tür olarak değil; Ömer Leke-siz'in belirttiği gibi "kendine mahsus teknik imkânlarıyla Batı'ya, dil, öz ve aura itibarıyla de Doğu'ya bağlı olarak varlığını sürdürmüştür." Yani Türk öyküsü Batı'nın etkisiyle doğmuş olsa dahi salt bir taklidin ürünü değildir. Bu anlamda bilhassa "geçiş dönemi eserleri" olarak isimlendirilen ilk dönem öykü kitaplarını incelendiğinde geleneksel hikâyeden modern öyküye doğru bir sürecin yaşandığı dikkat çekmektedir. Bu eserlerde bir yandan mesnevilerin, halk hikâyelerinin, masalların, me-nakıpnamelerin yani geleneksel metinlerin ruhu varlığını sürdürürken diğer yandan modern anlatının izlerine rastlanmaktadır.

***

Geçiş döneminin ilk eserlerinden biri kabul edilen Giritli Aziz Efendi'nin *Muhayyelât*'ı bu anlamda edebiyat tarihinde mühim bir yere sahiptir. İlk kez 1852 yılında basılan eser, yazıldığı dönemde dahi büyük

ses getirip beş kez basılmış; dönemin yazarları üzerinde büyük etkisi olmuştur. Şemseddin Sâmî'nin *Taaşuk-ı Talat ve Fitnat*'ı, Namık Kemal'in *İntibah*'ı bu eserden ilham almış; dönemin diğer eserlerinden de *Muhayyelât*'ta geçen "bazı epizot, sahne ve motiflere" rastlanmaktadır. Aynı zamanda Ahmet Midhat Efendi Cervantes'in *Don Kişot* romanından ilhamla kaleme aldığı *Çengi* romanında, kahramanı Dâniş Çelebi'ye bol bol *Muhayyelât* okutması; Recaizade Mahmut Ekrem'in de "Saime" adlı hikâyesinde, Sâdık Efendi'nin geceleri ailesine *Muhayyelât* okuduğu dikkat çekmektedir. Daha da ilginç asıl ismi Ömer olan dönemin önemli isimlerinden Muallim Naci, Naci mahlasını almasında *Muhayyelât*'taki "Şehzade Nâci Billâh ile Şâhide'nin Hikâyesi"nin tesiri olduğunu kendisi ifade etmiştir.

Peki, eserin dönemin edebiyat anlayışında bu kadar büyük bir etkiye sahip olmasının sebebi nedir? Esasında Gonca Gökalp'in ifadeyle kitabın "geleneği modernize ederek sözlü kültürü yazılı kültüre dönüştürmesi; Doğu edebiyatını Türk edebiyatıyla, geçmişi kendi çağıyla birleştirmesidir." Yani eser, bir yönüyle eski hikâye geleneğimizden unsurlarını barındırması sebebiyle eskiye dönüktür, diğer yönüyle de romanın unsurlarını barındırması sebebiyle yeniyile bağ kurmaktadır; bu anlamda eski anlatılardan modern anlatıya geçişte âdeta bir köprü vazifesi görmektedir. Aynı zamanda derinlemesine okunduğunda post-modern yazım tekniklerini barındırdığı dikkat çekmektedir.

Eserin eskiyle olan kökleri incelendiği vakit, onun Doğu klasiklerinden "Binbir Gece ve Binbir Gündüz Masalları"nın tesirinde yazıldığı ortaya konulmuştur. Ahmet Hamdi Tanpınar, *Muhayyelât*'ın "Binbir Gece ve Binbir Gündüz" gibi "eski şark hikâyelerinin zihniyet ve dünya görüşü içinde ve onların tesiri altında" yazıldığını hatta tipik bir örneği olduğunu ifade etmektedir. Ancak buradaki mühim nokta, Andreas Tietze'nin "Aziz Efendi's Muhayyelât" (1948) başlıklı Almanca makalesinde açıkça ortaya koyduğu üzere, eser Binbir Gece ve Binbir Gündüz Masalları'yla güçlü bir bağa sahip olsa dahi, yazarın kendi ilhamıyla yeniden yazması sebebiyle özgün bir yere sahiptir. Tietze makalesinde derinlemesine bir inceleme yaparak hangi hikâyenin, Binbir Gece'deki hangi masaldan etkilenerek kaleme alındığını ortaya koyması âdeta eserin içerik yönünden yeniden yazım tekniğiyle kurgulandığını göstermektedir.

Agâh Sırrı Levent, Mustafa Nihat Özün, Pertev Naili Boratav gibi isimler de eserin Doğu anlatı geleneğine ve Türk masal ve hikâyesine olan yakınlığına dikkat çekmiştir. Bu benzerliğin kurulmasında, eserde kahramanların ve mekânların olağanüstü, muhayyel unsurlar içermesinin, hikâyelerde olağanüstü varlıklara yer verilmesinin yanında ağdalı, terkipli ve se'cili bir dil kullanması, hikâyelerin bazılarının Doğu masal külliyyatında sıkça geçen İsfahan, Hint, Serendip, Semerkant gibi

mekanlarda geçmesi, halk anlatılarında görülen toplumsal tiplere yer vermesi, Doğu masal geleneğine dair birçok arketip içermesi, mesnevîlerden gelen bazı unsurları bulundurması, masal dünyasının adalet mekanizmasının işleyip iyilerin kazanıp kötülerin cezalandırılması, hikmeti temel alarak okuyucuya ahlak, fazilet, tasavvuf dersleri verip ibretler sunma amacı gütmesi etkili olmuştur.

Bu bahsedilen eski hikâyeye dair unsurlar eserin ilk kısmı olan Birinci Hayal’de daha baskın olup İkinci ve Üçüncü Hayal olarak ayrılan diğer kısımlarda “muhayyel kısmın azalıp, somuta ve gerçeğe doğru bir yönelişin” bulunması eserin yeni hikâye ve romanla olan bağımlı ortaya koymaktadır. Bu bölümlerde hikâyelerin 18. yüzyıl sonlarında İstanbul saray ve sosyal hayatını ortaya koyması, olayların Bağdat, Mısır, İstanbul gibi somut mekânlarda geçmesi; aynı zamanda Uzun Çarşı, Topkapı, Kirazlı Mescidi, Silahtar Hanı, Haydar Paşa gibi İstanbul semtlerine rastlanması, kişilerin gerçekçi tipler olması, biçimsel olarak da yer yer romana benzetilmesi modern edebiyatla ilişkisini göstermektedir.

Berna Moran ise farklı bir bakış açısı getirerek eseri olağanüstü unsurları, günlük hayatın içinde realite duygusunu vererek anlatması sebebiyle fantastik hikâye/romanın öncüsü saymıştır. Nazlı Eray da 1992 yılında yayımladığı *Ay Falcısı* romanını “İlk Türk romanı *Muhayyelât*’ın yazarı Aziz Efendi’nin aziz ruhuna...” ithaf ederek başlaması, eserin postmodern edebiyatın büyümlü gerçeklik anlayışıyla olan bağı sebebiyledir. Gönül Yonar da Türk edebiyatında fantastik kökenlerini inceleyen çalışmasında *Muhayyelât*’ı “sözlü kültürün büyümlü perdesi kapanırken anlatılan son hikâye” olarak tanımlamıştır. Ahmet Kabaklı da *Muhayyelât*’ı sadeleştirdiği kitabın ön sözünde eseri “Walt Disney’in dünyasına benzer fantazyalar, cümbüşler ve sürprizler ile dolu, sinema, tiyatro ve TV imkânlarında değerlendirilebilecek bir eser” olarak nitelmiştir.

Bu yaklaşımlar esasında edebiyatta gerçeklik tartışmasını gündeme getirmektedir. Aydınlanmacı realist akım, gerçekliği somut, görünen âleme indirgeyip; görünmeyeni gerçek dışı olarak kabul ederek değersizleştirilmiştir. Yıldız Ecevit de “Türk edebiyatında da gerçekçi estetiğin alımlanmasının çok güçlü” olduğunu belirtip “kimi zaman, realizm ve romantizmin yalnızca birer edebiyat eğilimi oldukları neredeyse unutulmasına, söz konusu eğilimler birer değer kategorisi olarak algılanmasına sebebiyet verdiğini”; bu sebeple de “Bir yapıtın ‘ne kadar gerçekçi’ diye övülürken, bir diğeri için ise romantik sözcüğü çoğu kez estetik bağlamda değersiz anlamında kullanıldığına” dikkat çekmiştir. *Muhayyelât* dahi kimi Tanzimat Dönemi edebiyatçıları tarafından “olağanüstü içeriği ve çocukça anlatımı” olduğu sebebiyle küçümsenip artık terk edilmesi gereken tür olarak görülmüştür.

Ancak Postmodern edebiyatın gerçeklik karmaşası ve belirsizliği ön plana çıkararak yönü, dayatılan gerçekliğin dışında her dönemin kendine göre bir gerçeklik anlayışının olabileceğini ortaya koymuştur. Bu anlamda olağanüstü, gözle görülmeyen bir dünyanın da farklı boyutlarda bir gerçeklik barındırdığına yönelik düşüncenin kuvvetlenmesine zemin hazırlamıştır. Bu durumda *Muhayyelât*'ın hak ettiği değeri kazanmasında hatta gerçeklikle olan bağının fantastik edebiyat ya da büyüülü gerçeklik üzerinden tartışılmasına imkân sağlamıştır.

***

Eserin içeriğine bakacak olursak eser, “Hayal” adı verilen üç bölümden oluşmaktadır. Bu üç hayal, birbirinden bağımsız gibi görünse de ortak özellikler barındırır; yani yazar münferit hikâyeler kaleme almış olsa dahi her bölümde kendi içinde bütünlüğü sağlamaya gayret etmiştir. Bu anlamda eserin Binbir Gece Masallarında da rastlanan çerçeve hikâye tekniği kullanılarak yazıldığı söylenebilir. “Öykü içinde öykü”, “iç içe geçmiş olay örgüsü”, “üst-öyküsel anlatı” gibi isimler de verilen çerçeve hikâyelerde dış çerçeveyi oluşturan ana bir çekirdek hikâye olur; diğer iç öyküler de bir vesileyle bu ana hikâyeye bağlanır. Bu anlamda, esnek bir yapıya sahip olan bu teknik, birçok türün bir arada kullanılmasına imkân sağlayarak metinlerarasılığa, zaman ve mekânı ortadan kaldırarak zamanlar arası geçişlere, gerçek ve hayalin bir araya geçmesini mümkün kılarak postmodern edebiyatın büyüülü gerçeklik ve üstkurmaca tekniklerine yaklaşır. Bu noktada eserin ilham aldığı kaynaklar büyük önem arz etmektedir.

Tietze'nin ortaya koyduğu üzere *Muhayyelât*'ta da “Birinci Hayal”in çerçeve hikâyesine baktığımız vakit “Kamercan ve Gülruh”un hikâyesidir ki Binbir Gece Masalları'ndaki “Kamar ez-Zaman ile Prenses Budûr”un tesiriyle yazılmıştır. Hikâyede evlenmek istemeyen İsfahan hükümdarının oğlu Kamercan, çeşitli olaylar neticesinde Çin Şahı'nın kızı Gülruh'la evlenir ve iki çocukları olur. Bu bölümdeki iç hikâyeler -Şehzade Asil'in Hikâyesi, Abdüssamed'in Hikâyesi, Şehzade Nesil'in Hikâyesi ve Firuz Şah'ın Hikâyesi- ise bu çocukların hikâyesini anlatır. Bu hikâyelerin hepsinde evinden ayrılan arayıcı veya kurban kahramanın maceralarına yer verilir.

İkinci Hayal'in çerçeve hikâyesi Cevad adlı dervişin tasavvufi yolculuğu olup Tietze, “Gencine-i Hikmet” yani “İbn- Sina Masalları”ndan yararlandığına dikkat çekmektedir. Dokuz iç hikâyeden oluşan ikinci hayalde Ebu Ali Sina'nın, Molla Emin'in, Ferahnaz ve İktilülmelik'in, Hoca Abdullah'ın, Şâpûr ile Hüma'nın, Gazanfer ile Rahile'nin ve Karahan'ın hikâyesi anlatılır. Üçüncü Hayal'in çerçeve hikâyesi ise Şeyh İzzüddin'in hikâyesi olup dört iç hikâyeden (Nâci Billâh, Sittî Emine ve Recep Beşe hikâyeleri) oluşmaktadır.

İç hikâyeler yönünden bakınca da Tietze'ye göre Aziz Efendi'nin doğrudan doğruya Binbir Gündüz Masalları'ndan aldığı anlatılar, Ferahnaz ile İktilülmelik, Hoca Abdullah, Şâpûr ile Hüma, Nâci Billâh ile Şâhide, Şehzade Asil, Firuz Şâh, Karahan, Sittî Emine ve kısmen Gazanfer ile Rahile'ye dair kıssalardır. Binbir Gece Masalları'ndan ihamla yazdıkları ise Kamercan ile Gülruh, Abdüssamed, Şehzade Nesil'in maceralarıdır. Ona göre Kıssa-i Receb Beşe ise Türk halk masallarının etkisiyle yazılmıştır. Tietze aynı zamanda *Muhayyelât*'la Doğu-İslam dünyası hikâye geleneğinin önemli bir eseri olan Kırk Vezir Hikâyeleri arasında benzerlik bulunduğunu belirtmiştir. Aziz Efendi de kitabının ön sözünde Binbir Gece Masalları'nın dışında *Hulasatü'l-Hayal*, *İbretnüma* adlı eserleri okuyup etkilendiği belirtmiştir.

Muhayyelât'ın Türk Halk Masalları ile bağımlı kuran Emine Kırıcı ise Birinci Hayal'de Şehzade Asil'in başından geçenlerin “Mehmet ve Periler” masalıyla yakınlık arz ettiğine; İkinci Hayal'de Cevad'ın yaşadıklarının halk masallarından “Yeşil Elli Kız”ın yaşadıklarıyla aynı olduğunu; aynı hayalde yer alan Molla Emin hikâyesinin halk masallarındaki “Kahve Güzeli” masalına benzediğine; Üçüncü Hayal'deki Recep Beşe'nin ise “Gecenin Kocası” masalından ilham yazıldığına, aynı hayaldeki Nâci Billâh hikâyesinin ise “Sihirli Ayna” ile kuruluş ve olaylar bakımından yakınlık arz ettiğine dikkat çekmektedir.

***

Muhayyelât'ta hikâyeler detaylı okunduğunda belki de daha nice masalla, anlatıyla, hikâyeyle, menkıbeyle, menâkıpnameyle, tasavvufi eserle bağımlı kurmak mümkün olacaktır. Bu yönüyle zengin bir içeriğe sahip olan eser, kadimle olan bağı kurarken modern ve postmodern teknikleri barındırması sebebiyle de bir başlangıç noktası olma özelliği kazanmaktadır.

Kaynakça

Babacan, Beyza. “Muhayyelât-ı Aziz Efendi Anlatısının Monomit Kuramı Bağlamında Çözümlemesi”. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2023.

Duymaz, Recep. *Muhayyelât Üzerine Bir İnceleme*. Akademik Kitaplar, 2012.

Ecevit, Yıldız. *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2014.

Gökalp, Gonca. “*Osmanlı Dönemi Türk Romanının Beş Eser*”. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 16 (1999): 185- 202

Kırcı, Emine. “*Muhayyelât-ı Aziz Efendi ve Türk Halk Masalları*”. Milli Folklor, 5 (1990): 43-45.

Lekesiz, Ömer. “*Tarihsel Süreç İçinde Öykü Kavramında Genişleme ve Daralma Oldu mu?*” 40 Soruda Türk Öyküsü, ed. Cemal Şakar, 16-7. Ketebe Yayınları, 2018.

Moran, Berna. *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış III*. İstanbul: İletişim Yayınları, 1994.

Polat-Şabaş, Esra. “*Nazlı Eray Romanlarında Büyülü Gerçekçilik*”. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 28(2) , (2024): 405-416.

Yonar, Gönül. *Türk Edebiyatında Fantastiğin Kökenleri*. İstanbul: Ötüken Yayınları, 2011.

BÜŞRA ÇELİK

DOSYA

Türk Hikâyesinde Bir Araf: Kayıp Hikâyenin Peşinde

Türk edebiyatında modern hikâyeye geçişin ilk örneği, Samipaşazade Sezai'nin *Küçük Şeyler*'i olarak kabul edilir. Bu eser çeşitli kusurları olmakla birlikte birdenbire ilk örnek olarak ortaya çıkmış değildir. Evvelinde pek çok kusuru olan ve Türk hikâyesinin geçirdiği arafta olma sürecini yansıtan, bir yanıyla Doğulu bir yanıyla da Batılı olarak vasıflandırabileceğimiz çeşitli eserler kaleme alınmıştır. En bilinenleri *Müsameretname* ve *Muhayyelât* olmasına rağmen biz bu yazıda kıyıda köşede kalmış ve bizce hakkı verilmemiş bir eser olan *Tesadüf-i Acibe ve Hikâye-i Garibe Yahut Üç Sergüzeşt*'ten bahsedeceğiz.

Merkezine insanı alarak didikleleyen, psikolojik, sosyolojik bir varlık olarak ortaya koyan ve özünü tahkiyenin oluşturduğu bir türdür hikâye. Edebiyatımızda ise hâlâ yerini arıyor. Bir zemine oturma ya da zemini aşma çabasında olduğunu söylememiz gerekir. Henüz yerini bulamamış, evin hangi köşesine konulacağı belirsiz bir biblo gibi. Yazarlarımızın sahipsiz evlat gibi bir o ucundan bir bu ucundan çekiştirerek kişisel beğenilerine göre yön tayin etmeye çalıştığı bir tür. İnsanı deşme niyetindeki birçok yazarınsa hikâyenin bizatihi formunu, özünü deşerek bir edebî cinayet teşebbüsüne girdiğini de söylemek gerekiyor.

Nasıl ki bir asrı aşkın süredir Avrupa'nın kılık kıyafetinin kötü bir taklidi olarak kendimize bir giyim tarzı bulamayıp bize ait olmayan esvaplar içinde sokaklarda kaybettiğimiz yolumuzu arıyorsak aynı şekilde roman ve hikâye türü özelinde de bir misafiri ağırlamakta olduğumuzu söylememiz gerekir. Hikâye de roman da henüz bizde yerini yurdunu bulmuş bir tür değildir. 17. yüzyılda Avrupa'da ilk örneklerini veren tür bize ancak 19. yüzyılda Tanzimat ile birlikte uğramıştır. Yani iki yüz yıl sonra. İki yüzyılın sonunda olgunlaşmış bir tür olarak kapımızı çalmamıştır. Âdetâ Türk mü-

ellifinin avuçlarına bir bebek gibi gelmiş ve deneye yanıla o bebeğin nasıl büyütülmesi gerektiğini öğrenmeye çalışmıştır edebiyatçılarımız.

Tam da bu geçiş döneminde, yani kimin ne yazacağını tam olarak bilmediği ve henüz sınırları belirlenmiş, kaideleri belli, kusurunu ve kusursuzluğunu ne üzerine kurduğu belirsiz olan bu türler için edebiyatımızda pek çok eser verilmiştir. “On dokuzuncu yüzyılda modern edebiyat bu zengin, karmaşık, çoğul terkinin içinden neşet eder.” Hâliyle bu terkinin içinde esvapları ile Batılı gibi görünse de ruhu hâlâ Doğulu olan hikâyeler ortaya çıkar. *Muhayyelât*’a yapılan en büyük eleştirilerden biri değil midir fazlasıyla hayali şeyleri anlattığı, modern romanın böyle bir şey olmadığı. Çünkü modern hikâye yazardan bizatihi yazarın gerçekliğini ister. En habis hislerini de en insani zaaflarını da açık bir şekilde anlatmasını söyler. Cemil Meriç, “Roman başlangıcından beri bir ifşadır.” der. Modern hikâyeden de istenen aynı şeydir.

Henüz kamil sıfatına erişmemiş bu tür için Vakıfbank Kültür Yayınları “Romanın Eşiğinde” ifadesini kullanmıştır fakat eseri yayına hazırlayan Fatih Altuğ şu noktaya vurgu yapar:

“Burada eşik, *henüz-roman-olamamış* ifade etmez; romanla diğer anlatı türleri arasında geçiş bölgesini, temas alanını, ne içeride ne dışarıda olan o yere atıfta bulunur.”

Biz ise bu yazı boyunca müellifinin isminin Ahmed Rifat olduğu bilinmekle birlikte tam olarak kim olduğuna dair kesin bir bilgiye ulaşamamış *Tesadüf-i Acibe ve Hikâye-i Garibe Yahut Üç Sergüzeşt* isimli eseri pek çok yönüyle ele alıp günümüz tahkiye anlayışı çerçevesinde inceleyeceğiz.

Edebiyat, insanlığın geçirdiği dönüşümlerden bağımsız bir şekilde var olan bir sanat değildir. Tarih boyunca pek çok akımın etkisinde kalmıştır. Hâliyle bazı eserler ortaya çıktıktan sonra bu şekilde bir anlam yükleniyor. Bu eser postmodernizmin etkilerini üzerinde taşıyor vb. cümleler kuruluyor. Böyle söylenince hiç yapılmayan bir şey ilk kez yapılmış gibi muamele ediliyor. Hâlbuki anlatı yüzyıllardır aynı. Yol da kervan da... Zaman içerisinde bazı teknikler gelişme katetmiş veyahut bazılarına daha az önem atfedilmişse de aslında hikâye de anlatılış biçimi de çok değişmemiştir. Bugün bizlere postmodernizm şerbetiyle sunulan pek çok eser sanki yeni bir hikâye icat etmiş gibi farklılık sloganıyla empoze ediliyor. Hâlbuki yapılan şey aynı. Yüzyıl önce neyse bugün de o. Tekniklerin geliştikçe daha iyi bir hâle evrildiği ise muhakkaktır.

Tesadüf-i Acibe ve Hikâye-i Garibe Yahut Üç Sergüzeşt

Hacı Abbas Halebi ismindeki bir tüccarın evladını elim bir hastalık neticesinde kaybetmesiyle başlar hikâye. Bu derde dayanamayan mezkûr kahramanımız, yollarda çare bulma ümidiyle yolunu Mısır’a düşürür. Orada tanıştığı bir çelebinin de benzer bir acıyla yanmakta olduğunu öğrenir. Bu çelebi ise Mısır Emiri Seyfeddin’dir. Tam burada hikâyenin içindeki üçüncü halka başlar. Artık başka bir hikâyeye şahit oluruz. Seyfeddin’in oğlu Bedreddin zıfâf gecesinde çok sevdiği Gülnaz’ı ile vuslata ermeden ortadan kaybolmuştur.

Çok zaman sonra anlaşılacaktır ki Bedreddin'in bir başka âşığı olan Dilruba ona bir oyun etmiş ve bir acuze kocakarı ile iş birliği yaparak Bedreddin'in canına kastedecek bir adam göndermiştir. Adam, Bedreddin'i şehrin dışına götürür. Orada bir vesileyle adamı hasat ederek Bedreddin kurtulur fakat sonrasında gecelerce yollarda aç sefil olmakla beraber en nihayetinde esir düşer. Hikâyenin sonunda öğreniriz ki aynı zaman içinde sevdiğinin acısıyla kıvranan Gülnaz'ın da başına o acuze kocakarı tarafından bir bela getirilir. Gülnaz ırzına dahi musallat olan pek çok badireyi atlatır ve o da esir düşer. Bir vakit sonra yolu bir Şah'ın sarayına varır. Şah'a yar olmayı reddeder. Bedreddin ile orada binbir vesilenin ardından kavuşurlar. Yanlarına Gülnaz'a pek çok yardımı dokunmuş bir civan oğlan alarak ailelerinin memleketine doğru yola düşerler. Bedreddin, yaşadığı bilgisini vermesi için evvela bu civan oğlanı gönderir. Oğlan Bedreddin'in babasının dükkânına vardığında ona müjdeyi verir. Sevinilir. Orada kendi babasına çok benzeyen Hacı Abbas Halebi'yi de görür. Bir vakit sonra da anlaşılır ki haberi getiren civan oğlan Hacı Abbas'ın ölü oğlu Şemseddin'dir. Meğerse Şemseddin öldü sanılıp gömülmüş fakat bir şekilde içinde bulunduğu mezardan kurtulmuş fakat ona da esirlik yolu görünmüştür. Baba ve oğulların kavuşma hikâyelerinin ardından Bedreddin ve Gülnaz'ın düğünü yapılır. Vuslata başka vuslatlar da eklenir.

Kahramanın Sonsuz Yolculuğu

Modern hikâyede kurgunun başlangıcı bazen bir ölüm bazen de bir doğumdur. Bu doğum ve ölüm hâli her zaman fiziki olmak durumunda değildir. Bazen kahramanın iç dünyasındaki doğum ve ölüm hâli de bir işarettir. Mezkûr eserde de Hacı Abbas Halebi oğlunun acısına dayanamaz ve bir yolculuğa çıkar. Yolculuk esnasında ise kahramanın yanında daima ona bir yol arkadaşı gereklidir. O yol arkadaşı Musul Emiri Seyfeddin olacaktır. O bulunduğu macera anlamını da bulur ve birlikte somut anlamda olmasa da ruhi bir yolculuğa çıkarlar. Onları hayatın garip tesadüflerinin bir araya getirdiği sürekli vurgulanır. Modern hikâyenin en temel unsurlarından biri olan kahramanın bir yolculuğa çıkması meselesinin oldukça iyi işlendiğini söylememiz gerekir. Çatı kurgu, sağlam bir zemin üzerine inşa edilmiştir.

Çok katmanlılık

Hikâye özetinde bahsetmesek de elimizde çok katmanlı, hikâye içinde hikâye olan bir eser bulunduğunu söylemek gerekiyor. Bunu bir çerçeve anlatı olarak da nitelendirebiliriz. “İlk katmanın anlatıcısına bir arkadaşı yazarı belli olmayan bir kitap verir ve ikinci katman, bulunan Arapça kitabın Türkçeye tercümesi olarak sunulur.” Buradaki çok katmanlılık hikâyenin belirli bir yerde başlayıp belirli bir yerde neticeye varmaması üzerine kuruludur. Yani elimizdeki tek bir düzlemde akan bir metin değildir. “Gerçekten yıllarca bir mahzende gömülü kalmış Arapça bir kitabın yeniden yazımıyla mı karşı karşıyayız yoksa Ahmed Rifat, anlatıcı sesiyle devreye girip elimizdeki kitabın gerçek oluşum hikâyesini mi anlatmaktadır?” Aslında bu belirsizlik hâli, çok katmanlılık, hikâye içinde hikâye etme yöntemi bize bir yönüyle postmodern bir anlatı sunmaktadır. Türk hikâyesinin kurucu metinleri diyemesek de zemin metinleri olarak nitelendireceğimiz bir eserde modern hikâye tekniklerini görmek okur için ilk başta şartırcı olabiliyor.

Ayrıca kitabın on bir baptan oluşması, bu baplardan bazılarının “*Sergüzeşt-i Bedreddin*”, “*Sergüzeşt-i Gülnaz*” ve “*Sergüzeşt-i Şemseddin*” gibi isimlere sahip olması, yine çok katmanlılığa bir örnek olarak verilebilir. Yazar, anlatıyı tek bir merkezde bırakmamış, kahramanların maceralarına ayrı ayrı değinmiş ve aslında kitaptaki karakterlerin hayatlarını bir yönüyle bazen buluşturmuş bazen de uzaklaştırmıştır. Bu hâliyle postmodern edebiyatın getirilerinden biri olarak kabul edilen ve yalnızca bu türün bir özelliğiymiş gibi gösterilen çoğulcu anlayışın varlığına eserin çatısı çerçevesinde bile rastlamaktayız.

Anlatım Biçimindeki Çok Katmanlılık

Birinci Bap, şu ifadeyle başlar:

“*Müellif-i kitap, mukaddimesinde şöyle tahrir ve takrir eder ki...*”

Bu ifadeden de görüldüğü üzere klasik roman anlatısının haricinde rivayete dayalı ya da menkıbevi bir anlatının olduğu görülecektir. Eser içerisinde birden fazla anlatı yönteminin kullanılması da çağdaş tahkiye yöntemlerinden biridir. Günümüzde postmodern romanın en iyi örneklerinden biri olarak kabul edilen İhsan Oktay Anar’ın *Kıtab-ül Hiyel*’inde de benzer şekilde farklı anlatımların yer aldığını biliyoruz.

Kurmacanın Çökmesi

Tesadüf-i Acibe ve Hikâye-i Garibe Yahut Üç Sergüzeşt isimli incelediğimiz eser aslında bir açıdan kurgunun çöküşünü ifade eder. Fakat buradaki çöküş kelimesi menfi değildir. Postmodern hikâye de aslında mevcudiyetin çöküşünü temsil eder. Hikâyenin en başında okura öldüğü bilgisi verilen Şemseddin karakterinin kurgunun sonunda birdenbire ortaya çıkışı ve mucizevi bir şekilde hayatta kalışı aslında kitap boyunca inşa edilen kurgunun da çöküşü anlamına gelmektedir. Halepli tüccarı yola düşüren evlat acısının yani bütün hikâyeyi başlatan kahramanı yola çıkararak olayın gerçek sebebi kaderin kötü cilvesinden başka bir şey değildir.

Garabet mi Postmodern Hikâye mi?

Aslında modern anlamda bu kurguyu başarısız ya da zayıf kılan hususlardan biri final kısmıdır. Çünkü postmodernizmin ürettiği hikâye tanrıyı ve kaderi öldürerek her şeyi insanın biricik iradesine bırakmıştır. Fakat *Tesadüf-i Acibe ve Hikâye-i Garibe Yahut Üç Sergüzeşt* bu anlamda tipik bir Doğulu eserdir. Bu kadar tesadüf ve kaderin birbirine ince ince işlediği bağlar tanrıyı öldürmüş, mucizelere inanmayı bırakmış, hayalleri reddetmiş postmodern hikâye için oldukça fazladır. Arada kalmış bir eser *Tesadüf-i Acibe ve Hikâye-i Garibe Yahut Üç Sergüzeşt*. Fakat bu ne o dönemin ne de yazarının kabahati değil. Her dönemde yeni bir şeyler denemek adına arada kalan ve hiçbir yere ait olamayan pek çok eser ve yazar olduğu gibi günümüzde de var.

Hikâye, bütün araftakilere rağmen ve onlarla birlikte devam ediyor.

MERVE ÇAKIR

DOSYA

Emin Nihad Bey'in *Müsâmeretnâme* Adlı Eserindeki Kadınlar

Gece hikâyeleri anlamına gelen *Müsâmeretnâme* 1872-1875 yılları arasında Emin Nihad Bey tarafından yazılmıştır. Hakkında pek fazla bilgi bulunmayan Emin Nihad Bey'in 21 Aralık 1838'de dünyaya geldiği ve asıl adının Mehmet Emin olduğu söylenir. Emin Nihad Bey on dört yaşında devlet hizmetine girmiş, Sultan Abdülmecid zamanında göreve başlamış, Sultan Abdülaziz döneminde de görevine devam etmiştir. “*Vefatından on altı yıl kadar önce tutulduğu öksürük hastalığından büyük ıstırap duyan Emin Nihat Bey, eşi Hatice Nazire Hanım'ın yaptığı özel besinler ve doktorların tavsiyesiyle hazırlanan bitkisel ilaçlarla tedavi olmaya çalışmış ancak bir süre sonra bunlar kifayetsiz kalınca 1880 yılında genç denilebilecek bir yaşta, Üsküdar'da vefat etmiştir.*”^[1]

Görece erken bir yaşta vefat eden Emin Nihad Bey, *Müsâmeretnâme* dışında müstakil bir eser kaleme almasa da kendisinin makale niteliğinde yazıları mevcuttur. Ayrıca *Asar-ı Perakende* isminde bir mecmua yayımlandığı da bilinmektedir.[2] Bunlar dışında kendisi hakkında ne yazık ki detaylı bilgiler elde etmek mümkün görünmemektedir. Yine de ardında Türk edebiyatının ilk hikâye örnekleri arasında yer alan bir eser bırakması Emin Nihad Bey'i Türk edebiyatı tarihinde önemli bir yerde konumlandırır. Ayrıca bugün eserinin yeni baskılarının yapılması oldukça kıymetlidir. Söz konusu bu eser, *Müsâmeretnâme*, on iki cüzden ve yedi hikâyeden müteşekkildir. Eserde yer alan üç hikâye birer cüzde yayımlanmış, geri kalan dört hikâye ise sonraki cüzlerde devam etmiştir. Esasında kitap başlangıçta beş ciltten oluşacak ve on hikâyeyi ihtiva edecek şekilde planlanmıştır. Ancak yazara hikâyelerini anlatacağını söyleyip daha sonra anlatmayan kişilerden ötürü Emin Nihad Bey hikâyeleri yazmaya devam etmemiştir.[3] Hâlihazırda kitaptaki metinler sırasıyla şöyledir: “Binbaşı Rifat Bey'in Sergüzeşti”, “Kapı Kethüdâsı Behçet Efendi ile Makbule Hanım'ın Sergüzeşti”, “Bir Osmanlı Kaptanının Bir

İngiliz Kızıyla Vuku Bulan Sergüzeşti”, “Gerdanlık Hikâyesi”, “Vasfı Bey ile Mukaddes Hanım’ın Sergüzeşti”, “Fâik Bey ile Nürüldil Hanım’ın Sergüzeşti”, “İhsan Hanım yahut Atiye Hanım’la Âşıklarının Sergüzeşti”. [4]

Tanzimat Dönemi’nde yazılan ilk hikâyeler Batı edebiyatının yanı sıra hem divan edebiyatından hem halk edebiyatından beslenmiştir. [5] *Müsâmeretnâme*’de yer alan hikâyelere bakıldığında bu üç etkiyi de barındırdıkları dikkati çeker. Özellikle çerçeve hikâye tekniğiyle anlatılmış olması eserin Doğu anlatılarından ilham aldığını gösterir. Doğu edebiyatında *Binbir Gece Masalları*’nda ve *Tûtî-nâme* adlı eserlerde kullanılan bu teknik sadece Doğu topraklarıyla sınırlı kalmamış, Batı’da da Geoffrey Chaucer’in *Canterbury Hikâyeleri*’nde ve Giovanni Boccaccio’un *Decameron* adlı eserinde de kullanılmıştır. Ancak *Müsâmeretnâme*’deki çerçeve hikâye tekniği bahsedilen eserlerdeki gibi kompleks değildir. Burada sadece bir arkadaş grubunun kış gecelerinde bir araya gelerek birbirlerine yaşadıkları hikâyeleri anlatması söz konusudur. [6] Eserde çerçeve hikâye tekniğinin kullanımının yanı sıra anlatıcının hikâyelerde yer yer araya girmesiyle Ahmet Mithat Efendi’nin eserlerindeki üslup akla gelir. Onun yazdıklarındaki anlatıcının okuru bilinçlendirmek, okura öğüt vermek niyetiyle araya girmesi *Müsâmeretnâme*’de de görülür ancak hem Emin Nihad Bey’in anlatıcısının bunu Ahmet Mithat Efendi’nin anlatıcısı kadar sık yapmaması hem de müellifin kullandığı kurgu tekniği, yer verdiği bazı temalar ve bu temaları işleyiş biçimi sayesinde söz konusu benzerlikten uzaklaşır. [7] Burada bir ayırmadan bahsetmek mümkün olsa da Selim İleri, iki yazarın benzer bir noktayı vurgulamıştır. İleri’ye göre Tanzimat Dönemi hikâyecilerini iki gruba ayırmak mümkündür. Birinci grupta Osmanlı Devleti’nin yüzeyde yenileşme hareketlerini toplumun genelinin anladığı gibi yansıtan, dolayısıyla yarı aydın nitelikten kurtulamayan yazarlar yani Ahmet Mithat Efendi ve Emin Nihad Bey yer alır. İkinci grup ise tarihin genel akışını kavramış, toplumu bu bakışla değerlendirmeye gayret eden, politik seçimlerini yapmış, hikâyeyi çağcıl kılma çabasında olan yazarlardan meydana gelir. İleri, bu sınıfa da Nabizade Nazım’ı koymuştur. Samipaşazade Sezai’yi de bu iki grubun geçiş yazarı sayar. [8]

İleri’nin bu tespiti akla *Müsâmeretnâme*’nin yüzeyselliği bahsini getirir. Özellikle hikâyelerde yer alan kahramanların yüzeysel olduğu, karakter özelliği göstermediği, birer tipten ibaret olduğu söylenebilir. Yazımızın konusu olan *Müsâmeretnâme*’deki kadın kahramanlar da bu tespiten beri değil elbette. Örneğin eserdeki ilk hikâye olan “Binbaşı Rifat Bey’in Sergüzeşti” [9], adı üstünde Rifat Bey’in bir macerasını anlatsa da bu macerada kendisine eşlik eden iki cenbe kadımla rastlaşırız. Abla kardeş olan bu kadınlar Rifat Bey’i türlü bahanelerle saatlerce evlerinde tutarlar. Özellikle küçük kız kardeş Rifat Bey’i neredeyse bir saniye bile yalnız bırakmaz ve onun nefesine hitap edecek türlü vasıtalarla aklını çeler. Nihayetinde de dişiliğini kullanarak Rifat Bey’in Hristiyan olmasını ister. Hikâyenin sonunda, başından beri her şeyin planlı olduğu ve kız kardeşlerin asıl amacının misyonerlik faaliyeti olduğu anlaşılır. Hikâyeye bu açıdan bakınca kadın kahramanların derin-

likli olduğu düşünülebilir. Çünkü üstlendikleri görev kendilerince ulvidir ve türlü uğraşlarla karşısındaki adamı etkilemek niyetindedirler. Fakat anlatı boyunca kadınların herhangi bir duygusuna, düşüncesine yer verilmez. Sadece olaylar yüzeysel şekilde anlatılır. Bu yüzeysellik bahsi her ne kadar önemli olsa da hikâyede vurgulanması gereken daha mühim bir husus olduğu kanaatindeyiz. Emin Nihad Bey, Rifat Bey'in kanına girip onu Hristiyan yapmaya çalışan kadınları, yani hikâyenin “kötü kadınlarını” gayrimüslimlerden seçer. Bu gayrimüslim kadınlar Tanzimat dönemi romanlarında ve hikâyelerinde sıklıkla yer alırlar. Özellikle flörtten ve aşktan bahsedileceği zaman okurun karşısına çıkarılan bu kadınlar Türk erkeklerine âşık olurlar, onları baştan çıkarırlar ya da yuvalarını yıkarlar. Orhan Okay, hikâyelerdeki kötü kadınların genellikle gayrimüslim olmasını dönemin sosyal şartlarıyla açıklar. Türk kadınının erkeklerle mektuplaşması, yakın münasebette bulunması, sevgili olması o dönemde hoş karşılanmayacağı için yazarlar tepki çekmemek adına böyle bir çözüm yolu bulmuşlardır.[10] Emin Nihad Bey de böyle düşünmüş olacak ki *Müsâmeretnâme*'de yer alan ve “kötü” addedilebilecek başka gayrimüslim karakterler de vardır. Örneğin “Bir Osmanlı Kaptanının Bir İngiliz Kızıyla Vûku Bulan Sergüzeşti” adlı hikâyede yer alan iki gayrimüslim kadın bu hususta dikkati çeker.[11] İngiltere'ye denizcilik eğitimi almak için giden bahriye zabiti Nâcid Bey'in başından geçenlerin anlatıldığı bu bölümde yine karşımıza iki yabancı kadın çıkar. Esasında ikisine de büsbütün kötü demek güçtür çünkü hikâye boyunca somut bir kötülük yaptıkları görülmez. Ancak Elizabeth isimindeki kadınla evlenen Nâcid Bey kendi örfüne karşı bir şey yapmış, yabancı bir kadını sevmiş, onunla alafranga usulle evlenmiş, üstüne bir de çocuk sahibi olmuştur. Hikâyenin ilerleyen kısımlarından anlaşılacağı üzere Nâcid Bey'in annesi bu tip davranışları doğru bulmaz, ona göre gelenekten kopulmamalıdır. Elizabeth'in Nâcid Bey'e gönül düşürerek onu tabiri caizse özünden döndürmesi, yani bir nevi yoldan çıkarması kötü olarak konumlandırılmasına davetiye çıkarabilir. Mezkûr hikâyede kötü sayılabilecek bir diğer karakter de bir gemi kaptanının kızı olan Filaver'dir. Tıpkı Elizabeth gibi Filaver de Nâcid Bey'e âşık olmuştur ancak Nâcid Bey bir türlü kendisine yüz vermediği için -çünkü Elizabeth'e âşıktır- aklından türlü fenalıklar geçer. Bunu açıkça dile getirirse de bir türlü eyleme geçmez ve somut bir fenalık yapmaz. Ama onun bu teklifsiz tavrı, aklından geçen yanlış düşünceleri açıkça dile getirmesi ve Nâcid Bey'i yoldan çıkarmaya çalışması Filaver'i de kötü kadın tipleri sınıfına sokabilir.

Hem “Binbaşı Rifat Bey'in Sergüzeşti”ndeki hem de “Bir Osmanlı Kaptanının Bir İngiliz Kızıyla Vûku Bulan Sergüzeşti”ndeki bu yabancı kadın tipleri Ahmet Mithat Efendi'nin *Felâton Bey ile Râkım Efendi* romanındaki İngiliz kızları hatırlatır. Oradaki kızlar da son derece cüretkâr bir şekilde Râkım Efendi'ye besledikleri duyguları dile getirmişlerdir hatta kızlardan birisi sevdası yüzünden hasta bile olmuştur. Bu İngiliz kızların yanı sıra kitapta Josefino adlı Fransız bir piyano hocası vardır. Ne tesadüftür ki o da Râkım Efendi'ye âşık olmuştur ve aşkı dile getirirken tıpkı İngiliz kızlar gibi oldukça cesurdur.[12]

Bu örnekten de anlaşılacağı üzere Tanzimat Dönemi eserlerinde yalnız hikâyelerde değil, romanlarda da benzer temaları görmek mümkündür. Zaten yukarıda da ifade edildiği gibi gayrimüslim kadınlar konusu, dönemin kurmaca eserlerinin genel özellikleri arasında yer alır. Fakat bu özellikler tek bir maddeyle sınırlı değildir. Esaret meselesi de o dönemki eserlerde sıklıkla görülen temalardan biridir. Bunun nedenlerinden biri dönemin yönetimine karşı hürriyet fikrini öne çıkarmaktır. [13] Bir diğer sebebi de İsmail Parlatır şu şekilde açıklar:

“Sosyal hayatta yaşanan durumu ile kölelik o dönemde siyasi alanda da gündeme gelmiş ve onun kaldırılması için zaman zaman girişimlerde bulunulmuştu. Batı edebiyatları da buna paralel olarak bu sorunu dile getiriyordu. Öte yandan Tanzimat yazarı zaten bu kurumu yakın çerçeveden de tanımakta idi. Böyle olunca yazarlar, Batı’dan gelen edebî türlerle uygun konu aramakta güçlük çekmediler. Kölelik, özellikle hikâye ve romanın uzun anlatımı için oldukça elverişli bir sosyal tema oldu.”^[14]

Müsâmeretnâme’de yer alan “Fâik Bey ile Nûrdil Hanım’ın Sergüzeşti” isimli hikâyede de esaret konusu işlenir. Her ikisi de Çerkez olan, esirciler tarafından küçük yaşta satılan Faik Bey ve Nûrdil Hanım, tesadüfler silsilesiyle bir araya gelirler, tanışurlar ve birbirlerine âşık olurlar. Aralarındaki aşkın çocuk yaşta başlaması ve hikâye boyunca birbirleriyle tesadüf eseri karşılaşmaları da yine dönemin kurmaca eserlerinin özellikleri arasındadır. Çünkü o dönemde kadınlar sosyal hayatta bugünkü anlamda varlık göstermezler. Yazarlar da eserlerinde yer verecekleri aşk temalarını belli başlı kalıplara sığdırmak durumunda kalırlar. Örneğin birbirlerini görme imkânı bulan yakın akrabalar arasında (Mehmet Murat-*Turfanda mı Yoksa Turfa mı*), cariyelerle evin erkekleri arasında (Ahmet Mithat-*Esaret*, Namık Kemal-*İntibah*, Samipaşazade Sezai-*Sergüzeşt*, Nabizade Nazım-*Zehra*), hasta kadınlar ve doktorlar arasında (Ahmet Mithat-*Yeryüzünde Bir Melek*), Hristiyan kadınlarla Türk erkekleri arasında (Emin Nihat-“Binbaşı Rifat Bey’in Sergüzeşti”, Ahmet Mithat-*Müşahadat*), ilkokuldan itibaren birbirini seven çiftler arasında (Emin Nihat-“Kapı Kethüdası Behçet Efendi ile Makbule Hanımın Sergüzeşti”, Şemsettin Sami-*Taaşuk-ı Talat ve Fitnat*), cumbada birbirini görüp âşık olan çiftler arasında (Şemsettin Sami-*Taaşuk-ı Talat ve Fitnat*), sokakta, Kâğıthane, Çamlıca gibi yerlerde birbirini görüp seven çiftler arasında (Ahmet Mithat-*Vâh*; Emin Nihat-“Vasfi Bey ile Mukaddes Hanımın Sergüzeşti”, Namık Kemal-*İntibah*) aşkı anlatır ve işlerler. [15] “Fâik Bey ile Nûrdil Hanım’ın Sergüzeşti”nde tesadüflerle bir araya gelmelerinin yanı sıra doktor ve hasta durumu da mevcuttur. Fâik Bey özgürlük taraftarı bir doktor tarafından satın alındığı için köle gibi değil evlat gibi büyütülmüş hatta okula bile gönderilmiştir. Ayrıca sahibi olan doktordan tıbbi bilgiler de öğrenmiştir. Bu nedenle bir rahatsızlığa yakalanan Nûrdil Hanım’ın tedavisiyle ilgilenmeye başlar ve bu görüşmeler neticesinde iki çocuk birbirine âşık olur.

Bu hikâyede Nûrdil Hanım’dan başka bir Şevknigâr adından kadın daha vardır. Fâik Bey henüz İstanbul’a gelip esir olarak satılmadan önce, daha küçük bir çocukken bu kadınla karşılaşır ve kendisi gibi esir

olan bu kadına bir iyilik yapar. Uzun yıllar bir daha görüşme şansları olmaz ancak okurun karşısına hikâyenin sonunda tekrar çıkan Şevknigâr Hanım, esaretten kurtulmuş, müteveffa eşinin serveti sayesinde zengin ve güçlü bir kadın olmuştur. Sahip olduğu kudret vesilesiyle de birbirinden ayrı düşen iki âşığı, Fâik Bey'i ve Nûridil Hanım'ı, kavuşturur. Şevknigâr Hanım, esaretten kurtulması ve özgür olması sebebiyle böyle büyük bir işi yapabilmiştir. Buradan yola çıkarak Emin Nihad Bey'in sadece dönemin moda konularından biri olduğu için değil, özgürlük fikrini desteklediği için esaret temasını işlediği düşünülebilir. Öte yandan bu hikâyedeki iki kadın kahramanın da esaret ve özgürlük dışında bir özelliği vurgulanmamış, her ikisi de tek boyutlu anlatılmıştır. Ama bu karakterler ve tema, dönemin ilk hikâye örnekleri arasında sayılan *Müsâmeretnâme*'nin içinde bulunduğu çağdan bağımsız bir eser olmadığının ispatı olması bakımından önemlidir.

Müsâmeretnâme'deki hikâyelerde tıpkı Şevknigâr Hanım gibi zengin ve güçlü bir kadın kahraman daha vardır. “İhsan Hanım yahut Atiye Hanım'la Âşıklarının Sergüzeşti” isimli hikâyenin baş kahramanı bu kez doğrudan bir kadın, yani İhsan Hanım'dır. Hem tek kadın ana kahraman olması hem de zengin, güçlü ve akıllı olması onu *Müsâmeretnâme*'nin kişi kadrosunda ayrı bir yere koyar. Öyle ki evlendiği adamı kıskandırmak için kendince oyun bile kurar. Tüm bunlara bakınca her ne kadar “Fâik Bey ile Nûridil Hanım'ın Sergüzeşti” hikâyesindeki Şevknigâr Hanım da İhsan Hanım gibi güçlü bir kadın sayılsa da İhsan Hanımdaki cesaret ve zekâ kitaptaki hiçbir kadın karakterde mevcut değildir.

Yukarıda ifade edildiği gibi ilkokuldan itibaren birbirini seven çiftlerin varlığı hikâyelerde hem kadın hem aşk temalarını görmemize imkân sağlar. *Müsâmeretnâme*'de de tıpkı dönemin belli başlı eserlerinde olduğu gibi bu durum işlenir. Örneğin “Kapı Kethüdası Behçet Efendi ile Makbule Hanım'ın Sergüzeşti” adlı hikâyede Behçet Efendi ve Makbule Hanım henüz çocukken Taş Mektep'te tanışır ve arkadaş olurlar. Zaman içinde birbirlerine gönül düşüren çocukların bu durumundan haberdar olunca ailesi Makbule Hanım'ı okuldan alır. Fakat ne olursa olsun birbirinden vazgeçmeyen âşıklar türlü zorlukların neticesinde bir araya gelip evlenirler fakat evlendikleri gün aynı zamanda Makbule Hanım'ın öldüğü gündür. Ölüm döşegindeyken bile evlenip namusunun kurtulduğuna sevindiğini söyleyen Makbule Hanım, bu sözleriyle âdeta yaşadığı dönemin kadınlara bakışını yansıtıyor gibidir. Onun için namusunun kurtulması, ölmekten bile önemlidir. Ayrıca henüz çocukken Behçet Bey'i sevdiği için ailesinin onu okuldan alması da yine o dönemde toplumun kadına bakışıyla ilişkili olsa gerektir.

Müsâmeretnâme'de yer alan hikâyelerde dönemin kadınlara bakışını gösteren bir diğer hikâye de “Vasfi Bey ile Mukaddes Hanım'ın Sergüzeşti”dir. Vasfi Bey ile Mukaddes Hanım, tıpkı “Kapı Kethüdası Behçet Efendi ile Mukaddes Hanım'ın Sergüzeşti” hikâyesinde olduğu gibi okulda tanışır fakat Mukaddes Hanım büyüdüğü için bir süre sonra okuldan alınır. Bir

süre görüşemeyen Vasfi Bey ile Mukaddes Hanım Kâğıthane'ye mesireye gittikleri bir günde karşılaşır ve mektuplaşmaya başlarlar. Fakat birbirlerine âşık olup evlenmek isteyen bu gençlere Vasfi Bey'in babası müsaade etmez. O, oğlunu başka biriyle evlendirmek istemektedir. Üstelik bir de Mukaddes Hanım ile mektuplaştıklarını öğrenince son derece sinirlenir ve Mukaddes Hanım'ın temiz bir kadın olmadığını iddia eder. Çünkü ona göre erkeklerle mektuplaşan kadın ahlaklı değildir.

“Gerdanlık Hikâyesi”, *Müsâmeretnâme*'de yer alan fakat müellifi Emin Nihad Bey olmadığı için diğerlerinden ayrılan bir hikâyedir. Emin Nihad Bey hikâyeyi dinledikten sonra içerik bakımından ilginç bulduğu için olduğu hâliyle kopya edip *Müsâmeretnâme*'nin beşinci cüzü olarak eserine koymuştur. Bu nedenle hikâyede yer alan kadın tipleri yukarıda söz edilen meselelere dâhil edilmemiştir. Eserin orijinali *Mecmua-i Kitaât-ı Tevârih/Tarihle İlgili Parçalar Kitabı* adlı Ermeni harfli Türkçe bir risaledir.

“Müsâmeretnâme'nin birinci cüzünde bulunan ön sözde ifade edildiği gibi, hikâye sahipleri, maceraları nakil ve hikâye edilen zatlardan ibaret ise de birisi de Hamparsun (Doğru Hamparsun imiş) Ağâ adında bir kimse olup bu zat da hikâye sahiplerinden birinin göngörmüş bir komşusu olup sıra o zata geldiğinde Hamparsun Ağâ da mecliste bulunuyordu. Hamparsun Ağâ kulağı delik ve hem de oldukça hoş fikirli olduğu için hikâye sırası bir gece de ona verildiğinde kendisinin bu anlatılanlar gibi ibret verici bir macerası olmayıp varsa da ufak tefek olaylardan olduğunu ifade etmiş fakat ısrar edilince kendi millî eserlerinden en çok beğendiği Gerdanlık Hikâyesi'nin tercümesini okuyarak hakikaten orada bulunanları memnun bırakmıştır.”

1872-1875 yılları arasında Emin Nihad Bey tarafından kaleme alınan ve gece hikâyeleri anlamına gelen *Müsâmeretnâme*, bir geçiş dönemi eseri olmasının yanı sıra Türk edebiyatının ilk hikâye örneklerindedir. Yazarın eserde çerçeve hikâye tekniğini kullanması, aynı zamanda divan edebiyatından ve halk edebiyatından faydalanması Emin Nihad Bey'in Doğu hikâyesinden ve Türk edebiyatının birikiminden yararlandığını gösterir. Bu nedenle kimileri tarafından Batılı bir türe ait bir eser olarak kabul edilmese de dönemler arası geçiş keskin olamayacağı için geçiş dönemi eserlerinin bu tarz özellikler göstermesi anlaşılabilir bir durumdur. Öte yandan hikâyelerdeki kahramanlara bakıldığında genelde derinlikli işlenmedikleri görülür. Bütün hikâyelerde dikkati çeken kadın karakterler de ne yazık ki yüzeysel işlenmiştir. Fakat yine de Tanzimat Dönemi hikâyesi ve bu hikâyede yer alan kadınlar hakkında az da olsa ipucu verdiği için yüzeysellik bir noktadan sonra göz ardı edilebilir. Zaten Türk edebiyatında yeni yeni denen bir tür olduğu için kusurlu olması son derece normaldir. Öte yandan *Müsâmeretnâme*'nin dönemindeki diğer kurmaca eserlerle dirsek temasında olduğu söylenebilir. Çünkü o dönemin romanlarında yer verilen kadınların özgürlüğü, esaret, gayrimüslim kadınlar gibi temaları barındırır. Bir de bütün teknik kusurlarına rağmen akıcı bir üsluba sahip olması, eserde merak unsurunun etkin kullanılması *Müsâmeretnâme*'yi son derece keyifle okunan bir eser hâline getirir.

- [1] Ahmet Koçak, “Müsameretname ve Yazarı Emin Nihat Bey’e Dair Yeni Bilgiler”, *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/12 (Summer 2015), 776.
- [2] Koçak, “Emin Nihat Bey’e Dair Yeni Bilgiler”, 785.
- [3] Çağın, *Tanzimat Dönemi Türk Edebiyatında Hikâye*, 37-38.
- [4] Emin Nihad Bey, *Müsâmeretnâme*, 5-6.
- [5] Merve Özdemir, *Tanzimat Dönemi Türk Hikâyesinde Kadın Üzerine Bir İnceleme*, (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020), 12.
- [6] Çağın, *Tanzimat Dönemi Türk Edebiyatında Hikâye*, 35-36
- [7] Yasemin Aras, *Bir Hikâye Olarak Emin Nihat Bey’in Müsameretnamesi Üzerine Bir İnceleme*, (Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006), 2.
- [8] Selim İleri, “Türk Öykücülüğünün Genel Çizgileri”, *Türk Dili Dergisi Türk Öykücülüğü Özel Sayısı*, 286, (Temmuz 1975), 5-6.
- [9] Emin Nihad Bey, *Müsâmeretnâme*, 33.
- [10] Nurbanu Tombul, *Tanzimat Dönemi Hikâyesinde Kadın*, (Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 31.
- [11] Emin Nihad Bey, *Müsâmeretnâme*, 149.
- [12] Ahmet Midhat Efendi, *Felâtnun Bey ile Râkım Efendi*, (İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınları, 2022).
- [13] Özdemir, *Tanzimat Dönemi Türk Hikâyesinde Kadın*, 89.
- [14] Özdemir, *a.g.e.*, 89.
- [15] Özdemir, *a.g.e.*, 19-20.

Kaynakça

- Ahmet Midhat Efendi, Felâtnun Bey ile Râkım Efendi, İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınları, 1. Basım, 2022.
- Akyüz, Kenan. Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri (1860-1923). Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, 3. Basım, 1979.
- Aras, Yasemin. Bir Hikâye Olarak Emin Nihat Bey’in Müsameretnamesi Üzerine Bir İnceleme, Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.
- Çağın, Sabahattin. Tanzimat Dönemi Türk Edebiyatında Hikâye. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2. Basım, 2020.
- Daşcıoğlu, Yılmaz – Koç, “Batı Tarzı Türk Hikâyesinin Doğuşu ve Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Ana Temalar”, *Turkish Studies For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 4/1-I (Winter 2009), 800-900.
- Emin Nihad Bey. *Müsâmeretnâme*. İstanbul: Kapı Yayınları, 1. Basım, 2021.
- İleri, Selim. “Türk Öykücülüğünün Genel Çizgileri”, *Türk Dili Dergisi Türk Öykücülüğü Özel Sayısı*, 286, (Temmuz 1975), 2-29.
- Koçak, Ahmet. “Müsameretname ve Yazarı Emin Nihat Bey’e Dair Yeni Bilgiler”, *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/12 (Summer 2015), 771-790.
- Özdemir, Merve. *Tanzimat Dönemi Türk Hikâyesinde Kadın Üzerine Bir İnceleme*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi. XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2. Basım, 2007.
- Tombul, Nurbanu. *Tanzimat Dönemi Hikâyesinde Kadın*, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

KEZİBAN SOYLU

DOSYA

Doğunun mu Batının mı Paltosu Edebiyat

Dilimizden düşürmediğimiz, bir esere başlarken mutlaka yöntemlerinden faydalandığımız postmodernizm, kalubeladan beri bizimle değil bilindiği üzere. En azından ona bir isim vermemiz çok eskilere gitmiyor. Ama aksi bir şekilde de postmodernist tekniklerin izini bizim edebiyatımız için Tanzimat’a, Tanzimat öncesine kadar götürebiliyoruz. Hatta Klasik döneme kadar götürmek mümkün. Çünkü benzer yöntemler edebiyat teknikleri içerisinde hep kullanılagelmiş, kullanma amaçları ve dâhil oldukları edebi anlayışlarsa değişiklik göstermiştir. Üstkurmaca, bilinç akışı, metinlerarasılık, pastiş, parodi, ironi gibi tekniklerin bir teknik biçimi olarak ilk kez postmodern dönemde kullanıldığını söylemek, biraz geçmişe dair okumayı yapamamak olur. Ya da buradaki edebiyatı Batı kaynaklarından okumak olur ki yaptığımız da genel olarak budur.

Kadim bir anlatı geleneğinin devamı olarak şekillenen ve Klasik dönemde geniş çapta, çok sayıda eser veren bir edebiyat geleneği içerisinde denenmemiş bir yol olduğunu varsaymak pek akıllıca gelmiyor. Yani konu bir roman, öykü, novella türünün varlığı yokluğu değil de bir eser üretirken kullanılan teknik ve yöntemlerin; isimleri farklı olsa da bulunduğu edebiyat ortamında var olup olmadığı, denenip denenmediği, görülüp görülmediği. İşte bu yöntemleri hep postmodernist edebiyatla beraber okumak yazı işinde kullandığımız araçları ve ürettiğimiz eserleri kimi zaman yanlış anlamaya yol açabilir. Çünkü bu araçlar “dün yok bugün var” değildi. Ya da modernist anlayışta yoktu postmodernist anlayışla ortaya çıkmış olmadı. Ortaya konulan fikir ve edebi hareketlerle el değiştirip şekilleri ve onlara yüklenen manaları değişmişti sadece. Şiddetleri, esneklikleri, sınırları değişmişti. İşte bu yüzden de

Türk edebiyatı içerisindeki postmodernist tekniklerin hayatımıza ilk kez 20. yüzyılla girmediğini matbaanın yokluğuna, yüzümüzü Batı'ya sonradan dönmemize, modernist akımların zihinlerimize sonradan dâhil olmasına “rağmen” söyleyebiliriz. Çünkü Türk edebiyatı da annesinin karnından dün doğmuş değildi.

Örneğin üstkurmaca tekniğinin anlatı geleneğinin doğal olarak dönüşümü, sonucu olduğunu söylemek yanlış olmaz. Metin içinde metin, anlatı içinde anlatı, hikâye içre hikâye, çerçeve hikâye ya da mizanabim ne dersenez, bu edebiyat geleneğinin aşına olduğu bir yöntem. Hikâyeyi derinleştirmek için, metni daha da zenginleştirmek, okuru düşündürmek ve hikâyeyi olabildiğince geç nihayetlendirmek için kullanılırdı. Akla ilk Şehrazat'ın geldiğini tahmin etmek zor değil. Benzer bir biçimde bizim edebi geleneğimiz içerisinde de sayısız şekilde böyle metinler var. Klasik edebiyatımızdaki mesnevi örneklerinden tutun da dilimizin edebi devirlerinde üretilmiş eserlere bakılsa bu görülür. Aynı şekilde diğer yöntemler için de bu geçerli. İroninin, pastişin, parodinin ve metinlerarasılığın köklerini hicviyelerde, nazirelerde, tehzillerde ve telmihlerde görmememizin çekincesi nedir. Hepsi kökleri itibarıyla bizim edebi sahamız içinde de yetişen ve edebi evrelerin, fikir hareketlerinin, sanatın ve gerçekliğin sorgulanması sonucuyla değişip dönüşen, başkalaşım yeni kimlikler alan yöntemler. Yani bir yanda Don Kişot'ta postmodernist tekniklerin izlerini aramak mümkün görülebilirken bizim edebi sahamız içinde bunun okumalarını yapmak niye abes olsun. Postmodernizm 20. yüzyılın sonuyla hayatımıza girmiş olsa bile kullanılan tekniklerin daha eskilere gittiği, köklerinin pek çok edebi sahada ve evrede görülmesi olağan. Çünkü postmodernizme isnat edilen teknikler hâlihazırda edebiyatın alanı içinde varlık gösterir. Onları postmodernist yapansa edebi düşüncenin içindeki gerçekliğe bakışları olur.

İşte Ara Nesil/Dönem ya da Geçiş Dönemi diye isimlendirdiğimiz eserlerde de bu tekniklerin yansımalarını görebiliriz. Genellikle Tanzimat'tan sonra ikinci nesil ve Servet-i Fünun edebiyatının, modern Türk edebiyatının hazırlayıcıları olarak tanımlanan bu nesil, ilk kez Mehmet Kaplan tarafından isimlendirilmiş ve tanımlanmış. Bu nesle kesin bir başlangıç ve bitiş tarihi vermek tercih edilmese de Kaplan'a göre bu tarihler 1873-1895'tir. Yine Mehmet Kaplan bu neslin 25-30 kişilik bir yazar grubundan oluştuğunu ifade eder: “Muallim Naci, Beşir Fuad, Nabizade Nazım, Ahmed Rasim, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Memenlizâde Tahir, Mehmed Ziver, Fazlı Necib, Mehmed Celâl, Mustafa Reşid, Nigâr Bint Osman, Mihrünnisa Abdülhak Hâmid, Abdülkerim Sâbit, Abdülhalim Memduh, A. Nazım, Ali Ulvi, Câzım, Fâik Reşad, Ali Galib, Bâkî ve Said Bey, Ebubekir Hâzım Tepeyran, Ali Kemâl, Recep Vahyi, Şeyh Vasfi Elhac İbrahim ve M. Nuri.” (akt. Bulut, 2023)

Nurullah Bulut da bu dönem hakkında şunları söyler: “Ara Nesil dönemi yazarları, bilgi, birikim ve sosyal olaylardaki hâkimiyetlerini batılı eserlerle birleştirerek Türk edebiyatında yeni bir dönemin başlamasında etkili olmuşlardır. Bunun yanı sıra, dönemin siyasi ve toplumsal olaylarına da duyarlılık göstererek, toplumsal sorunları işleyen eserler kaleme almışlardır. Bu dönemde eser veren yazarlar, Servet-i Fünûn neslinden önce gelen edebiyatçıları üstad olarak kabul edip onların eserlerinden etkilenmişlerdir. Aynı zamanda, yeni bir edebi anlayışın oluşmasında tür, şekil ve muhteva açısından birçok yenilikler getirmişlerdir.”¹

Nabizade Nazım’ın hikâyesi *Seyyie-i Tesamüh* de bu dönem neslinin ürettiği eserlerden biri. *Seyyie-i Tesamüh*, Nabizade’nin *Servet-i Fünun* dergisinde tefrika hâlinde yayınladığı ilk hikâyelerinden. 1890’da kaleme aldığı biliniyor. Nabizade Nazım genç yaşlarda olmasına rağmen dönemi içerisinde sayılan ve edebi görüşlerine kıymet verilen bir yazardır. Yalnız yazar değil, hikâyeci, eleştirmen ve şairdir de. Dönemindeki kimi yazarlara göre eğitimi, görgüsü ve edebi anlamda kendini geliştirilmesiyle diğer yazarlardan öne çıkar. Hem Klasik edebiyat geleneğine vâkıf olup hem de Batı’dan yaptığı okumalarla kendini geliştirmiş bu da onun eserlerine yansımıştır. Ara Nesil içerisinde tanımlanan diğer yazarlar gibi o da bu dönemde verdiği eserlerle Türk hikâyesini ve edebiyatını gelenekten geleceğe, moderne hazırlayan isimlerdendir.

19. yüzyılda hem Batı’dan yapılan pek çok alandaki eser tercümeleriyle hem de çağın getirileriyle Türk edebiyatı sahasına da yeni fikir hareketleri, edebi görüşler dâhil olmuştur. Onlardan biri de romantizm-realizm çatışmasıdır. En ince ayrıntılarıyla konuyu burada işleyemesek de özellikle bu dönemde bizde Beşir Fuad’ın hayâliyyun-hakikiyyun olarak ortaya koyduğu ve dönemin yazarlarının da ilgisini çeken, üzerine düşündüren bir konu olmuştur. Edebi anlamda da hikâyelere ve romanlara bir yaklaşım olarak girmeye başlamıştır. Nabizade Nazım’ın *Seyyie-i Tesamüh*’ü de bu çatışmadan doğan bir eserdir. Üstkurmacanın bizzat uygunlandığı, hem Nabizade’nin şahsında hem de üretilen eserlerin anlayışlarının artık farklı kulvarlara yönelişini göstermesi bakımından önemli bir yerdedir. Çünkü eserde yukarıda bahsettiğimiz ikili çatışma kısmında yazar, romantizmden koparak artık realizme yönelmiş, eseriyle de bunu ortaya koymuştur. Yazı hayatının başlangıcında az çok herkes gibi romantik bir anlayışa sahip olan Nabizade, Beşir Fuad’ın da etkisiyle tamamen olmasa da realist-natüralist bir edebiyat anlayışına kaymıştır. Çünkü Nabizade hayatın ve toplumun içindeki gerçeklere renkli gözlüklerle değil kendi asıl gözleriyle bakmayı tercih eder.

1 Nurullah Bulut, “Ara Nesil Dönemi Yazarları ve Yazılarının Yayımlandığı Dergiler”, *CUJOSS*, (47)2: 215-226.

“Vukuata kendi hissiyat ve mütalaatını hiçbir veçhile katmamak, hakîki romancının vezaif-i esasiyesinden”dir der.

Seyyie-i Tesamüh'te (Hoşgörünün Kötülüğü) olan şudur: 17 yaşında talebe olan bir genç sırf etrafından ün, ilgi, alaka ve şöhret görmek için hiç yeteneği ve tecrübesi yokken; bir kızla da “gönül eğlendirebilmek” için “*Seyyie-i Tesamüh*” adında bir roman yazma işine girer. Nabizade'nin uzun hikâye, novella olarak tanımladığı eser de bu romanın yazılışını ve o günün edebiyat camiasında nasıl bir yankı bulduğunu hikâye eder. *Seyyie-i Tesamüh*, gencin yazdığı romanın ilk bölümünün tefrika edilmesinden sonra *Tercüman-ı Ahval*'de eser üzerine yapılan bir takrizle açılır. Daha metne başlar başlamaz Nabizade Nazım böylece okuru şaşırtan, okuduğu şeyin gerçekliğini sorgulatan bir açılış yapmıştır. Giriş aynen şöyledir:

Tercüman-ı Ahval gazetesinin sene 1279 On Rebiyyülevvel Perşembe tarihli 228'inci nüshasında ikinci sahife nihayetine yakın şu satırları okunmaktadır:

“Henüz on yedi yaşında bir edib-i nev-reste tarafından Seyyie-i Tesamüh namıyla tarz-ı dil-nişin ve bir uslub-ı güzün ü nev'in üzere kaleme alınmış olan hikâye...”

Romana yapılan takriz o kadar süslü kelime ve cümlelerle, övgülerle doludur ki yazıyı okuyan metindeki yazarlar hayret eder, takrize bir anlam veremez, işin arkasını öğrenmeye, bu gençte ve eserinde neyin görüldüğünü ve övüldüğünü anlamaya çalışırlar. Takrizi yazan kişinin saygın biri olmasından dolayı eserde övgüye mazhar olan şeyin ne olduğunu anlamadıklarını ifşa etmek istemezler. Oysa takrizi yazan eleştirmen de kızının isteğiyle ilerde damadı olacak kişi olduğu için romana böyle bir takriz yazmıştır. Hatta roman hakkında biraz malumat sahibi olayım diye metni okumaya başlarken o da bu eseri anlamamış, romanda o kadar tashih yapmıştır ki neredeyse yeniden yazmıştır.

Herkes gazetede romanın diğer kısımlarının yayımlanmasını bekler. 17 yaşındaki yazarsa “*Seyyie-i Tesamüh*”ü, elindeki aşk romanlarını karıştırarak devşirmelerle aşırımlarla manasız tasvir ve cümlelerle yazma çabası içerisindedir. Çünkü tek hayali şöhrettir. *Tercüman-ı Ahval*'inse satışları “devamı sonra”larla artar. En nihayetinde başyazarın kulağına eser hakkında gelenlerle romanın devamı yayınlanmaz, hiçbir okuyucunun da buna itirazı olmaz.

Nabizade'nin bu uzun hikâyesi hem dönemi içinde hem de bugünden bakılınca oldukça kıymetli bir hâle gelir. Öncelikle hikâye, dili bakımından anlatıcının sesini duyduğumuz kısımlarda oldukça sade, yalın bir Türkçe ile kaleme alınmıştır. 17 yaşındaki yazarın eserini gördüğümüz kısımlarda ise oldukça ağdalı, romantizmin etkili olduğu bir dil hâkimdir. Bu açıdan eser, kurgusu itibarıyla işlediği kahramanı, onun dünyasını yansıtabilmesi açısından başarılıdır. Aynı zamanda

Nabizade'nin romantizm-realizm çatışmasını bu iki dil üslubuyla yansıttığı söylenebilir.

Günümüzde üstkurmaca ne şekilde tanımlanıyorsa ona karşılık gelen bir teknik görürüz eserde. Kendi dönemindeki hemen hemen gerçek bir olaydan ya da gerçekleşmesi muhtemel bir olaydan kurgu inşa ederek döneminin romantizm kaynaklı eserlerinden ayrılır. Eserde gerçekçi, döneminin edebiyat dünyasına eleştirel bir yaklaşım vardır. Hem eleştirmenin ikiyüzlülüğü hem 17 yaşındaki yazarın sırf şöhret için basit yollarla bir roman yazmaya girişmesi, o günün edebiyat ortamının durumu, ironisi de okuyucuya sunulmuştur. Olanı olduğu biçimde, tarafsız, hikâyenin-romanın kuralına uygun bir biçimde kaleme alır yazar. Aynı zamanda Nabizade'nin bu eserinde diğer eserlerine nazaran zaman unsurunu en başarılı şekilde kullandığı kabul edilir. Çünkü zaman hikâyenin olay akışıyla paralel bir şekilde ilerler.

İşte tüm bunlar, bu örnek eserler modern romanın ve hikâyenin temel taşlarını oluşturması bakımında önemlidir. Çünkü realizmle örülen modern roman, toplumun ve insanın gerçeğini yansıtmak amacıyla kurulur. “Realist roman çağdaş hayatın bir aynasıdır.” der Enise Kantemir. Tanzimat süresince hep hayale sarılmış anlayış zamanla çözülerek ve gelişerek gerçekliğe sarılmış ve hakikati, aslı burada aramaya böylece moderne giden süreci inşa etmeye başlamıştır. Bunu yaparken de yazar ve düşünürler hem geçmişin iplerine sarılmışlar hem de geleceğin inşasında yeni yöntemleri, yolları ve fikirleri o eski kumaşa işlemişlerdir.

ŞERİFE SALİHA BOZOKLU

DOSYA

Edebiyat Deryasında Bir İnci: *Hayâlât-ı Dil*

Dünya sürgününde tarihsel bir varlık olarak vücut bulan insanoğlunun uzun yürüyüşünün, üç boyutlu zamanda yapıp etmelerinin en büyük şahitliğinin varlık koşullarından birisi olarak işaret edilen, onu diğer varlıklardan ayıran sanat ile ortaya koyduğu eserler üstlenmektedir. İnsanoğlunun daima değişimlere, gelişmelere gebe bir varlık olmasından dolayı odağına insanı alan sanatın varlık alanının ise sürekli değişim göstermesi olağandır. Tanzimat Dönemi de tarihimize dönüp baktığımızda çeşitli dönüşüm ve değişimlerin oldukça yoğun boyutlarda yaşanmaya başladığı bir dönem olarak boy gösterir. Yönünü Batı'ya dönmeye başlayan Osmanlı Devleti'nde askeri, siyasi, sosyal, mali, ahlaki, kültürel vs. pek çok alanda köklü değişimler yaşanırken bu durumun sanata, özeldense edebiyata yansması da elbette kaçınılmaz olmuştur. Roman ve tiyatro gibi yeni edebî türlerde ilk eserlerin kaleme alınması da bu dönemde gerçekleşmiştir. Divan edebiyatı ve Halk edebiyatı geleneklerinin Batı edebiyatı ile kesişmeye başladığı bu dönemde kaleme alınan ilk romanın Şemsettin Sami'nin *Taaşuk-ı Talat ve Fitnat* (1872) olduğu ifade edilse de onun evvelinde kaleme alınan *Muhayyelât-ı Aziz Efendi* (1797), *Akabi Hikâyesi* (1851), *Tercüme-i Telemak* (1862), *Hayâlât-ı Dil* (1868), *Müsamere'nâme* (1872-1875), *Temaşa-i Dünya ve Cefakâr ü Cefakeş* (1872) Türk romanının oluşum sürecinde önem arz eden eserler karşımıza çıkmaktadır. Bilhassa da Hasan Tevfik tarafından kaleme alınan, İsmail Hami Danişmend tarafından Tanzimat'ın ilk romanı olarak nitelenen ve bizim de yazımızın konusunu teşkil edecek olan *Hayâlât-ı Dil* bu geçiş döneminde oldukça önemli bir noktada durmaktadır. Sembolik bir dil ile kaleme alınan esere buyurun yakından bir göz atalım.

Hayâlât-ı Dil

“Dil” kelimesinin tevriyeli bir şekilde kullanılması ile hem “Gönlün Hayalleri” hem de eserin kahramanı Murg-ı Dil’e atfen “Murg-ı Dil’in Hayalleri” anlamına gelen yirmi altı bölümden oluşan eserin ilk bölümünde Allah’ın insan ruhunu ve şeklini yaratışından, onu diğer varlıklara üstün kılışından, insana rüya âlemi gibi bir mertebenin bahşedilmiş oluşundan, hayal kuvveti hazinesi olarak nitelendirdiği hayal gücünden ve aşkın insan üzerindeki yankılarından bahsedilir. İkinci bölüm ile esas hikâyeye geçilir. Cîvântâb isimli bir şehirde zevk ü sefa içinde dertten, kederden bihaber vaziyette hayatını sürdürmekte olan Murg-ı Dil’in hayatı Cânân’ı görüp ona ilk bakışta âşık olması ile tamamen değişecektir. İlk etapta sözlerine karşı sert cevaplar vererek gözden uzaklaşan Cânân yeniden karşılaştıklarında hislerini açıklamasına fırsat verip onu dinlemek ister ama Murg-ı Dil’in haddi aşarak öpme isteğinde bulunması üzerine Cânân hiddetlenir ve gider. Murg-ı Dil içine düştüğü bu hâle feryat ederken Aristo tedbirli, Felatun sıfatlı, akılperver gibi sıfatlarla nitelendirilecek olan bir Pîr karşısına çıkarak ona nasihatlerde bulunduktan sonra yaptığı seyahatler esnasında Cânân’a Kamertab isimli bir şehirde rastladığı müjdesini verir ve yanına Nayab isimli bir zatı da alarak deniz yolu ile oraya gitmesini söyler. Murg-ı Dil, Pîr’in sözünü dinler ancak yolculuk esnasında çıkan fırtına gemiyi batırır; Murg-ı Dil kırık bir direğe tutunarak canını zor kurtarır. Ancak bu sefer de karşısına vahşiler çıkacaktır. Denize düşen yılanı sarılır diyerek onların yardımını kabul eder ancak başı yine derde girer. Nayab’ın yardımı ile bu zor durumdan da kurtulan kahramanımız yine onun yönlendirmesi ile önce Ankeb’e sonra da Şekib isimli şehre geçer. Orada yeniden Pîr ile karşılaşan Murg-ı Dil Şekib ve Erguvan isimli şehirler hakkında Nayab’dan detaylı bilgiler elde eder. Şekib pek çok açıdan yaşamaya elverişli bir şehir olarak anlatılırken Erguvan’ın olumsuz yönlerinin ziyadesi ile ağır basmakta olduğu görülür. Burada konaklamaya devam ederlerken Şekib hükümdarı Murg-ı Dil’i ordunun başına tayin eder. Görevini başarıyla tamamladıktan sonra sevgilisine kavuşmak için yola çıkmak arzusunu hükümdara bildirerek yeniden yola revan olan Murg-ı Dil’in karşısına büyük bir deniz çıkar ve oradaki maymunların ona yol göstermesi ile Mestandil isimli başka bir şehre ulaşır. Orada konaklamak üzere bir hana vardığında Pîr ile yeniden karşılaşır ama Murg-ı Dil’in orada bir saki karşısında takındığı tutum ve davranışlar, sadakatinden ödün vermesi Pîr’i ziyadesi ile öfkelenendir ve ona ne için yollara düştüğünü bir kez daha hatırlatır. Ve yeniden yanına bir rehber vererek onu uğurlar. Ancak Murg-ı Dil’in yolda karşılaştığı bir öğrenciye de gönlünü kaptırması onun sadakati hususundaki soru işaretlerinin çoğalmasına sebep olur. Nihayetinde ise Kamertab’a ulaşan Murg-ı Dil karşılaştığı yardımsever bir zat vesilesi ile Andel Kasrı’nda konaklayan Cânân’a

kavuşur. Nihayetinde onu ikna etmeyi başarır ve bir gemiye binip yola çıkarlar fakat gemide de yine ilk seferdeki gibi isteklerde bulunması, saki ve öğrenciye karşı hissettiklerini ağızından kaçırmaması Cânân'ın onu yeniden sorgulamasına sebep olacaktır. Birlikte büyük bir belirsizliğe doğru yol alacaklardır.

Romanstan Romana

Berna Moran *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış* isimli çalışmasının ilk cildinde yer alan “Âşık Hikâyeleri, Hasan Mellah ve İlk Romanlarımız” başlıklı yazısında roman ve romans arasındaki farka dikkatleri çekerken romans ile “İdealize edilmiş kahramanlarıyla, bildik dünyadan biraz uzak bir dünyada geçen ve bir aşk ilişkisinin ağır bastığı bir öyküyü anlatan ve dolayısıyla gerçekçi olmayan bir anlatı türünü” kastettiğini belirtir. Ve devamında, “Genellikle mutlu biten bir aşk öyküsünü dile getiren romansın olay örgüsü ve episodları belli kalıpları tekrarlar, kişileri de siyah beyazdır, ya iyi ya kötü.” (Moran, 2021, s. 28) ifadelerine yer verir. Bu eserlerdeki âşık karakterlerin en önemli özellikleri olarak ise sadakatleri işaret edilmektedir. Bu açılarından bakıldığı vakit gerek aşk hikâyelerimizin gerekse ilk romanlarımızın romansa özgü yapılara sahip oldukları görülecektir. Ancak *Hayâlât-ı Dil* birçok açıdan hem geleneksel hikâyeden hem de romansın belli kalıplarından farklılıklar ihtiva eder. En başta Murg-ı Dil'in sadakatsiz bir âşık olması onu bu kalıpların dışına çıkartır. Divan edebiyatındaki âşıklar gibi sevgilinin her türlü nazına, cefasına katlanmak yerine ona sitemlerde bulunan, onun yüzünü görmekle yetinmek yerine beslediği tensel arzusunu dile getiren, ona cefa çektiği için sevgiliden hesap soran bir âşık olan Murg-ı Dil'in bir taraftan vahşiler karşısında korkuya kapılan diğer taraftan ise koca bir orduyu komuta eden bir komutan olarak karşımıza çıkması kişiliğindeki çelişkilere ışık tutarken ideal bir kahraman âşıktan ziyade bütün çelişkileri ile bir bireyi de tasvir etmektedir. Tamamıyla simgesel bir anlatıma sahip olan eser dil olarak da diğerlerinden ayrılır. Görünürde anlatılan bir aşk hikâyesi iken esasında Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu ahval, o günlerde çözmeye çalıştığı Girit Adası sorunu, vergiler, kapitülasyonlar, adalet sistemi, Batı'ya yönelik artan hayranlık gibi hususlar karakterler ve ismi geçen şehirler ile simgelenir. Murg-ı Dil ile Osmanlı Devleti, Cânân ile onun geleceği, Şekib şehri ile İstanbul, Erguvan şehri ile Avrupa, vahşiler ile Avrupa insanı, Cezire-yi Bahr-i Ücac ile Yunanistan ve Cezire-yi Nehr-i Hoş-güvar ile de Girit'in simgelendiği ifade edilir. Karada başlayıp denizde son bulan eserin sonunun muallakta kalması ise romans kalıbından farklılık arz eden bir diğer önemli noktadır. Zira bu tarz eserlerin sonunda ya âşıklar kavuşur ve mutlu bir sona erer ya da bazen ailenin bazen rakip olarak görülen kişilerin müdahaleleri ile kavuşma gerçekleşemez ve iki âşık da sevdaları uğruna can verirler.

Ancak eserimizde yazar böyle bir son tercih etmez ve kitabın sonunda Murg-ı Dil'in başka bir vakit hikâyenin devamını anlatacağını belirterek genç âşıkları gemide meçhul bir hâlin ortasında bırakarak eserini noktalandırır.

Olay Örgüsü, Anlatıcı ve Bakış Açısı

Eserde esas hikâye/çatışma Murg-ı Dil çerçevesinde şekillenirken özet kısmında zikrettiğimiz birinci bölüm ve eserin son bölümünde anlatıcının Hasan Tevfik olduğu görülmektedir. Onun anlatıcı olarak karşımıza çıktığı bölümler çerçeve hikâyeyi oluştururken Murg-ı Dil'in anlatıcı olarak karşımıza çıktığı kısımlar iç hikâyeyi oluşturmaktadır. Ayrıca eserde yer alan iki iç hikâye daha bulunmaktadır. “Satranç Oynayan Maymun ve Öğrenci ile Üstat” olarak isimlendirebileceğimiz bu iki hikâyenin de anlatıcıları farklılık gösterir. Yani eser çoklu anlatıcı ve çoklu bakış açısı ihtiva eder. Birçok açıdan modern anlatıya yaslanan eserin ihtiva ettiği iç içe hikâyeler, çoklu bakış açısı, çoklu anlatıcı gibi postmodern edebiyatın özellikleri arasında zikredilen tekniklere de yer vermesi dikkatleri çeken bir diğer husus. Öncesinde zikrettiğimiz belirsizlik hâli ile de bir arada değerlendirildiğinde postmodern bir anlatı sunduğu da ifade edilebilir.

Sonuç

Mengüşoğlu, insanı odağına alan sanatın değişen yapısına dikkatleri çekerken hayatı ve değişimleri olduğu gibi yansıtmadığını onda temel olanı kavradığını belirtir. Bu hususa şu sözleri ile açıklık getirir:

“Varlık alanının iki yanı vardır; bunlardan birisi, değişmeyen, öteki de değişen yanıdır. Değişen değişmeyenin önyüzüdür. (...) Eğer sanatçı, bu varlık alanının yalnız önyüzüyle ilgilenirse, o zaman sanatçı, sanatın varlık alanını oluşturan bu iki yanı birbirinden koparmış olur. Fakat bu şekilde meydana gelen bir sanat yapıtı, zamana bağlı kalan bir yapıt olacaktır. Çünkü önyüz daima arkayüzün zamana bağımlı bir ifadesidir. Kalıcı bir yapıtta önyüz arkayüzü de dile getirmelidir. Gerçi önyüz her kuşakta değişiktir. Fakat asıl sanatçı bu önyüzde değişmeyi, sürüp gideni, arkayüzü de ifade edebilir.” (Mengüşoğlu, 2017, s. 323) Hasan Tevfik tam da bunu başaran bir eserle duruyor karşımızda; yönünü sadece değişene dönmek yerine değişen ve değişmeyi harmanlıyor. Bu yüzden de üzerine daha fazla konuşulmayı ziyadesi ile hak ediyor.

Kaynakça

Mengüşoğlu, T. (2017). *İnsan Felsefesi*. Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Moran, B. (2021). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış* (Cilt 1). İstanbul: İletişim Yayınları.

SEBAHAT MERAKİ

DOSYA

Tanzimat'ın Romeo ve Juliet'i

Ermeni harfleriyle Türkçe yazılmış olan *Akabi Hikâyesi'nin* yazarı Vartan Paşa tahmin edileceği gibi bir Ermeni. 1816 yılında İstanbul'da doğduğu ve 1876 yılında da yine İstanbul'da öldü. Yazar İstanbul'dan hiç ayrılmamış gibi. İşte bu detay Tanzimat Dönemi'ne ait pek çok eserde olduğu gibi *Akabi Hikâyesi*'ndeki konu merkezinin İstanbul olarak seçildiği ve Anadolu'dan uzaklaşıldığı detayına kapı aralamakta. Kaldı ki oldukça da doğru bir tespit. *Akabi Hikâyesi*'nde sadece İstanbul'u, İstanbul insanlarını görmekteyiz. Yeniden yazara dönersek hakkında öğretmenlik ve çevirmenlik yaptığını, gazete ve dergiler çıkardığını kısacası tam bir Tanzimat aydını olduğunu bilmekteyiz. Bunlar da Vartan Paşa ile ilgili söyleyebileceğim son sözler olur zira kendisiyle ilgili bilgiler pek az.

Lafi yeterince dolandırdıktan sonra kitaba bakalım. Aslında başlıkta Romeo ve Juliet göndermesi yapmış olsam da kitabın konusunu yalnızca aşk hikâyesine indirgemek büyük haksızlık olur. Çünkü kitabın içerisinde dönem eleştirisi, böylece de döneme dair pek çok detay mevcut. Hikâye Hagop Ağa ve Rupeing Ağa adlı iki Ermeni arkadaş ile başlıyor. Evlilik çağındaki iki gencin konusunun kadınlar olduğu da bariz olsa gerek. İki arkadaştan biri olan Rupeing Ağa tıpkı kendisi gibi Katolik Ermeni olan Fulik Dudu'ya âşık. Ancak ana mevzu aşkından ziyade Rupeing Ağa'nın Avrupa özentisi, alafranga tavırları. Gerçekten de özentî ve itici bir karakter olarak yerinde tasvir edilmiş. Hatta eserin ilk çevirisini yapan Andreas Tietze Rupeing Ağa'nın Tanzimat romanlarında hicvedilen ilk alafranga tip olarak okunabileceğini söyler.

Hikâyenin devamında Hagop, Akabi'yi görür görmez ona âşık olur. Ne var ki Akabi Gregoryen bir Ermeni'dir. Bu noktada Katolik

Ermenilerin Gregoryenleri aşığladıklarını ve kendilerinden daha alt sınıfta gördüklerini de ekleyelim. Tesadüf eseri gerçekleşen birkaç karşılaşma neticesinde Hagop sütannesinin kızı olan Sofi Dudu sayesinde Akabi ile irtibat kurar. Çünkü Sofi Dudu o sıralara bir yardımcı ve dost edasıyla Akabi'nin yanında bulunmaktadır. Bu sırada Katolik Kilisesi Rahibi M. Fasıdyan'da durumdan haberdar olur. Zaten Hagop'un eşitlikçi söylemlerini hoş karşılamayan Fasıdyan, Hagop'un babası Viçen Ağa'ya durumu anlatır. İkili gizli planlarla Fulik Dudu ve Hagop'un görüşmesini engeller. Hatta kurdukları tuzakla Fulik'in, Hagop'un kendisinden vazgeçtiğini düşünmelerini sağlarlar. Bu sırada Fulik Dudu yıllardır tanımadığı annesini bulur ve babası ile annesinin tıpkı Hagop ile kendisi gibi bir aşka düştüğünü anlar. Ancak zalim amcası yüzünden babası ve annesinin mutlulukları çok kısa sürmüş, babası ölmüş ve amcası da kendisini kaçırp annesinden gizlemiştir. Bu acımasız amca Bağdasar Ağa bu kez de Hagop ile Fulik'in aşkına engel olur. Fulik Dudu'yu bir yakınına verir ve Fulik Dudu da düğün günü zehir içerek denize atlar. Tam o sırada engelleri aşp Fulik'in yanına varan Hagop onu denizden çıkarır. İki âşık son kez konuşurlar, Hagop ise üzüntüsünden hastalanıp Fulik'in ölümünden yirmi bir gün sonra o da ölür.

Hikâye Hagop ile Fulik Dudu'nun çevresinde dönerek bir çatışma sunar. Yazar belki bir aşk hikâyesi anlatma isteğiyle çıktığı yolda kahramanlarının çatışmalarını, engellerini kısacası inişli çıkışlı yolculuklarını şahit olduğu hatta içinde bulunduğu gerçeklikten seçmek istemiştir. Belki de içinde bulunduğu ve anlam veremediği bu düşmanca atmosferi anlatmak için aşk yolunu seçmiştir. Ne düşünmüş olursa olsun yazarın hikâye anlatmak için gerekli olan pek çok geleneksel unsura hâkim olduğunu ve sıradan teknikleri kullanarak dönemine göre iyi bir roman yazdığını söylemek mümkün. Tabii "iyi roman" sıfatını konudan ya da kişisel zevklerden bağımsız olarak hem teknik detayları hem de dönem şartlarını göz önüne alarak söylediğimi belirtmek isterim.

Bahsettiğim teknik detaylardan ilki romanın bölüm bölüm yazılmış olması. Toplamda on altı bölümden oluşan kitap iki yüz altı sayfa. Bu bölümlerde bazen birbirinden bağımsız anları anlatan yazarın bazen de tek bir anı art arda iki bölümde başka gözlerden anlatıyor olması benim için ilginç bir olay. Tanzimat Dönemi'nde kaleme alınmış ilk romanlarda çok da sık karşılaşılmayan bir durum. Hatta bölümlerin parçalı yazımını modern tekniklerden bile saymak mümkün. En azından biri bana, "Zamanla oynayarak ya da bölümlere ayırarak hatta bir ânu farklı kişilerin gözünden anlatan bir kitap Tanzimat Dönemi'nde mi yazılmıştır yoksa bugün mü?" diye sorsa muhtemelen "Bugün yazılmıştır." derdim. Yazarın her ne kadar sadeleştirilmiş çevirisini okumuş olsam da akıcı bir dili olduğunu da söyleyebilirim. Ancak metinlerinde söz sanatları söz konusu bile değil. Gerçekliğe de oldukça bağlı kalmış

yazar. Hatta bir ara acaba dakikası dakikasına yaşadığımız dünyaya uyum sağlayan bir gerçeklik mi işlemiş, diye bile düşündüm. Zira herhangi bir misafirin eve giriş anından salona gidene kadar attığı adımlar dâhil yaşanabilecek her detay anlatılmıştı. Ancak hikâyenin tamamı bu kadar ince detaylı akmadı aksi hâlde zor okunurdu zaten. Bunlarla beraber yazar çok sık olmasa da hikâyenin arasına girmiş. Bunu bazen yazar bazen de anlatıcı gibi yapmış. Hatta hiç çekinmeden romandaki bir an için “Bunu böyle yazmamın sebebi şudur.” şeklinde açıklaması bile mevcuttu. Yazarın araya girişleri ise eskilerde kullanıldığını bildiğimiz, hikâyeyi bölen, olumsuz bir kullanım. Özellikle postmodern metinlerde de yazarın müdahalesi olsa da bu dâhiliyetler geçmiş dönemdeki gibi bilgi veren öğretmen niteliğinde değildir. Aksine kurguya hareketlilik katmak adına kullanılır, kurguyla bütünlük oluşturur.

Yazı tekniğinden uzaklaşıp biraz daha karakterlere geldiğimizde de yine kuralına göre yazılmış bir eser görürüz. Yazar iki âşığı engelleyen baba ve amca karakterlerini öteki yerine, çatışma unsuru sağlayıcı olarak koymuş. Aynı zamanda Sofi Dudu’nun eşi olan ve Hagop Ağa’dan intikam almak isteyen Balıkçı Hamparsum da kahramanların mücadele verdiği kötü karakter olarak hikâyede yer almış. Esasen bu hikâyenin devleri belli olsa da ne yazık ki savaşılarımız Hagop Ağa da Fulik Dudu da gözü açık ya da olayın akışına yön veren kahramanlar değil. İkisi de sürekli yenilgiye uğrarlar, çevrelerindeki oyunu fark ettiklerinde ise her şey için çok geçtir. Bu noktada iki karakter için romantizm etkisiyle Batı’dan gelmiş olan vasıfsız âşıklar olduklarını, belki de hikâyenin Romeo ve Juliet’e benzer yanını burada gördüğümü söyleyebilirim. Aksi hâlde Türk hikâyesi geleneğinde kahramanlar yenilse bile sahici bir varlık gösterirler. Buradaki kahramanlar ise daha silikler. Sadece yazının bu noktasından değil hikâyenin içerisinde Avrupalı olmaya çalışan ve alafrağa takılan karakterler noktasında da bir Batılı insan tavrı gözlemlediğimi söylemek mümkün. Yazar Vartan Paşa’nın gerçekliği birebir de uyguladığını da göz önüne alırsak tam da o döneme ait karakterleri işlediğini söyleyebiliriz. Hepsi de kafası karışık ancak bu karışıklığın belki de farkında bile olmayan tipler ve de çok yüzeyseller. Bu yüzeysellik mevzu o dönemin yazı tarzından da kaynaklı ancak zaten insanlar da birbirine hep yüzeysel baktığı için de insan yazıları yüzeysel değil mi? Mesela modern zamanda pek çok içe dönük, psikolojisi gözler önüne serilen karakter okuduk. Çünkü insanlar da artık birbirinin aklına, düşünce tarzına bakar olmuştu. Günümüzde herkesin altında gömülü travmalar aradığı en ufak hareketinde bile bu içe bakmanın izleri var. Buradaki *içe bakmayı* özellikle vurgulamak bu içe bakış tarzını bizim geleneksel içe bakışımız olmadığını Batılı, maddi bir içe bakış olduğunun altını çizmek istiyorum. Tıpkı 50’li yıllarda metnimize sızan sancılı karakterler gibi.

Netice olarak kitabın tekniği bakımından yer yer modern anlatıya benzettiğim yerler olsa da romanın bütününe baktığımda geçiş dönemine ait bir eserden söz ediyoruz. Hem sadece İstanbul'u anlatması, duygusal aşkların ön planda oluşu, konusunu bizzat dönemin gerçekliğinden alışı romanı tipik Tanzimat Dönemi edebiyatı eserlerinden yapıyor. Özellikle bu son husus çok önemli. Yukarıda da belirttiğim gibi konusu o kadar gerçek ve güncel ki yazar sık sık metne dâhil olma gereği duyuyor. Belki Hagop Ağa ve Akabi Dudu gerçekten yaşamış karakterler bile olabilirler. Mümkünü vardır böyle bir aşkın. Öte yandan dönemin gerçekliğine ışık tutan diğer konu ise evlilik şekilleri. Mesela Rupeing Ağa'nın sevdiği Fulik Dudu aslında Rupeing'i hiç sevmez. Ancak ailesinin ısrarı nedeniyle evlenir. Hatta bu kararı sadece bir gün içinde kabul etmek zorunda kalır Fulik. Aynı zamanda Rupeing'in Fulik Dudu için *ben onun sahibiyim*, *benim malım* gibi ifadeleri mevcuttur ki bu da o dönemde kadına bakışla ilgili bir detaydır. Günümüz metinlerinde kadınlara, çocuklara ya da erkeklere karşı kodlanmış düşünceleri sanırım Tanzimat Dönemi eserlerindeki kadar net görmemiz mümkün değil. Bu durum da modern edebiyatla Tanzimat edebiyatı arasındaki bir diğer fark. Bu farkın nedenleri hem yeni anlayış biçimi hem de gerçeklikten uzak yazım tarzları olabilir. Bana göre öne çıkan neden, yazarların yaşadığı gerçeklikten uzak metinler kaleme almayı tercih etmesi. Ezelde ideoloji ile okur arasında sadece aracı olmak işlevi gören edebiyatın bugün ideolojilerden kopuk olması. Bunu ne eskilerdeki ne de günümüzdeki tüm metinleri genelleyerek söylemiyorum. Kabaca bir ayırımdan bahsediyorum. Ayrıca bu yazı tarzıyla ne günceli ne de eski metinleri yargılamıyorum. Bence hepsinin olumlu ve olumsuz yanları mevcut. Sadece belli genel geçer farklılıkları göz önüne almak istiyorum. Ve böylece yazımı da noktalıyorum. Zira devamında söylediğim her şey bir tekrardan ibaret olacak. Ancak unutmadan *Akabi Hikâyeleri* adlı kitaptan pek çok detayı da eleyerek bu yazıyı yazdığımı söylemem gerek. Çünkü kitabın okunması gerektiğine inanıyorum. Mutlaka okunması gerektiğine.

Yazar Kafası

Unutulmuş Hikâyeler - Mukadder Gemici

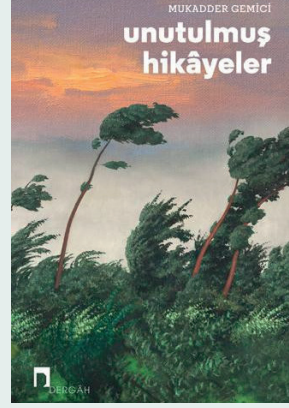
SÖYLEŞİ

Şerife Saliha Bozoklu: *Unutulmuş Hikâyeler* son zamanlarda severek okuduğum hikâye kitapları arasında yer alıyor, kaleminize sağlık. Eseri okuyup kapağını kapatınca bende şöyle bir düşünce hâsıl oldu: Kitaptaki ilk hikâye ve aynı zamanda kitaba ismini veren “Unutulmuş Hikâyeler”de, evet genç kız ile birlikte onun yaşamındaki sıkıntılara, varoluşsal savrulmalara şahit oluyoruz fakat yine de bu hikâyede bir umut ışığı yanmış izlenimi vardı. Hatta “Kalabalık aynı idi ama insan manzuralarındaki o tatlı mizahtan eser yoktu. Bir dakika diyerek durdu, yoksa aslında o mizah vardı da bir Hüseyin Rahmileri mi yoktu buları yazacak? Yani yaşayan, şehrin yollarını, yolcularını, hâllerini konu edinecek yazar mı yoktu aslında.” sözleri hayatın içindeki bu mizahı anlatmak için bir edebî şahitliğe davet olarak da okunabiliyor. Ancak devamında gelen diğer hikâyelerde karamsar bir atmosfer hâkim. “Trafik” hikâyesinde sıkışıp kalınan trafik, “Ölmeyen Balıklar”da fanus, “Kaybolan Yüzler”de ayna gibi metaforlar özellikle insanoğlunun postmodern dünyadaki sıkışmışlığını, çıkmazlarını, sorunlarını çok iyi yansıtıyor. Bu bana şunu düşündürdü: Hayatta böyle tatlı mizahlar da var ama Tanpınar’ın “Bu memleket evlatlarına kendisinden başka bir şeyle meşgul olma imkânını vermiyor.” dediği gibi içinde bulunduğumuz dönem de o mizaha çok fazla yer veremiyor mu? Zira günümüz edebî eserlerine baktığımızda da ağırlıklı olarak içe dönük eserlerle daha sık karşılaşılıyor. Esasında unuttulan, unutulmaya yüz tutan bu tarz hikâyeler mi? *Unutulmuş Hikâyeler*’de mum ışığı misali yanan ışık, ardından gelen hikâyelerin bu atmosferde olmasına sebep mi?

Mukadder Gemici: Önce “İçinde bulunduğumuz dönem de o mizaha çok fazla yer veremiyor mu” sorusuyla başlayalım. Aslında mizah çok yaygın görünüyor hayatımızda, günlük hayat içinde olup biten her şey mizah konusu oluyor sosyal medyada, komik komik videolar izleyip gü-lüp geçiyoruz, hoşumuza gidiyor bunları izlemek. Oburca tüketiyoruz

bunları, daha yok mu diyoruz hatta deniz suyu içmiş gibi susuzluğumuz gitmiyor izlemekle, paylaşp duruyoruz üstüne. Bazılarını beğenmemek, o zekâyı takdir etmemek mümkün değil. Ama iş metne geldiğinde dediğiniz kahir ekseriyette doğru, edebî metinlerin çoğu içe dönük, duygu-düşünce yoğun cümlelerle inşa ediliyor. Mizahla yazmak, mizahı katmak kolay değil. Şahsen benim arzu ettiğim mizah Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın “Ada Vapuru” hikâyesindeki o tatlı anlatım. Günümüzde bu tarz metinler yok denecek kadar az. Yaşayan mizah -belki de komedi demek gerek ona, mizah başkalaşpıyor, ayrışpıyor sanki bundan- küfür ve cinsellik lokomotifliğinde üretilip tüketiliyor. (Burada bir parantez açmak istedim, geçenlerde yerli üretim “komedi” sıfatını taşıyan bir diziyeye baktım. Bir iki yerinde/ güzel espri var, gerisi küfür kıyamet. Espri-sizliğin böyle örtülmesini de sevmiyorum. Budur diyorlar, göklere çıkarıyorlar, oyunculuk ve yönetmenliğe lafım yok bu arada ama metne gelecek olursak alan alır, ben almayayım, teşekkür ederim.) Has mizah yok ama buna sebep içinde bulunduğumuz dönemden ziyade yazı işiyle meşgul kafaların, bizlerin konuya yaklaşımı gibi geliyor bana, belki de kalemlerimiz yatkın değil. Hepimiz dünyanın yükünü anlatmaya daha çok meyilliyiz, mizahtan uzak duruyoruz. Ve evet böyle olunca da mizahla cilalanmış hikâyeler yazamıyoruz, unutuyoruz diyeceğim ama aklımıza bile gelmiyor. Ve ikinci bir evet, benim meylim de derdi anlatmaya dönük. “Dert benim mürekkeğim” demişim daha ilk röportajımda mesela. *Unutulmuş Hikâyeler*'de mizah lazım diyorum, bize bunları göreceğiz Hüseyin Rahmi'ler lazım diyorum çünkü ihtiyacımız var. Mum ışığı kadar olmuş işte dediğiniz gibi benim *Unutulmuş Hikâyeler*'de. Ama bir hikâye değil de bir sitkom yazmak istiyorum ben mesela, var kafamda bir şeyler ama yolunu izini bulmak, hayata geçirmek öyle zor ki böyle projeleri. Hâsılı mizah mühim mesele...

Oğuzhan Oğuzbey: *Unutulmuş Hikâyeler* Haziran 2024'te okuyucuyla buluştu. Kitapta 7 hikâye var ve 120 sayfa. Bu anlamda yazarın anlatma iştahı dikkat çekici. Kitapta bizi karşılayan ilk hikâye olan “Unutulmuş Hikâyeler” 52 sayfa. Hikâye kitaplarında bu uzunluktaki metinlere az rastlanıyor. Anlatıda kurulan üstkurmaca yazarın öykülerini kurarken dikkat ettiği unsurlara dair de ipuçlarını barındırıyor. Aynı zamanda hikâye içinde hikâye olarak da kurgulanan bu metin, kitaptan ayrı bir yere konumlandırılabilir. Anlatı daha da uzatılarak bir novella-

ya veya romana dönüştürülebilecek malzemeye sahip. Siz, bu öykünün bittiği düşüncesinde misiniz?

Mukadder Gemici: Evet, kesinlikle bitmiş bir hikâyedir o. Kısa hikâye midir, novella mıdır acaba yazar biraz uzatsa mıdır tartışmalarına (veya tereddütlerine) hiç girmiyorum. Bittiğini anladığım bir yer var, orada bitiriyorum hikâyeyi. Ve bu her hikâye için farklı bir bitiş noktası. Kimi için üç sayfa, kimi için de on sekiz sayfa. Ben his ve sezgiyle yaşayan biriyim itiraf etmem gerekirse, gözüm bağlı, onlar elimden tutuyor, nerede bitti diyorsa orada bitiriyorum.

Büşra Çelik: *Unutulmuş Hikâyeler* hayırlı olsun Mukadder Hanım. Beş hikâyeden müteşekkil bu kitapta hem sıradan insanın hâllerini hem de olağanüstü unsurları bir arada görüyoruz. Aslında oldukça imge merkezli bir tahkiye esas alınmış. Belirli bir hissi alışlageldik imgelerle değil de yeni anlamlar katarak ifade etmeniz dikkatimi çeken noktalardan oldu. Örneğin; “Gergedan”, “Ölmeyen Balıklar”, “Denize Dökülenler”, “Trafik” hikâyeleri bu imge merkeziliğini oldukça açık şekilde görebildiğimiz metinler.

Klasik tahkiye yönteminin dışına çok nadir çıktığımız bir kitap olduğunu da söylemek gerekir. Karmaşık ve çetrefilli ifadelerden arınmış öyküler var. Çağdaşınız birçok yazarın efsanelerden, mitlerden, yeniden yazımlardan beslendikleri aşikâr. Siz ise kaleminizi bugüne ve hayatın ta kendisine, içinde bulunduğumuz ana çeviriyorsunuz. Hikâyelerinizin ayrı ayrı mesajlar içerdiği de bir gerçek. Sözüünüzü söylerken ulaşmasını istediğiniz bir gerçeklik var, bu çok belli. Kurgu ile aranızda bir mesafe olmadığını hissediyorum. Bu durumun sizin hikâyeye, kaleme ve yazmaya bakışınızla bir alakası var mı? Yani Mukadder Gemici, aslında neden yazıyor ve neden besleniyor? Neyi unutmak ve unutturmak istemiyor da *Unutulmuş Hikâyeler*'i yazdı?

Mukadder Gemici: Önce şunu yazayım; yazdıklarımın kurgu ile aramda bir mesafe olmadığı hissini vermesi, beni kanatlandırdı desem çok değil; bir yere çıkmışım şimdi, hâkim bir yere, uçsuz bucaksız bir manzaraya bakıyorum, rüzgâr vuruyor yüzüme, güzel bir yer bu mesafesizlik... Bu yerin yazmaya bakışımın ilgisini ise şuradan kurabiliriz gibi geliyor; kurgu/yazı/anlatı/metin/hikâye -artık adına ne diyecekssek- hayatın/gerçekliğin peşinden gidiyor bana sorarsanız, hayat önde o arkada. Ama aralarında çok kısa bir mesafe var, mesafesizlik denecek kadar kısa bu aralık, varla yok arası, ölçülmesi zor. Olup biteni yazıyoruz ama olup bittikten sonra, hayat hemen her zaman önde biz arkasında, nefes nefese ama bazen de fotofinişle belirliyoruz galip geleni. Geçenlerde çok ilginç bir şey öğrendim; aslında saniyeler içinde gözümüzün önünde olan bir hali, bardağın yere düşmesi diyelim, fizik kuralları gereği aslında saniyenin bilmem kaçta birinde bardak kırıldıktan sonra varla

yok arası bir zaman görüyor-anlıyormuşuz. Yani o kadar “an” dediğimiz şey, aslında “geçmiş”! Bardağın yere düşmesi, zeminle teması, bardağın kırılması, gözün görmesi, beyne iletmesi, beyinde yorumlanması, bütün bunların hepsinin an an, saniyenin bilmem kaçta birinde olduğu hesaplanmış. Ya da elimizi sıcak bir şeyden hemen çekişimiz... Ne kadar kısa bir zaman aralığı değil mi, nasıl oluyor bu? (Hele bu işlerin bir de kuantum fiziği tarafı var, aman Yarabbi beynim yanıyor anlayamıyorum ben!) Kurgu ile hikâyenin mesafesi de öyle olsun istiyorum ben, bu saniyenin bilmem kaçta kaç olan aralıkta, sizin mesafesizlik dediğiniz yerde. Devam edelim sorularımızdan; Mukadder Gemici neden/nerden besleniyor? Nasıl anlatayım vallahi bilmiyorum, minyatürle ilgili kaynaklar biriktirdim biraz şimdi, Çelebi Mehmet’le ilgili bir de. (İkisi ayrı işler için.) Anna Karenina’yı dinliyorum bir tekrar metin olarak. Ne detaylar var, bir kere daha hayret ettim. Bugün Yücel Balku’nun kitaplarını satın aldım, bir baştan sona okuyayım artık, geç kaldım. En son yapay zekâ ile ilgili bir kitap okudum, karıştırdım diyeyim haydi, biraz hayal kırıklığı oldu doğrusu, daha tatminkâr bilgiler bekliyordum. Ama oradan şunu öğrendim, beyin ölümü diye bir şey yokmuş. Oburca okuyorum bazen, hiç sevmiyorum bu huyumu. Bir elek bulsam da sallasam zihnimi, boş iş ve bilgileri rüzgâra doğru savursam... Bazen sözlü sözsüz bir nağmeye fena takılırım, bir yeridir beni yakalayan asılı kalırım orda, ayaklarım çırpınır, durup durup dinlerim. Şu ara gene oldu öyle, bir Yunus ilahisi “Şeyhimin illeri”! Yazmak istediğim bir uzun hikâye var -çok yaşasın Uzun Hikâye’nin babası!- orada geçecek bir bölümün şifreleri var Yunus’un sözlerinde, eteğinden tutabilirsem ne âlâ... İki üç gün önce Youtube’de Mustafa Kara Hoca’nın Niyazi Mısrî okumalarına denk geldim, üçüncü bölümündeyim şu anda, o da lazım bana. Mutfak demek aynı zamanda dinlemek demek benim için, muhakkak bir ses vardır yanımda, kitap, sohbet, söyleşi artık o günlerde neye nasıl sardıysam... Mukadder Gemici neden yazıyor sorusu ise çok çetrefilli bir hal aldı yıllar geçtikçe. İçime baktığımda, nedenler kökleşmiş, kördüğüm olmuş, iç içe geçmiş ama birbirini besleyerek olmuş bu. Bazıları içerdeki safra gibi bir şeyi dışarı atmak olarak yorumlar yazmayı, bana öyle gelmiyor, daha doğrusu ben öyle hissetmiyorum. Kökleşiyor dedim ama ilk sorulduğu andan beri de bir yönüyle hep baki tarifim; toprağın altında akarken bazen yatağına sığamayıp taşan bir kaynak. Sığamıyor yaşadığım anın verdiği duygu, düşünce ruhuma ben de yazıyorum işte. Ve evet bazı şeyleri unutmak da istemiyorum unutturmak da; o kurgular, o kahramanlar hep bahane...

Merve Çakır: *Unutulmuş Hikâyeler*, içinde uzun öykülerin yer aldığı bir kitap olsa da hayatın içindeki “anları” kolaylıkla bulup çıkarabileceğimiz bir yerde duruyor. Bazen kendimizi düşündürürken bazen de etrafımızdan muhakkak duyduğumuz hikâyeleri görüyoruz me-

tinlerde. Bu da damaklarda hoş bir lezzet bırakıyor. Ancak *Unutulmuş Hikâyeler*'i okurken dikkatimi çeken ilk şey diyaloglar oldu. Özellikle de “Ölmeyen Balıklar” hikâyesindeki Karadeniz ağzıyla yazılan diyaloglar. Neden böyle bir yolu tercih ettiğinizi merak ettim doğrusu. O kısımları da “normal” yazmamanızın sebebi nedir?

Mukadder Gemici: Karadeniz ağzıyla yazmak daha gerçekçi geldi o kadını. Sadece kelimelerin Karadenizli bir teyzenin ağzından telaffuzunu değil, hayata bakış tarz ve tavrını da sunmak istedim. Dozunda olduğunda renk de katıyor metne bana sorarsanız. Öyle bir renk ki soru gelebiliyor mesela bununla ilgili. O teyzede mizah vardır biraz da görebilene, ilk soruya kapı açalım burada. Zor bir durumu, bir evlilik krizini anlatır o hikâye ve kahramanımızın Karadenizli görünmesi söyledikleri ve yaptıklarıyla o kriz zamanında bir gülümsemedir.

Gökhan Yılmaz: *Unutulmuş Hikâyeler* çok dolu bir kitap. Kurgunun çok öne çıktığı öyküler ile hayattan süzölmüş hikâyeler bir arada. “Trafik” “kurmaca”, “Ağulu Bayram” “gerçek” mesela. Her ikisi de çok güçlü metinler. Hikâyenin nereden geldiği sizi ne nasıl etkiliyor? Yani yazdıklarınızın gerçekle olan bağlantısı sizde nasıl karşılık buluyor?

Mukadder Gemici: Kurmaca hikâye, gerçek hikâye... Hımm... Düşünüyorum... Gerçekle bağlantılarını düşünüyorum. Soruyu tekrar etme ihtiyacı duyuyorum şu anda, neden birini gerçeküstü gibi, fantastik gibi yazmışım da diğerini bildiğimiz “düz” hikâye, “tahkiye” şeklinde, “gerçek” yazmışım? Ben hikâyenin vermesi gereken duyguya bakardım aslında; kurmaca mı olsun gerçek mi demeden, öyle bir matematik formülü kesinliğinde de başlamam zaten yazmaya, hikâyeye başladıktan sonra yatağını bulur nasıl akacağı. Muhtemelen çoğu yazarda da böyledir, bana mahsus değildir. Kalemin kaptanlığında ne bilinmez denizlere gider o gemiler... Ama bu iki hikâyede önceden biliyordum; ilk hikâyede dünyanın herhangi bir metropolünde, trafikte dön dolaş eve gitmeye uğraşan ama bir türlü evine ulaşamayan, gerçeküstü bir dünyada artık zaman kavramını yitirmiş bir çifti anlatacaktım. Diğerinde de Ramazan Bayramı'nın birinci gününde kardeşinin aramasını asabi bir keder içinde bekleyen abinin hikâyesini yazacaktım. Kurmaca-gerçek meselesinde öyle yazılmaları bana sorarsanız tabiatları gereği derim, nedenliğin izahına yapabileceğim en geniş açıklama bu. Ve fakat “Trafik” tarzı yazdığım -haydi sizin tabirle söylersek kurmaca diyelim- hikâyelerin bir yazar olarak beni düşündüren enteresan bir yankısı oluyor okurda, bunu söylemeden geçemeyeceğim. Bir önceki kitapta da “Hırsız” adlı hikâye için böyleydi. Böyle oyunlu, biraz tekinsiz ve tuhaf dünyalar kurmayı ben giderek daha çok sever oldum. Ama şunu yazmadan olmaz, böyle metinlerin de sahici olması gerekiyor. Yani gerçeküstü müdür, fantastik midir artık nasılsa, nasıl yazılmışsa bir kurmacanın da sahici olması gerekiyor. Peki bu nasıl olacak,

nasıl olur? Bilmiyorum ama bildiğim şu, kurmaca metin de sahici olacak, gerçek metin de sahici olacak. Sahicilikten derdim, metnin bir “duygu” vermesi. Bir his yerinden oynamalı, içerde bir tele dokunmalı cümleler, o mesafesizlikte nağme sesi duyulmalı azıcık, bilmem anlatabiliyor muyum? İşte o vakit neyi, nasıl yazarsan, doğru yazmış oluyorsun zaten.

Keziban Soylu: Öncelikle tebrik etmek isterim yılı kapatırken okuduğum iyi kitaplardan biriydi *Unutulmuş Hikâyeler*. Bazı kendimce gördüğüm aksaklıklara, klişelere rağmen iyi hikâyeler vadeden bir kitaptı. Sorumu kitapta yer alan iki hikâye özelinde sormak istiyorum. İlki, kitaptaki ilk hikâye ile ilgili. Metinlerde üstkurmaca tekniği görmek zannederim sıradan hâle geldi artık. Hikâyeyi okurken metnin öyküsünden keyif almakla beraber bu hikâye üstkurmaca ile yazılmasaydı bir şey kaybeder miydi hikâyesinden? Diğer sorum da “Trafik” metni ile ilgili. Hikâye bana Mustafa Kutlu’nun eşi ve çocuğuyla lunaparkta bir türlü çıkışı bulamayan Süleyman Koç’un hikâyesini hatırlattı. Aslında her iki hikâye için de benzer toplumsal, sosyal arka planların olduğu yorumunu yapabiliyorum. “lunapark” ve “trafik” imgeleri aslında ayrı metinlerde yer alsada aynı, benzer “derdi, hikâyeyi” anlatıyor gibi. Katılır mısınız bu fikre, böyle bir ilişki kurabilir misiniz ya da siz bu metni yazarken nasıl bir fikir dünyasıyla hareket ettiniz merak ediyorum.

Mukadder Gemici: Ben yazarken plan dâhilinde pek hareket edemiyordum az çok anlatmaya çalıştım bu hâlimi. İşte bir hikâye yazayım içine eski hikâyelerden katıp karıştırıyım üstkurmaca olsun, bir de Gazali’den cümleler serpiştireyim, üst üstkurmaca olsun. Böyle işlemiyor benim yazı çarkı, dönerken dolanıyor diğer metinler, gözüm değmiş o satırlara, rengini, dokusunu, duygusunu yakıştırmış almışım. Fazlalık mı değil mi dersenez, benim fazlalık görmediğim ortada, fazlalık deseydim bağ kurmazdım o metinlerle. Ama neticede en başta şu faydası oluyor; bugünün okuru benim metnim vasıtasıyla o unutulmuş harika hikâyelerle ve Gazali ile bir bağ kuruyor. Bu güzel bir şey, tatlı ışıklar ve duygular serpiyor benim hikâyelerime benden öncekilerin sözleri... Ve evet, bence bu tatlı ışıklı duygular olmasa çok şey kaybederdi metnim, onlardan gelen rengârenklik ayrı bir hava veriyor benim yazdıklarım. Lunapark ve trafik imgeleri konusuna gelirsek, yüzde yüz haklısınız. Mustafa Kutlu moderniteyi tüketim bağlamında eleştirirken ben şehirleşme bağlamında eleştiriyorum denebilir. Biliyor musunuz, ben de sonradan fark ettim bu benzerliği. Trafik hikâyesinin şöyle bir evrensel bir tarafı da var ve bu beni memnun ediyor; New York’ta yaşayan biri de Tahran’da yaşayan da İstanbul’da yaşayan da trafikte! Metropollerde yaşayan insanlar olarak hep birlikte trafikte bekliyor ve eve gitmeye çalışıyoruz. Bir araştırma var haydi onu da söyleyeyim, acil servisi çalışanlarından daha fazla stres ölçülüyormuş trafikte kalanlarda.

İnsanlıktan çıkmış insanın zavallılığında başka nedir bu bekleyiş? Ama bu sonuç normal, tabiatla uyumlu mekânlar inşa etmezsen yaşamazsan, yaşayamazsın, daha doğrusu böyle yaşarsın, kaybolursun. Hele şimdi bir de yapay zekâ tsunami gibi geliyor, onunla beraber duygu ve düşüncelerinin manipüle edildiği çipli insan modeline geçerse, vah ki vah, Allah bize acısın, ne olacak halimiz bilmiyorum...

Sena Yıgıcı: Hikâyeler yaşamın içindeki silik anların altını çizmiş âdeta. Bu anlar zaman zaman ironiyle birleşerek zaman zaman da fantastik bir çerçeveye bürünerek belirgin hâle geliyor. Çağın dönüştüğü hâl ve dönüştürdüğü toplumsal aygıtlar kahramanların iç dünyalarından, yapıp ettiklerinden sıyrılp kolaylıkla gün yüzüne çıkıyor. Bir girdap gibi her şeyi içine alan kentlerin uğultusunu ve içlerinde kaybolan insanların sıkışmışlığını, rutinlerini, gündelik problemlerini her hikâyede bir parça duyuyoruz. Duyduğumuz bu ses bizi dolaylı olarak yaşadığımız çağın getirdikleri ve götürdüklerine baktırıyor. Bu sesi iyi biliyoruz çünkü bize çok da uzak olmayan bir yerlerde duruyor kaynağı, içimizde. Bu bağlamda hikâyeler “aynaya baktırıyor” diyebiliriz ki bence kitabın en etkileyici yanı da bu. Kahramanlar her an yanımızdan geçebilir ya da biz onlardan biri olabiliriz.

Soruma gelecek olursam, kahramanların içsel konuşmalarına, ruh hâllerine ve çatışmalarına yakından şahitlik ediyoruz fakat *Unutulmuş Hikâyeler* bireyden ziyade toplumsal ağızdan da bir şeyler söylüyor bize. Yer yer dışarıdan bakıyoruz olup bitene, toplumun içinden. Dilin ve kurgunun gücü iyi bir gözlemci olmamızı sağlıyor. Öykülerde genellikle ilahi bakış açısının kullanılmış olması da bu fikri destekler nitelikte. Bu bağlamda birey ve toplum zemininden ele alacak olursak öyküleriniz okura daha çok içeriden bir şeyler söylemeyi mi yoksa dışarıdan bir ses olmayı mı gaye ediniyor? Siz kahramanlarınızı toplumun neresinde konumlandırıyorsunuz?

Mukadder Gemici: Önce ikinci soruyu cevaplandırayım, ben kahramanlarımın toplumun neresinde konumlandığından ziyade hayatın neresinde konumlandığı ile ilgiliyim. Bu soruyu 3 Ocak günü, saat 11.33'te Küçükçekmece'de cevaplandırıyorum, konumum-koordinatlarım bu, bir kız final sınavı için Marmaray'a yetişmeye çalışıyor, ocakta süt taşıyor, yaşlı bir adam eczaneye giriyor, otobüs iki dakikaya geliyor, kuşlar uçuyor, makinede çamaşırlar var ve ben ablamı arıyor babamla hastaneye gitmişlerdi onu soruyorum... Hikâyemin tam şu an içinde olup bitmesini istiyorum. Fantastik veya gerçeküstü bir dünya içinde geçebilir hikâyem, tekinsiz bir dünyada trafikte kalmış, evine ulaşmıyor veya yüzlerini kaybetmiş olabilir kahramanlarım ama 3 Ocak günü, 11.33'te yaşayan birilerinin halet-i ruhiyesine temas etmeli. Birinci soruya dönebiliriz artık, cevabı da çok belli aslında; ben içerden bir

şeyler söylemeyi istiyorum. Hatta öyle içerden söylemeyi istiyorum ki okur; kahramanın göğüs kafesinin içinde nefes almakla vermek arasındaki anı yaşayıp kahramanla kendisi arasında gidip gelebilsin. Söylemek kolay, yapmak/yazmak zor...

Sebahat Meraki: Öncelikle her anlamda okuma hazzı sağlayan hikâyelerden oluşan kitabınız için sizi tebrik etmek isterim. Diğer sorulardaki yorumlardan da anlaşılacağı üzere hikâyeleriniz okuru modern zamanın içerisinde sıkışmış, günümüzün zorunlu yalnızlığıyla baş etmeye çalışan insanlar üzerine düşündürüyor. İlk hikâyede kurguladığınız okuduğu hikâyeyi yaşayan karakterden son hikâyede insanların yüzlerini kaybettiği toplumdaki kör kızın yalnızlığına kadar aile içi ilişkilerin içerisinde bocalayan karakterleri görüyoruz. Bu kapsamda bence sonraki hikâyelere özellikle insanın kendi hikâyesini yazması gerektiğine dair temasıyla ışık tutan kitabınızla aynı adı taşıyan ilk hikâyeyi merkeze alarak sormak isterim. Mukadder Gemici, günümüzde kendi hikâyesini yani kendi hayatını yazmakta bile zorlanan, yaşamın içerisinde kaybolan insanlara dönüp bakabilmemiz için mi yazdı bu hikâyeleri?

Mukadder Gemici: Büyük ve acı bir gerçek duruyor önümüzde; kendi hikâyesini yazamadan yaşamın içinde kaybolup gidiyor pek çok insan, ömür bitiyor, doğan ölüyor. Hayat bilmek ve anlamak için bize verilmiş bir armağan gibi gelir bana, coşkuyla ölmek için coşkuyla yaşamak gerek diye düşünürüm. Benim hikâyelerim okuyana kendisinin biricikliğini, hayatın kıymetini hatırlatsın, yolculuğunda kaybolmaması için bir iz, bir işaret sunsun isterim her yazar gibi. İç dünyamdan küçük bir pencere açayım; bu hususta kendime ve yazdıklarımaya değil de niyetime daha çok güveniyorum.

K Ü B R A A K G Ü N

H İ K Â Y E

Savaş Kuşları

Üst kattaki komşu kızı yine aynı saatte başlamıştı Kuran okumaya. İnce duvarların yalıtımsız duvarlarıyla kaldırılan mahremiyet, uhrevi bir yakınlığa çağırılıyordu usul usul. Ve sen de ister istemez dinlemeye başlamıştın. İspinoz da öyle. Ona hâlâ bir isim vermemiş olmanın verdiği can sıkıntısı içine -daha doğrusu boğazının tam ortasına- oturmuştu. Kafanı çevirip baktığında göz göze gelmiştiniz. O günkü gibi. Evde hayvan beslemeye ne karşıydın oysa. Savaşın ilk yankıları ülkenin batısından yayılmaya başlamıştı. Haber kanallarında ortak yayınlar vardı. Ekranlardaki kişilerin cinsiyeti, kılık kıyafeti, boyu posu değişse de tıpatıp aynı olan tek bir şey vardı: Korku. Bombalanmaya başlamış şehirlerin sadece ekranda kalmasını ummuştun çocukça. Ellerini ceplerinden çıkardın sonra. Bu lakaytlık fazla değil miydi, Azrail'in ayak seslerini duymaya başlamışken hem de?

Marketlerden haz etmiyordun. Her reyonda yığınla ürün. İhtiyaç kavramıyla dayatmanın kol kola yürüdüğü münafık tavır. Daha pahalı olmasına rağmen Gina Bakkal senin için en iyi yerdi. Orada yalnızca ihtiyacın vardı. İçeriye girdin. Bakkalın isim anası küçük Gina, babasının yanında oturmuş. Savaşın ne olduğunu anlamayan ama anlamamasına rağmen babasının endişesinden payını alan bir kız çocuğu.

“Selamünaleyküm Nail Kardeşim. Bana beş yumurta, bir kilo un, bir paket de cin mısır lazım”

Nail'in gözlerinde esnaf sıcaklığı yok bu sefer. Gözlerinin ardında başka dünyalara açılan mağaralar var sanki. Kaybolmamak için ses etmiyorsun. Gina'ya bakıyorsun sana gülümsüyor, kız çocuklarının gözlerinde ışıldayan merhamet içini ısıtıyor. Bakkal Nail elindeki yumurta dolu poşeti yere düşürüyor, Gina'nın elindeki çikolata da düşüyor. Senin elin kolun boş. Ekranı bakıyorsun. Geliyorlar...

Yürüyorsun caddede herkes bir yana kaçıyor. Herkesin elinde bir bavul. Senin elinde bez çanta. Poşete karşısın. Yumurtalar kırılmasın diye dikkatlisin yürürken. Nail'in düşürdüğü yumurtalar aklına geliyor. Uzun süre bakkalda o yumurtaların çiğ kokusu sinecek, kötü kokuları sevmesin. Siren sesleri çalmaya başlıyor. Ben de bir yerlere koşsam mı diye düşünüyorsun, savaştan yalın ayak nereye kaçacaksın. Beyhude. Devam ediyorsun. Biri çarpıyor sana. Neyse ki düşmeden evvel yumurtaları havaya kaldırdın. Üstünü başını silkelerken göz göz geliyorsunuz ispinozla. Seni seçti, sen de seçilmekten memnun, mağrur. İçeriye girdin. Selam verdin kimse yok. Hayvanların kimsesi hiç yok. Kuşu kafesiyle aldın. Fiyat etiketine baktın. Yüksek bir meblağ. Yanında fazla para yok. Olanı kasaya koydun, bir de kolundaki saati. Merdivenleri çıkıyorsun, kapılar açık, merdivenler eşi olmayan ayakkabılarla, alakasız kıyafetlerle dolu. Üzerlerine basmamaya çabalayarak çıkıyorsun merdivenleri. İçeridesin. Evin düzeni, iyi geliyor sana. Şişeleri, kovaları suyla dolduruyorsun hemen. Suyun varsa savaşa katlanabilirmişsin gibi geliyor o an.

“Karnın aç mı senin? Kendime mısır patlatacaktım ama görüyorsun ki savaş yaklaşıyor. Biz de ona. Hoş elektrik ve gaz varken son bir keyif yapmalı, öyle değil mi?”

Fıss... Tık tık... Fıss... Tencereyi koydun, yağını döktün bir avuç dolusu mısır attın içine tuz eklemeydin. Tuz yapıyor tencereye zor temizleniyor. Lekeler sinirini zıplıyor, savaş yaklaşmaktayken sakin kalmak gerek. Bir avuç kadar mısırı da İran'dan aldığın renkli kâseye koyuyorsun. Pat pat sesleri ilk defa ürkütüyor seni. Hâlbuki her gün mısır patlatır Türklerin tarih dizilerini açar, zamandan zamana mısır patlaklarının üzerinde uçar giderdin. Karnın, eski karnın, bu çocukça bulduğu hareketlerin yüzünden seni boşamıştı, eh boşandığınma göre çocukça olmaya devam edebilirim gönül rahatlığıyla diye düşünürken sesler büyüdükçe büyüyor kulaklarında, her bir patta, bir mısır tencere kapağına çarpıyor, kapak gittikçe yukarıya doğru çıkmaya çabalıyor, üzerine toprak atılmış bebeğin son çırpınışları gibi. Dayanamıyorsun ocağın altını kapatıyorsun. Geniş mısır tasına döküyorsun, ocağın altını erken kapattığın için dipte kiler patlamamış. Zıyan olmasına canın sıkılıyor. Paran da pek yok. Kuşun önüne geliyorsun. Hangi adla seslenmeli diye düşünüyorsun bir. Fiyat etiketinin orada “ispinoz” yazılıydı. Şimdilik böyle diyelim diyorsun. Kafesin kapısını açıyorsun, mısır kâsesinin önüne geliyor. Televizyonu açmak için eğiliyorsun, Türk kanalları çekmiyor, başka kanallara bakıyorsun bir anda hepsi gidiyor. Radyonu açıyorsun koca bir cızırtı. Üst kattaki kızın sesini duyuyorsun. Fetih suresini okuyor. Bu sefer sesinde bir farklılık var seziyorsun. Annesinin sesi geliyor çok geçmeden. Bağırıp çağırmalarının arasından birkaç sözcük

seçiliyor: “Gidelim, havaalanları kapanmadan gidelim. İki kadın ne yapacağız? Dayın aşağıda bizi bekliyor. Hadi Allah’ın cezası! İyi geber!”

Kapı binayı savaştan evvel yıkmak istercesine gürültüyle kapınınca sen, ispinoz ve Kuran okuyan kız kalakaldınız binada.

Gürültüyle beraber kopup gelen tiz bir sesle sıçramıştın yerinden. Kafanda sakince duran ispinoz da sen sıçrayınca sıçramıştı. Şaşkınlığım geçip de etrafa bakınca odanın yarısının olmadığını fark ettin. Televizyonun taksitini daha bitirmemiş olduğun aklına gelince üzülmedin değil. Hoş bir önemi var mıydı artık?

İspinoz bir anda havalanınca kaçıp gidecek tanıdığım herkes gibi diye düşünerek hüznle başını kaldırıncaya göz göz geldiniz. Bu sefer ispinozla değil. Bu sefer atılan bomba kalbinin ortasına düşmüştü...

“Benim ispinoz sizi rahatsız ettiyse gelip... yukarı çıkıp... yani alayım. Yani kafanızın üzerinde... Şey korkarsanız diye. “

Ne kadar salak olduğunu iki cepheden saldırıya uğradığın anda fark etmen fazladan bir zayıf. İki kelimeyi bir araya getirmeyene de adam denir mi? Bir televizyonu bile peşin alamamaktan daha iğreti duruyordu konuşamaman. İnsanın bazen kendisine şöyle okkalı bir tokat atıp kendini adam etmesi gereken durumlar oluyordu işte böyle.

“Kapılarımıza bombanın denk gelmemesi iyi oldu desenize” dedikten sonra gülümsemişti. O gülümsemesine karşı bağıra bağıra türkü çığırasın gelmişti. Suyu çekilmiş kuyu olsan çağıldardın. Meyve vermeyen ağaç olsan dallarını meyvelerle görünmez kılardın. Ama gel gör ki sen hayat karşısında pasif bir adamsın.

Bir şey demeden -diyemedi- kapıyı açıp yukarı kata çıktın. Kapıyı tık tık vurdun. İspinoza hâlâ kafasında duruyor Kuran okuyan kızın. Bir şey demiyor. İçeriye geçiyorsun. Ayakkabını koyuyorsun rafa. Odana ve oradan aşağı katlara inmeyen kısım çiçeklerle dolu. Kanepelelerin tepelerinde danteller. Odanın diğer yarısının da böyle olduğunu tahmin ediyorsun. Önüne bir bardak çay koyuyor. İçerisinde küçük bir gonca. Sakin sakin yüzüyor içinde. Fincanın üzerinde de renk renk çiçekler. İspinoza senin kafana konuyor bu sefer. Kuran okuyan kıza bir şeyler söyleyeceksin tam, odasına geçiyor. Saatine bakmak istiyorsun yok. İspinozaya bakıyorsun. Duvardaki saat dikkatini çekiyor. Kuran saati. Bu sefer İnsan suresini okuyor. Dünkü sesinin aksine daha dingin geliyor sesi.

Günler sonra belki de haftalar, oturuyorsun. Kırmızı ufak bir ışık dikkatini çekiyor, küçükken mahalle çocuklarıyla komşuların evine tutup insanları rahatsız ettiğiniz o lazerin ışığına benziyor ne var ki bu sefer içinde muzip bir bahtiyarlıktan ziyade bir tedirginlik yayıyor.

“Eğil” diye bağırıp yere eğilmenle duvardaki saatin aşağı inmesi bir oluyor. Kuran okuyan kız, odasından yere çömelmiş bir vaziyette çıkıyor. Elinle ona daha da eğilmesi gerektiğini belirtiyorsun. Korku onun gözleminde senin içinde. Hava kararana kadar öyle duruyorsunuz yerde. Havanın tam karardığından emin olunca güneşliği çekiyorsunuz. Döşegi de pencereye dayıyorsunuz. Su bitmek üzere...

Sabretmenin kırılma noktası gelip çatıyor. Su tamamen bitti. Musluklardan damla bile gelmiyor. Çiçekler gündün güne solup gidiyor. Siz de gittikçe zayıflıyorsunuz. Neyse ki biraz ekmek biraz da konserve var hâlâ. Üşüyorsunuz. Hava da artık muharebe meydanı. Evin yıkılmış yarısından içeriye karlar doluyor. İspinoza da birkaç gündür halsiz. Onunla karşılaştığın gündün beri bir defa bile ötmedi. Dilsiz kuş olur mu acaba diye düşünüyorsun o an. Başka şeyleri düşünebiliyorsun hâlâ. İçin ısınıyor. Kuran okuyan kız -artık karın- Rahman suresini okuyor. Bitince gelip ayak ucunda oturacak. Ayaklarına sarılıp başını bacağına üzerinde dolanmış kendi kollarının üzerine koyacak, sen de onun başını okşayacaksın, uyuyacak sonra. Bunu ilk yaptığı günü hatırlıyorsun.

“Evlensek daha iyi. Yarısı açıkta da olsa en nihayetinde ufacak oda. Doğru değil.” Ne kadar alelade söylemişti. Sen, kalp atışını duyar da rezil olursun diye nasıl kıpkırmızı olup rüsva olmuşsun.

“Kim kıyacak nikâhımızı. Etrafta ses seda yok. Dışarı çıksak keskin nişancılar vurur bizi.” Çorabının delik kısmını parmaklarının arasına sıkıştırıp sorunu hallettiğini sanırken adım adınca bir anda yerinden kafasını çıkaran parmağını görmek gibiydi tüm sözlerin.

“Kendimiz. “

“Şahitsiz nikâh kabul olmaz. En az iki şahit lazım.” Bunu tüm bir ciddiyetle söylemiştin. Ona olan derin saygın vardı sözlerinde.

Sen böyle deyince yüzü bulutlanmıştı. O an ispinosa ile göz göz geldiniz. Bir anda gözlerin parladı. Heyecanla söze başladın. Kalbin şah damarında atıyor şimdi.

“Buldum. Nikâhta aslanan bilinmesi, duyurulması. Her yer karanlık zaten. Güneşliği indirip adlarımızı yazıp evlendiğimizi ilan eden bir yazı yazalım. Keskin nişancı okur. Yoldan biri daha geçer elbet. İlan etmiş oluruz.”

Sevinçle ayak ucuna oturmuş, ayaklarına sarılıp başını bacağına üzerinde dolanmış kendi kollarının üzerine koymuştu. Sen de heyecandan titreyen ellerinle onun başını okşamıştın. O an ölsen şehitler kadar sevinecektin.

Böyle evlenmişsiniz iste. Güneşliğe yazdığınız yazıdan iki gün sonra da gerçek manada karı koca olmuştunuz. Mutluydun.

Dudaklarımız susuzluktan çatlamaya başlamıştı. Karının karnı belirginleşiyordu hafiften. Bebek için bir şeyler yapman gerekti. Gece vakti simsiyah giyindin yüzünü gözünü örtüp çıktın. Gina bakkal yakın buraya. Duvar diplerinden sürüne sürüne gidiyorsun. Garip bir sakinlik var üzerinde. Bakkaldasın. Burası da bombalanmış. Neyse ki su kısmı sağlam. 4 tane 5 litrelik su alıyorsun. İkisi bir elinde ikisi diğerinde. Boynuna astığın heybeyi konservelerle dolduruyorsun. Cebinde hiç para yok. Ahirette öderim diye geçiyor aklından tam çıkacakken biri sarılıyor bacaklarına. Gina. Üstü başı kan. Parmağıyla yıkıntıları gösteriyor. Yapacak bir şey yok. Yıkıntılar, bir babayı yutmuş artık. Gina'yı da alıp çıkıyorsun. İkiz de eğilebildiğiniz kadar eğilmişsiniz. Binaya girince derin bir oh çekiyorsun. İçeride de ayağa kalkmamaya özen gösteriyorsunuz. Ara ara atış yapıyorlar. Camlar hep kurşun yarası. Neyse ki binanın yarısı yıkık diye içeri girme zahmetinde bulunmuyorlar. Gina'nın varlığı ispinozaya iyi geliyor, size de. Birbirinize sokularak uyumaya çalışıyorsunuz. Soğuk artık ilk zamanlar kadar sizi zorlamıyor. İnsanın her şeye alışmasının kurtarıcılığı...

Karanlık, kapkaranlık... Tozdan bir fırtınanın ortasındasın. Üzerinde beton parçaları. Kımıldayamıyorsun. Debeleniyorsun en sonunda çıkıyorsun o yığının altından. Genzine kaçan tozlar öksürtüyor seni. Onun adını haykırıyorsun: Kübra...

Bir kuş sesi duyuyorsun sonra. Cıvıldağa değil haykırış. Sese doğru gidince karını görüyorsun. Dolunayın ışığı, karının yüzünde. Kanlarla kaplı gül yüzü. Kollarıyla Gina'ya sarılmış. Sarsıyorsun, öpüyorsun, sarılıyorsun, hafif tokatlar atıyorsun yanaklarına... Sesin soluğun kesiliyor. Hıçkırık düğümleniyor boğazında nefes alamıyorsun. Damarlarının gerilişini hissediyorsun. Elini kavriyor küçük bir el: Gina... Bir nefes boşalıyor ağzından. Hızlı hızlı nefes alıp veriyorsun. Gina'ya bakıyorsun. Burnu durmadan kanıyor. Kırılmış olmalı. Nereden öğrendiğini bilmediğin bir hareketle oturtuyorsun burnu. Çocukcağz şoktan gıkını çıkaramıyor. Aklına karın geliyor yeniden. Kalp masajı yapıyorsun, nefesini veriyorsun... Ağlamaya başlıyorsun, hıçkırık hıçkırık, çaresizce...

İspinoza karının başına konuyor. Göz gözesiniz. Onu ilk gördüğün zamanki gibi bakıyor. Bir vınlama geçiyor kulak dibinden. İspinoza, karının avucuna düşüyor... Başını eğiyorsun. Yok olmak istiyorsun. Ayağa kalkıp haykırıyorsun. Kollarını iki yana açtın. Vursunlar seni, bitsin istiyorsun bu iş. Gina ağlamaya başlıyor. Onun hıçkırıklarıyla kendine geliyorsun. Kaçıyorsunuz...

Mülteci olarak sığınmayı başarabildiğiniz ülkede ufaktan bir düzen kuruyorsun. Sen ve Gina. Kızın diye kaydettiriyorsun onu. Anne

adı: Hatice Kübra, baba adı: Ahmet, doğum yeri: Şam, ikametgâh adresi: İstanbul...

***

“Evleneceğiz birazdan ama ben daha adını bilmiyorum. Sana hep Kuran Okuyan Kız derdim içimden”

“Kuran Okuyan Kız... Ne güzel isim. Böyle kalmak isterdim sende. “

“Gene de bir ismin olmalı içimde.”

“Kübra ismim. Hatice Kübra. Peki senin?”

“Sen bana ne derdin içinden?”

“Kuş Babası. Yeni taşınmıştın buraya. Anneme sormak istemiştim adını ama bekâr bir genç kızın, bir erkeğin adını sorması münasip olmaz diye düşünüp vazgeçmiştim. Sonra zaten evimize olanlar belli.”

“Kuş Babası... Sevdim bu ismi. Adıma gelecek olursak adım Ahmet. “

“Peki kuşunun adı ne?”

“Bunu ben de bilmiyorum. İspinoza türü. Sen bir isim ver.”

“Anka olsun adı. “

“Olsun.”

SELVİN AZ TAŞDEMİR

HİKÂYE

Heves

Ellerimi aldım, masaya yaydım. Masa ağırlaştı ve yavaş yavaş ellerime dönüşmeye başladı. Buruştu, kanlandı, canlandı... Keskinleştiğe parçalayacak bir şeyler aradı... Kemikleşmiş yanlarını kırarcasına eğip büküyordu... Tırnaklarını yeni sararmış etlerine geçiriyor, kan akıtmaktan bir an bile endişe etmiyordu. Tutunmak için üzerindeki eşyalara atılıyordu. Eklem yerlerini sökercesine kıtlatıyordu bir yandan da. Bir el ne ise o olmak için canhıraş bir savaşın içindeydi masa. Hayır hayır, masa değildi o artık. Ellerimdi. Ellerimden çok daha fazla benziyordu bir ele. Bendeysen pek de canlı olmayan, bir ölü bedenine zar zor tutunmaya çalışan et parçasını andıran ellerim, bir masada can bulmaya ne çok hevesliymiş! Ya masaya ne demeli... El olmak için yontulmuş da hep beklemiş gibi... Tutunmak sanki doğasında varmış, kemikleri daha toprakta kuru bir ağaçken bile kısıvrakmış gibi... Bunca zaman kendini kanatmak için bekleyen bu tahta parçasını ne yapmalıydı şimdi?

G İ Z E M C E V H E R

H İ K Â Y E

Çatlak Duvarlardan Sızmayan Gün Işığı

Bu kötü bir hikâye değil.

Ardı sıra gelecek günün güzelliği ile kalbi yerinden çıkacak gibi olup da uyuyamayanların yanında güzel bir güne sırf güzel bir gün olduğu için mutsuz ve de bir o kadar da hevessiz uyananlar vardır. Osman'ın ilk gençlik yılları böyle geçti denebilir. Ardi ardına yaşanan heyecanlı ve de umut devreden günler. Kimileri bunu delikanlılık hâline bağladı kimi dedi geçer iki güne, o da soğur hayattan kimi de yalnızca beklentisiz baktı gözlerine, sıfır ihtimalle mutluluğun süreğenliğine.

On sekizine bastıktan altı ay gibi bir süre sonra köylerinden bir kız ile evlendi. Hevessiz bir istekle aynı çatı altına girdiler. Evlenene kadar sürekli başka şehirlerdeki inşaatlarda hamallık yapan Osman evde oturmaya, sakince yaşamaya ayak uyduramadı. Dedi bu böyle olmaz, nasıl olsun. Geçen günler üzerine bindi. Ailesinin yanında, kendi şehrinde yakınlarıyla yaşamak, aza tamah etmek istemedi. Eşi de ondaki bu sıkıntıyı hissettiği için ses etmedi. Ne derse tamam dedi. Bu böyle olur dedi, nasıl olmasın.

Babasıyla köyün yakınlarındaki inşaatlara işçi olarak gittiler. Duvarlar ördüler, betonlar döktüler, kilolarca çuvalı sırtlarına atıp merdivenler çıktılar yukarı yukarı. Bu yeni betondan evleri cennetten evler olarak gören insanlar durmadan ve durmadan evler inşa ettirmek için emirler yağdırdılar. Tek katlıdan çok katlılara taşınmakla yükselen bir mevki mücadelesiydi. Osman ve babası da durmadan ve yorulmadan hamallık ettiler bu çirkin yükseltiler için. Yaşlı babasının nefesi yetmez ve beli doğrulmaz olunca Osman dedi ki baba sen git ben bakarım bize. Babası başta olmaz dedi. Fakat nasıl olmasın ki imkân mı var, pek tabii ki olacak. Neyse ki olacak olan oldu ve yaşlı adam işi bırakmasından iki ay sonra vefat etti. Köy ahalisi bu durumu hemen kabullendi. Çalış-

madan duramazdı o zaten dediler, tekrar ettiler boş durmak yaramadı dediler. Yaralanan omuzları, nasır bağlayan elleri ise kimse görmedi. Bilinir ki dünya da ne kadar dönerse dönsün bir durmaya görsün muhtemelen suç üzerine yapışacak. Kaçınılmaz son.

Osman babasının vefatı ile dağılmışken eşi bir bebek bekledikleri haberini ona bir akşamüstü ulaştırdı.

“Bir bebeğimiz olacak Osman...” dedi kadın heyecanlı ve te-dirgin sesiyle.

“Hayırlı olsun.” dedi Osman şaşkınlık ve derinlerde çağlayan derin sevinçle. Tebessüm etti. Karşılık buldu.

Bir serin yel ulaştı duvarların kerpiçten yüzlerine. Bir parlıltı geldi oturdu genç çiftin gözlerine. Doğan erkek bebeğin kardeşleri de arayı açmadan gelmeye devam etti. Osman'ın hamallıktan kazandığı para yetmemeye başladı. Bir gece tavana gözlerini sabitledi Osman. Neyin eksik neyin fazla olduğunu düşündü. Ertesi gün seher vaktinde annesi öldü. Aklının ucuna bile gelmemişti onu bir fazlalık olarak görmek. Babasından beş sene sonra vefat eden annesine çok kederlendi. Çok konuşmaz ve de dinlemez oldu kimseyi. Bir boğaz eksilmişti evden. Değişen bir şey olmadı. Geçim sıkıntısı artarak devam etti. Çocuklarına istediklerini almak bir yana okula gitmeye başladıklarında yeni bir çanta, yepyeni bir defter bile alamadı. Karınlarını doyurmanın yeter olduğunu düşündü durdu. Kalın naylondan poşetleri çantaya çevirmeye çalışırken zaman yine kendiyile yarışarak geçti. Günler mutluluk devretmedi bir süreden sonra. Osman yaş aldı. Eşinin yüzü hiç parıldamamış gibi soldu. Sesi kısıldı. Neşesi uzaklara, çok uzaklara uçtu.

Omzunda taşıdığı çuvalların açtığı yaralar geçmedi, yatarken yönünü değiştirip durdu. Başını koyduğu yastık artık hiç derin bir uyku bahşetmez oldu. Nasır bağlayan ellerini ise gözlerinin önüne getirmeye çalıştı. Çocukları boylarını geçmeye başlayınca anne ve babalarına laflar ettiler. Ağır. Babası bu çileye neden katlanırmış da neden üç kuruş paraya hamallık edermiş de sanki karınlarının doyduğu mu varmış da bu canavar zenginlere bu kadar hizmet etmek de neymiş, zenginleri gördüğü yerde öldürmek varken...

Osman daha çok daha çok çalışmaya başladı bu sözlerin üzerine. Yaşından beklenmeyecek çevikliği gösterdi. Durmak nedir anlamaz oldu bünyesi. Yeterim sandı ama nafiye. Ne köy ne şehir, bu dikilen kul-lere çimento taşınmakla bitmezdi. Cepleri paralarla dolup taşanların karınlarını ve gözlerini doyurmak akla hayale gelmeyecek bir durumdu. Taşımaya devam etti ama Osman. Biter sanmakla bitse dünyadaki dertler kederler biterdi, ne ki insan malı insan hırsı.

Osman yetemediğini hissettiği her gün biraz daha hırçınlaştı. Eşine kötü davranır oldu. Sabırsız ve huysuz tavırları herkeste kötü izlenimler oluşturdu. Şehirde çalışırken bazen isteyerek bazen de istemsizce köye gelemeyi bildi. Eşi bunu kendinden bildi. Fıtratı nazık olduğundan kırıldıça kırıldı kalbi. İçten içe çatırdadı. Dışarı belli edemedi. Hatayı kendinde bildi. Durmadan oradan oraya koşturmaktan ağrısı dinmeyen sırtı ve uykusuz gözleri kendini yalanlasa da tüm yaşanan kötülüklerin sebebini kendisi bildi. Evlatlarına yalnızca sessiz sedasız bir annelik eder oldu. Osman bunu fark edemedi. Eşini mutsuz görünce anlamadığı nedenlerin üstüne gitmek yerine kendisini de mutsuz etmeyi seçti. Tek tük iletişim kurar oldular. Yaşlandılar ya, kopukluğun sebebini silikleşen güzel hatıralara bağladılar teskin olmak için.

Güzel bir güne sırf güzel bir gün olduğu için mutsuz ve de bir o kadar da hevesiz yananlardan oldular. Hikâye burada biraz kötüleştii. Kaçınılmaz son.

Osman'ın çocukları birer birer şehre taşındılar. Kızları evlenip giderken oğulları evlendikten sonra en fazla bir yıl durdular köyde. Sonrasında köyde kalan olmadı Osman'dan ve eşinden başka. Neredeyse duvarları dökülen evi arada bazıları dert etse de pek önemseyen olmadı. Yaşanır dendi. Nasıl yaşanmasın. Unutuldu. O kadar çalıştı çabaladı nasıl bakamasın kendine. Dendi de dendi.

Böyle geliyor her son aşında. Hatırlamanın nimetini bırakıp da unutmanın lanetini sahiplenince...

Osman ile eşi kendilerine yetmeye başladılar. Yanlarında yörelerinde kimse kalmayınca, parıldama ihtimali olan gözler sadece ve sadece birbirlerinin olunca. Geçen gün ömürdendir. Kim demişse doğru demiş olabilir. Çünkü parıldayan gözler çok uzakta. Millerce öteden bakan bir gemi dalgasız bir denizde dahi olsa göremez ya karayı. Öyle. Yaşlanan bir vücudun ne kadar taze ve bölünen hücreleri olursa olsun yine de yenileyemez ya bedeni. Öyle.

Sekiz çocuğundan onlarca torunu oldu Osman'ın. Ömür bir yerden sonra tekrara biniyor gibiydi. Mutlu ve de neşeli geçmeye meyleden günlere özlemle sarılmak isteseler de kimse beceremedi. Alışık olmak her dünya nimeti için geçerli. Mutlu aileler ve mutsuz aileler ile kurulan her cümle de geçerli. Maalesef. Tolstoy halt etmiş desek keşke.

Soğuk bir kış günü şehre indi Osman ile eşi. Çocuklarında birer gün kalmayı planladılar. Yaşlı vücutları sürekli gezecek durumda değildi zaten. Gittikleri yerde en az bir gün kalmak istiyorlardı bundan sebep. Kızları içtenlikle kabul etti anne babalarını. Hatırlamanın nimeti. Oğlanlar ise tereddütle yaklaşıyorlar da el mecbur kabul etmek durumunda kaldılar. Unutmanın laneti.

Camlar sıkı sıkıya kapalı ve de perdeler sonuna kadar çekili iken evin sıcaklığı yanıklarda pembelik bıraktı. Osman az gören gözüyle te-maşa etti olup biteni. Eşi sessiz ve de sakindi. Torunları bir oraya bir buraya koşturdu. Akıllı olmalarını telkin eden her uyarıyı kulak arkası ettiler. Yaşlarına verildi. Küçük yaşlarına. Olur dendi. Normaldir.

Yaşça daha büyük ve olgun olan torunu yanı başında oturuyordu Osman dedesinin. Dedesi ne dese başını sallayarak onay veriyordu. Bazen de omzunu dedesinin omzuna temas ettiriyordu istemeden. Eski günlerden söz açıldı pek tabii. Hep öyle olur. Yad edilmeden geçilme-yen eski günlerin pek de hatırlanır bir yanı yoktur aslında. Osman'ın çalıştığı inşaatlardan ve yatırımlardan bahseden oğulları geçmişi epeyce unutmuş gibilerdi. Yaralanan omuzları, nasır bağlayan elleri ise kimse görmedi. Bilinir ki dünya da ne kadar dönerse dönsün bir durmaya görsün muhtemelen suç üzerine yapışacak. Kaçınılmaz son.

Osman laf arasında tüm o günlere minnet değil de lanetle,

“Onları öldürmek için yeminler ediyordum.” dedi o zenginlik-ten ve hırstan başları dönen insanları kastederek.

Yanında oturan torunu söze girdi, hak teslim eder gibi de utanır gibi de fakat toy olduğu gözlerindeki parıltıdan belli olurcasına,

“Dede, sen yiğit adamsın.” dedi.

...

Gece ilerledi ve karanlık koyulaştıkça koyulaştı. Yataklar serildi. Yatmak üzere hazırlandı. Osman'ın omzundaki yaraların izlerini bilen kızı yatmadan önce babasının yanına geldi, iyi gelebilirmiş diyerek bir merhem verdi. Osman eline aldığı merheme bakmadan teşekkür etti kızına. Minnetle.

Omuz iyileşir. Mitoz bölünme bunun için var. Böyle böyle iyileşir yaralı omuzlar.

Ama kırık kalpler değil.

NURSULTAN TAŞ

HİKÂYE

Tiflis'e Bir Bilet

Adına dünya derler bir acayip seyyare vardı, yüz elli milyon kilometre ötesindeki bir yıldızın etrafında döner dururdu. Nurhan, bu hikmetli dönüşe kırk iki yıldır şahitlik eden bir Havva kıızıydı. Kadın olduğu günden bu yana Rahmi'ye âşık olduğunu bilirdi. Onunla yolları keşişmeden önce dahi, geleceğini bildiğinden Rahmi'ye sadık kalmış, hep onu beklemişti. Nurhan sen saf mısın, çölde ahu musun, ağustosta çağıldayan gül şelalesi misin?

Bir kış günü tanış oldular Rahmi'yle, baharda eş oldular, Allah bağışlasın nur topu gibi bir de oğulları oldu. Yıllar geçti, Rahmi'nin gözlerinin ferî gitti, hafta yedi gün o sekiz gün kendine iş icat etmişti. Oğlanı okumaya yurt dışına gönderdiler. Aynı evde yaşamalarına karşın birbirlerini göremez olunca akşam yemeklerini denk düşürmeyi adet ettiler. Bazen yatısı öncesi bazen de sonrası mutfakta toplandılar. Nurhan tüm dermanını o vakte saklardı. Sofrada bülbül gibi şakır, kendini görmeyen gözlere hiç değilse sesini işittirmeye uğraşır. Rahmi, ağırlaşan kellesi düştü düşecek sallanırken dinlerdi Nurhan'ı. Rahmi sen lâl misin, baharda ayaz mısın, dünyanın derdini sana mı yüklediler?

Üç numara daireyi boşaltıyormuş, kiracı dayanmıyormuş Hamdi Beylere. Pazar bu hafta tenhaymış, tezgâhlar tat vermemiş, domatesin iyisi gelmiyormuş mahalleye... Bir başka gün iş yerinden haberler veriyordu Nurhan; elimiz dolu şu sıralar, kahve molası bile veremiyoruz, diye dert yanyor odadakiler. Ben de bir yoruldum ki sorma. Ah sırtımın şurasına bir... diyecek oluyor, Rahmi uykudan uyanır gibi silkelenip eline sağlık diyor demiyor, çekiliyordu masadan. Zamanın su gibi aktığı yoktu, buz gibi donmuştu. Erenlerden biri soğuk bir nefes üflemişti de her şey puslu bir hayale dönmüştü. Ertesi gün iş çıkışı uğradığı türbeyi anlattı Nurhan, onun ertesinde yolda gördüğü kazayı, okuduğu kitaptaki karakterleri, işten ayrılan muhasebeciyi, aidat paralarını tırtıkladığı söylenen

kapıcı Mevlüt'ü... Her seferinde öksüz gibi boynu bükük kaldı sözleri. Şehrazat olsa usanırdı, diye homurdandı. Ötelerde gün geçiren oğluna hasreti daha da büyüdü o akşam. Gelse, hiç değilse o dinlerdi, dinlemese de dinliyormuş gibi yapar iki karşılık verirdi... Aklına korkunç bir fikir geldi, hadi canım kimin için korkunç? Şimdiye dek niye düşünmedim, dediği göz bebeklerini büyüten harika bir fikir. Neden ben onun yanına gitmiyorum ki? diye geçirdi gönlünden. Bu yalnız oğluna gitmekle ilgili değildi. Evden de ayrılacaktı. Baba erenler yumuşak bir nefes üflemiş olmalıydılar. Zaman damarlarında ılık ılık esmeye başladı. Oğlunun yanına gidecekti. Evden de ayrılacaktı. Ağzı mühürlenir gibi büzüldü birden, içini bürüyen sevinç yüzünde manasız bir maske olmuştu.

O sabah her zamankinden erken çıktı kapıdan. Durağa giden yol daha mı uzundu? Yol üstündeki ağaçlar da büyüdü geldi gözüne, dalların tahtında güz hüküm sürüyor; rengiyle, kokusuyla saltanatını süslüyordu. Odadakiler de bir başkaydı o gün. Gülten saçlarına ıslıtlı mı attırmış? Aysel gölge yaptırmış, Ayten ipek kirpik taktırmış. Musa Bey yeni ceket alacakmış... Gün boyu izni düşünüp durdu, bu haftayı çalışacak, öbür hafta beş gün izin, bir hafta yeter miydi? Aylar vardı görmemişti oğlunu bu hasrete bir hafta az geldi, bir hafta daha... Yıllık izinden geriye pek bir şey kalmıyordu ama olsun, oğlunu görmek buna değerdi. Hem öncesinde hazırlık yapmak icap ederdi. Oğlana erzak; poğaça börek mi yapsaydı, sarma dolma mı? Kendine de alışveriş... O akşam eve gittiğinde kurt gibi acıkmıştı, Rahmi'yi beklemeden doyurdu karnını. Oğlunu aradı, açan olmadı. İlk seferde konuşmayı beklemedi zaten, aradan yarım saat geçti geçmedi döndü evladı. Bir dakika otuz altı saniye, yazıyordu ekranda. Okul yolunda çantasını savura savura tüm gününü anlatan çocuk geldi gözünün önüne, akşamları kitap başında ödevden kaytarmak için de çenesi düşerdi. Oğlum, sus artık başım şişti dediği günler olurdu. Eee oğlum anlat biraz demek istiyordu. Anlat biraz kelimelerine ne oldu? Zarif boynu hafifçe büküldü. Zaten bileti alana kadar ses etmeyecekti kimseye. Oğlana da sürpriz olsundu.

Gürcistan nasıl bir memleket, bu mevsimde ne giyerler? Oğlanın evi kalmaya müsait midir? Geldiğime sevinir mi yoksa kızar mı? Bir hanım arkadaşı var mı? Uçak tutar mı? Zihnini kurcalaya kurcalaya biletlere baktı, baktı, bir daha baktı... Doludan eksiltti boşa koydu, nihayetinde aldı o bileti. Başını kaldırdığında Rahmi sesleniyordu; "Sofra kurmuyor musun?" Yedim ben, dedi, yorgunum. Yemek ocakta, ısıtırsın. İçini bir ürperme sarmıştı. Evin içinde dört dönüyor heyecanını nasıl bastıracağını bilemiyordu. Arada gidip gardırobunu açıyor, hülyalarda dört ayaklı, sarı benizli valizi bir doldurup bir boşaltıyordu. İzin günleri hızlı başladı, komşulara taze asma yaprağı sorduruyor, oğlana gideceğim de diye ekliyordu. Mağaza mağaza geziyor, Gürcistan'da giy-

mek için kürklü bir palto, içine de dar uzun triko elbise arıyordu. Altına bir de çizme uydurmuştu. Hususi pasaportu da belki bir işe yarardı da oradan Avrupa'ya açılırdı kim bilir? Semtin esnafı, mahalleli hatta sokaktaki kediler bile haberdardı bu seyahatten. Bir tek Rahmi'yle oğluna söylememişti.

Akşam sofrasında kimsenin ağzını bıçak açmıyordu. Sarı benizli valiz kapıdaydı. Rahmi, Tiflis'e gitmek üzere pişirilmiş sarmalardan yerken oldukça keyifliydi. "Oğlan için mi sardın bunları?" dedi birden. Masada dalga dalga yayılan bu tok sesi yadırgadı Nurhan. Soğuk terler dökmeye başladı. Nereden biliyorsun, diyecek oldu, sormadı. Ben de sana onu söyleyecektim, diye gevelerken Rahmi dinlemeden devam etti; "Sana sürpriz yapacaktık ama anlattı mı kerata?" Rahmi'nin sesindeki alaycı ton Nurhan'ın sinirlerine dokunuyordu. Doğruldu omuzları. Bakışları meydan okuyordu, birbirlerine. "Geçen aradım." dedi, "Özlemişsin belli ki çağırdım bizimkini. Yarın geliyor." Rahmi'nin akşam sofrasında yaptığı en uzun konuşmaydı bu. Masadan kalkarken çatal kaşığı gürültüsünden sakınmadan bıraktı tabağa. Mutfaktan çıkıp dış kapının önünde oyalandı. "Nurhan!" diye seslendi. "Bu valiz sürünmesin ortalarda, kaldırırsın."

Buz kesildi Nurhan. Sen çağırdın demek, diye sayıkladı bir süre. Sarı benizli valiz kapıdaydı. Yarına bileti vardı; önce trenle İstanbul'a, oradan da Tiflis'e bir bilet...

SENA YIĞCI

HİKÂYE

Çürük

“Onunla yaşayamaz mıyım!” diye hiddetle bağırdım. Sesim, hıçkırıklarına takılıp kesilerek ulaştı başucumda duran babama. Camları buharlı gözlüklerinin ardından tahammülsüz gözlerle bana bakan doktor, sesine iğreti bir yumuşaklık katarak yalan ve bir o kadar yapmacık sözlerle beni ikna etmeye çalışıyordu. Tam ikna olacağım derken doktorun elinde tuttuğu devasa metal çubuk görünmez bir ele dönüşüyor, içimdeki korkuyu şiddetle dürtüyordu. Canımın yanmayacağına dair ne kadar dil döktüler, işi daha fazla zorlaştırmayayım diye ne vaatler verdilerse de kararımın caymadım. Ben çürüğümle yaşamaya razıyım. Hem bir şeyin yarım yamalak olması hiç olmamasından iyiydi. İşlevsiz de olsa bir dişimin olması, bir dişimin olmamasından daha iyiydi. En sevdiğim çikolatayı yerken beni yediğime pişman edecek kadar acı verecekti belki olsun der geçerdim. Yeter ki dişim benimle olsun, bunun için her şeyi göze almaya, beni bekleyen tarifsiz sancılarla savaşmaya hazırdım. Çünkü ağzımın içinde bir yerde duran boşlukla çikolatayı nasıl yerim, bilmiyordum. Bir boşluk nasıl doldurulur, olması gerekenin yokluğu insana neler yaptırır, kırık tuğladan sağlam bir sığınak nasıl inşa edilir bilmiyordum.

***

Doktor, “Asiye nasıl bir çocuktü?” diye sorduğunda her nedense hiç unutmadığım hatta belki de çocukluğuma dair hatırladığım tek anı belirdi gözümün önünde, ilk çürüğümle yüzleştiğim o gün. Günlerdir ağzından birkaç kelime dışında hiçbir şey çıkmayan otuz iki yaşındaki kadın o küçük çocuğa dönüştü birden, birbirinden kopuk onlarca cümleyi arka arkaya sıralayıverdi. Ukdelerini, hırslarını, arada kalmışlıklarını, küskünlüklerini bağırdı cılız sesiyle. Semih o hâlimi görse şaşkınlıktan

ne anlattığımı duymazdı bile. Semih... Ne zamandır gözlerimin önüne çekilmiş o karanlık perdeden göremediğim yoldaşım. Ben yolumu kaybetmedim gözlerimi kaybettim, diye ağlayarak ona sarıldığım bir gece ikna etmişti beni doktora gitmem için. Kördüm işte, içim katran gibi karaydı. İçimin karası yoluma bulaştı önce sonra gözlerimin önüne çekildi boydan boya. Semih çok denedi karanlığıma dalmayı. Ellerimden tuttu, beni pamuktan bir kozaya sardı kelebek olup uçayım diye. O beyazlara sardıkça siyahım dolandı durdu ayaklarıma. Ne kanadım vardı uçmak için ne de bir çabam. Bu ızdırıp bir günde son bulsun istedim bu yüzden geçmek bilmedi günlerim. Son bir yıldır içimde benden binlercesi vardı ve her biri için bir gün yirmi dört saat kadardı.

Ne kadar ısrar etmiş olsa da Semih'in doktora benimle gelmesini istememiştim. Zaten içimdeki kuvvetli girdap onu da çekmişti kendine. Hareketsizliğimden, tatsızlığımdan, durgunluğumdan istemese de nasiplenmiş, bir şeyleri tek başına sırtlanacak daha fazla gücü kalmamıştı. Haksız da sayılmazdı. İşten ayrıldığımdan beri bütün maddi yük onun omuzlarındaydı. Benim paspal, dağınık, vurdumduymaz hâlimden hiç şikâyet etmemiş ama içten içe sıkılmıştı. Karanlık, kısır bir döngüye hapsolmuştuk ikimiz de. Semih'i bir nebze olsun dışında tutmak istiyordum olanların, hatta kendimin. O, kendince yalnızlığımdan pay alıyor böyle yaparak etrafımı saran kara bulutları dağıtabileceğini düşünüyordu. Ne olursa olsun onun yüreğindeki yorgun merhamet beni diri tutan yegâne şeydi. Eve döndüğümde Semih beni kapıda karşıladı. İşten gelir gelmez yemek hazırlamış, sofraya oturmak için beni beklemişti. İçindeki bıkkınlığı hiç göremeyeceğim bir yere saklayarak gülümsedi bana. Ona sıkıca sarıldım. Yemek boyunca hiç konuşmadım. Semih arada bir şeyler söyleyip beni konuşturmaya çalışsa da kısa yanıtlarla karşılık verdim.

Suskunluğumuza da bir sandalye çekelim o halde, dedi bir müddet sonra. İçim ezildi, nemli gözlerle gülümsedim. Gözlerim yaş dolu olduğunda bile güldürebiliyordu beni. En çirkin ve çekilmez yanlarıma rağmen en kötü anlarıma ortak olabiliyordu. Yemekten sonra balkonda oturduk ve birer sigara yaktık. Bir süre konunun kıyasında köşesinde dolaştıktan sonra beni incitmekten çekinerek doktor randevumun nasıl geçtiğini sordu. Semih'e, ikimizi de ağırlığı altında ezecek kadar dolu ve aramızdaki bütün sözcükleri sağa sola savuracak kadar uzun bir sessizlikle baktım.

***

Çürük dişimle yaşamaya başladığımın ikinci haftasında ağlayarak ondan kurtulmak istediğimi söylemiştim babama. Hayatın beni bir öğretmen gibi dizginlediği ilk an, ilk hayal kırıklığı. Çürüğün bütün

ağzıma yayılabileceğini söylediklerinde iyice korkmuş doktora gitmek için neredeyse yalvarmıştım. Bu kez doktorun yanında süt dökmüş bir kediden farksızdım. Bir yandan oraya kendi isteğimle gitmiş olmanın pişmanlığını yaşıyor diğer yandan da ağrıyan dişimin yokluğunun nasıl bir şey olacağını hayal etmeye çalışıyordum. Korkum, üzerime tuhaf bir sakinlik bırakmıştı. En son hatırladığım, günlerce geçmeyen ince bir sızı ve yerinde olması gereken dişimin boşluğuymdu. Babam, çekilen dişimi bir peçeteye sarıp yanına almış sonra beni bir pencere kenarına getirip söylediklerini tekrar etmemi istemişti.

- Karga karga, al eski diş ver yeni diş!

- Karga karga, al eski diş ver yeni diş!

Peçetedeki diş, var gücümüzle havaya doğru fırlatmıştık. Diş, uzaktaki evlerin çatısında duran kiremitlerden birinin üzerine düşüvermişti. Babamın söylediğine göre bir karga onu bulacak, yanına alacak ve bana ağzımdaki boşluğu dolduracak yeni bir diş getirecekti. Günlerce pencere kenarında kargaları gözledim. Yukarılardan önüme fırlattıkları cevizleri çürük dişim zannettim. Günler geçti, karga ne eski dişimi aldı ne de boşluğunu dolduracak bir teselli bıraktı. Beni kandıracağı için babamla uzun bir süre konuşmadım. Hatta biraz içli bir çocuk olduğumdan günlerce odamdan çıkmadım. Zamanla çikolatayı nasıl yemem gerektiğini öğrendim. Zamanla sızım geçti. Ama babama olan kırgınlığım geçmedi. Boşluğu bir şekilde doldurdum ama çürüklerimden nasıl ayrılacağımı öğrenemedim. Kocaman bir kadın oldum hâlâ öğrenemedim. İçimde hareketlerini yeni yeni hissettiğim, onunla yeniden doğup büyüyeceğimi düşündüğüm, her şeyden sakındığım bebeğimi ağzımdaki çürük diş çökmek istedikleri gibi benden almak istediklerinde dünyam başıma yıkılmıştı. Öldüğünü günlerce kabullenemedim. Nasıl olur da benim içimde benden kopup gidebilirdi sessiz sedasız? Onca zorlu yoldan geçip ona kavuştuktan sonra, nasıl olur da boşluğunu doldurabilirdim? Doktorun yanından ayrıldıktan sonra saatlerce ağladım. Başlangıçta anlatmaya hiç meraklı değilken bir anda kendimi içimin derin sularında yüzerken buldum. Şimdi yenik düştüğüm her şey birer birer karşıma dizilmiş, beni gürültüden sağır etmek istercesine bağırmaya başlamıştı. Doktorun söylediğine göre, bir haftadır kullandığım ilaçlar bu gürültüyü dindirecekti, beni iyi edecekti.

insan hiç kalbini çöpe atar mı doktor, üstelik çürüdü diye. sen hiç çürük bir kalp gördün mü. bize zarar veren, her zerremizi ele geçiren bir çürükten kurtulacağız diye kendimizi atmak olur mu. kalbimizden geçmek, kendimizden geçmek değil mi. neden çürüğümle yaşamayı öğretmiyorsun bana doktor.

Durakta uzunca bir süre otobüsü bekledim. Yoldan geçen arabaların tekerlekleriyle sağa sola savrulan bakışlarım, yarım saat sonra yatağımın hemen üzerindeki tavana sabitlendi. Eve gelir gelmez kabanı bir kenara fırlatıp doğruca yatağa girmiştim. Semih bir iş toplantısı nedeniyle şehir dışındaydı. Beni de yanında götürmek için günlerce dil dökmüş yine de olumlu bir yanıt alamamıştı. Gözlerim tam kapanmak üzereyken çalan telefonun sesiyle irkildim, arayan Semih'ti. İlaçlarımı unutmamalı, yemekten sonra muhakkak almalıydım. Kendimi kötü hissettiğimde hemen onu aramalı, çok bunalırsam sitenin bahçesine hava almaya inmeliydim. Beni çok sevdiğini unutmamalıydım. Her zaman yanımda olduğunu unutmamalıydım. Her çıkmazın bir sonu olduğunu unutmamalıydım. Güçlü bir kadın olduğumu unutmamalıydım. Güzel günlerin bizi beklediğini unut-

***

Güne gözlerimi açtıktan birkaç saat sonra yorganı üstümden zar zor atabildim, ben hâlâ bendeyim, hantallığım bundan. Yoruldum artık kendimi üzerimde taşımaktan. Pencereyi araladım, vızır vızır işleyen şehrin sesi kulaklarımı tırmaladı. Nihayet baş ucumda gecedeki bekleyen yarısı dolu kahve kupasını ve kirli çorba tabağını alıp mutfığa götürülecek gücü kendimde buldum. Yatak odasından mutfığa gitmem sanki saatler sürdü. Tezgâhın üzerinde duran bulaşık yığınına bir bardak ve bir tabak daha eklemiş oldum. Masadaki suyu gördüğümde dün akşam ilaçlarımı almadığımı hatırladım. Salondaki koltuğa uzandım. Evin bütün perdeleri açtı üstelik güneşli bir kış gününde iddik ama benim gözlerim içeriye düşen bir parça gün ışığını bile görmekten acizdi. Gözlerimin önünde bir dev gibi duran o kara perde baktığım her şeyin rengini, güzelliğini, canlılığını götürüyordu sanki. Yaşamın ışıltısı sönmüştü, gülmelerin sesi kısılmıştı. Hayat, tekrar tekrar aynı sahnenin oynatıldığı renksiz ve sessiz bir televizyondur evimde duran. Ben bütün sahnelerin, bütün rutinlerin, bütün akışın dışındaydım. Dünya tersime doğru dönüyordu. Vakitsiz yağın yağmurun bir ağacın meyvelerini çürütmesi gibi dalında duran bütün anlamların içi boşalmıştı. Uzandığım yerden güç bela doğruldum. Vakitsiz de olsa yine unutmamak için mutfığa gidip ilacımı içtim. Salona döndüğümde pencere aralığından içeriye dolan rüzgâr inceden yüzüme çarptı. Pencereye yaklaştım. Tam o anda bir karga ağızındaki cevizi taa yukarılardan pervaza fırlattı. Parçalanmış cevizi elime aldım ve içinde çürük bir diş aradım. Gözlerim uzun bir süre elimdeki cevize takılıp kaldı. Bir müddet sonra komodinin üzerinde duran çerçeveye baktım. Balayından kalan, en güzel güldüğümüz fotoğrafımız. Hiç içimden gelmeseydi de bir kez olsun fotoğraftaki gibi gülümsemeye çalıştım. Rüzgâr iyice şiddetlendi, pencere ardına dek açıldı. Semih'i aramak için

elime aldığım telefonuma ve pencereden aşağıya uzun uzun baktım.

çürüyen yerlerimi attım, tehlike altında değilim. küçük bir çocukken dişimin yokluğuyla çikolatayı nasıl yiyeceğimi öğrenmiştim ama şimdi kendimden geriye kalan boşlukla ne yapacağımı bilmiyorum. çürüyen yerlerimi attım. yerine yenileri gelmiyor. attıkça köhnedim, ekşidim, eskidim. şimdi hiç sağlıksız yanı olmayan eksik biriyim. duygularımı attım, ağrıyan yerlerimi, sızılarımı, acılarımı, beni hayata bağlayan, insan yapan şeyleri yani. bu ilaçları kullanırsan yapabilirsin dedi doktor, yaptım. şimdi acısız, sancısız, duygusuz, kimsesiz biriyim.

insan, çürüklerinden başlıyor eksilmeye semih.

RE'SEN EDITÖR

*“Eski-yeni hikâye kitaplarına resen arka kapak yazılır.
Biz buluyoruz yazarı, resen. Ediniyoruz kitabı, resen. Yayınevi yok yazı resen.
Talep değil, nitelikli okura hizmetten. Editör: Re’sen.”*

Hazırlayan: Keziban Soylu

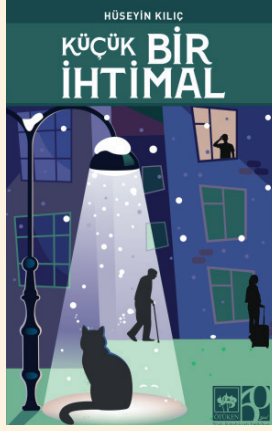
Tek Kişilik Balayı – Özyay Erdem

Kurmacaya inanmak en büyük aptallığımız mıydı?

Bir hakaret mi sayarsın bunu kari yoksa sırf bu kitap sebebiyle affeder misin bu cümleyi. İnanmışsak niye aptallık olsun. Yazar inandırabilmişse niye hata olsun. Çoktan inanmak için açmamış mıydınız kitabı.

Ya bir öykü demeti deyin ya düzine ya da toplam. Adının bir önemi yok artık. Yazar ve toplamı, yazar ve öykü demeti. Güldeste değilse de cazip bir çiçek buketi var elinizde. Eşinize bakınca, pinti bir arkadaşla tanışınca, işsiz kalınca, çocukluğunuzu hatırlayınca ve uzun bir yola çıkınca gördüğünüz tüm hikâyeler. Koltuğunuzun arkasındaki o şımarık çocuk, oyalanıp durduğunuz telefondaki oyun, yanınıza aldığımız yolluk. Hayatın içindeki gerçekliğe ikna olduğunuz kadar sizi ikna eden metinler. Şahit olduğunuzda anlatılsa keşke dediğiniz şeylere ince bir bakışın toplamı bu kitap.

Kurduğu dünya inanılır, gösterdiği şeyler elle tutulur, üslubu ve tınısıyla da dinletir. Yine de bir usta işi midir ve devamında hangi toplamla gelir ve yer eder siz bilirsiniz. Her şey sonradan biraz büyüsünü kaybedebilir. Tam anlamıyla teslim olacağımız bir kitap değilse de inandırmaya niyetli bir deste diyelim en nihayetinde.

Küçük Bir İhtimal – Hüseyin Kılıç

Zannederim önce ayakkabılarınızı çıkarmanız gerekir sonra rahat bir koltuğa oturmanız tavsiye edilir. Biraz hassas bir edip bu. Boynunda mendili, elinde sopası. Neme lazım hizaya getirebilir sizi. Bir dinleyin, dikkat verin neler anlatır. Cinler mi periler mi dedeler mi koltuklar mı yoksa sırlı çantalar mı? Dürter sopasıyla sizi. “Ne hikâyeler var bende bilerseniz, şu Şeniz’i tanısanız, Mösyö Hoşödör’ü duydunuz, Uyku Ülkesi’ne gittiniz...” Bakın bakın neler var der gibi, Hüseyin Rahmi’nin hâyâli sûreti.

O ılımlı, koşturulacak ortayı bulmuş anlatıcı, sizi enseden yakalamış. Hüseyin Rahmi göçeli çok olmuş. Bıraktığı emanet öyle ortada kalıvermiş. Anlatılmamışın, duyulmamışın hikâyesi değildir bu eser. Her kim ki anlatılmamışın hikâye-perdazı sanırsa kendini, bilsin ki çoktan işitilmiş ve telif edilmiştir eseri. Biraz, ben cinlik yapıyorum demek, ısrarla demek, sürekli sopayla sizi uyanık tutmaktır hikâyecinin buradaki işi. “Gündelik hayatın içinde basit gibi görüneni...” tarifleri gerçeği yansıtmamaktadır. Şöyle bir tarif belki, ana görece bir cin fikir yerleştirmek, o fikri sizi cezbedecek şekilde köpürtmek, arada sopayı vurmak, mendili yerli yerinde kullanmak ve anlatmak, anlatmak. “Yok artık” demezsiniz de “sonra n’olmuş” dersiniz. Ufak bir tebessümle kapatırsınız. Tüm “görece cin fikirliğin” yanında gerçeği de anlatmaya cesaretli dersiniz. Tüm Hüseyin Rahmiler anısına, toplum namına biraz gülmek ve sihir dersiniz. El mecbur bazen aksayan hikâyelere olur vereceksiniz. Postçuluk, gerçeküstücülük mezesi değil bu kitabın. Hikâye her neyi karşılıyorsa ve halk az çok neyi seviyorsa. Sizden mi sizden, sıcak mı sıcak, orta şekerli bir Türk kahvesi. Hanımlara, beylere, siz yüce gönüllü karilere...

MERVE ÇAKIR - SEBAHAT MERAKİ

Makbule Aras Eyvazi, *Ustam Diyorum Öldü* Dön Dolaş Aynı Hikâye

Okuru Bol mu Olsun?

Sebahat: *Ustam Diyorum Öldü* Makbule Aras Eyvazi'nin kaleminden 2024 yılının ocak ayında Yapı Kredi Yayınları'ndan çıkan bir kitap. Sen ne düşünüyorsun Merve bilmem ama ben Nahide Dikel'in kitap kapağı için yaptığı tasarımı oldukça beğendiğimi söyleyebilirim. Genelde gerçek fotoğraf kullanan yayınevinde tasarım kapaklar daha farklı, daha ilgi çekici duruyor. Yüz on sekiz sayfa olan kitapta toplam on beş öykü mevcut. İlk öykü, kitaba adını da veren "Ustam Diyorum Öldü". Giriş için enteresan bir hikâye ve kitabın genelinden de bir ayrılış mevzubahis. Bu hikâyeden itibaren yazarın gözlem yeteneği seziliyor.

Kitabın genelini iyi denebilecek bir çıtaya çıkararak da bu yetenek bence. Aksi hâlde yazarın birkaç öykü dışında biçim denemesi söz konusu değil. Tabii ki bir biçim denemesi şart değil kitapta. Ancak yazarın konuları da sıradan. Kitapla ilgili eleştirebileceğim en büyük sorun bu sanırım. Yer yer devrik cümlelerden oluşan dili kendine has bir akıcılık sağlasa da sıradan konuları bir müddet sonra kitabı unutmaya sebep oluyor. Ancak okurken film izliyor gibi detaylı metinler okuyoruz ki bu kesinlikle iyi bir işçilik demek.

Hikâyelerin sıradan konularla yazılmış olması mevzusunda eklemek istediğim birkaç şey var Merve. Ben kitabı okuduğum dönemde Yapı Kredi Yayınları'ndan kitapları çıkan iki yazarı daha art arda okumuştum. Yani kısacık zamanda üç kitap okudum ve üçü de kadın yazardı. Bir müddet sonra öyküleri hatırlasam bile hangi öykü hangi kitaptaydı hatırlayamadım. Yapı Kredi'nin öykü konusunda klasik bir tarzı olduğunu zaten biliyoruz. Ancak yine de bu kitaplar çok benzerdi. Aynı konularda, aynı anlatım şekli özelinde dönen bir sıklık olduğunu düşünüyorum. Oysa yine Yapı Kredi'den çıkan Kerem Işık'ın *Sınır* kitabı ne kadar da farklıydı aynı yayınevinden çıkan bahsettiğim kitaplara kıyasla. Tabii bunlar uzun mevzular, tespitlerime belki katılırsın belki katılmazsın bunu da bilemiyorum. Ancak bu kadar iyi bir kalem okumuşken keşke aynı konular etrafında dönüp durmasalar da böylece ortaya öve öve bitiremeyeceğimiz eserler çıksa diye söylüyorum. Merak edenler için konulardan da biraz bahsedeyim: Mahalledeki bir abiden hamile kalıp bebeği aldırma annesiyle beraber giden on beş yaşında bir kız, düğüne giden hasta bir adam, otobüs yolculuğu, evin işe yaramaz çocuğu vb.

Söylediğim gibi öyküler gerçekten iyi yazılmış, ben film gibi izleyebildiğim metinleri başka severim ki öykülerin çoğu da öyleydi. Bu da demek oluyor ki yazarın gerçeklik konusunda hiçbir kusuru yok. Detaylar da metne hizmet ediyordu. Netice olarak asla kötü yazılmış hikâyeler okumadım. İyi bir kitap okudum. Ama söylediğim gibi o kadar çok öykü okuyoruz ki artık bir başkalık arıyoruz. En azından ben arıyorum diyerek sözü sana bırakıyorum Merve. Sence *Ustam Diyorum Öldü*'nün okuru bol mu olsun?

Merve: Öncelikle kapağı beğendiğimi söyleyeyim. Hatta bu sayı-

da Metinörgü’de Keziban ve Oğuzhan eserlere isim verme meselesine değinirken kitapların kapaklarından da kısaca bahsediyorlar. Kapak ve isim konusunda onlara katıldığımı belirtip hemen şunu ekleyeyim, Makbule Aras Eyvazi’nin tercümelerini okumuştum daha evvel ama telif eserlerini okuma fırsatı bulamamıştım. Kendisinden okuduğum ilk kitap *Ustam Diyorum Öldü*. Bundan bize ne diyecek olursan yazarın hikâyeleri hakkında hiçbir fikrimin olmadığını belirtmek için bu detayı başta söylemek istediğimi belirteyim. Kitapları alırken genelde okur yorumlarına bakmadığım için de nasıl bir üslupla karşılaşacağım hakkında bir fikrim yoktu. Dolayısıyla kitabın ilk öyküsündeki anlatım beni çarptı desem yeridir. Hakikaten çok iyi kurulmuş bir öykü olduğunu düşünüyorum “Ustam Diyorum Öldü”nün. Anlatılmak istenen mesele ancak böyle bir şekilde anlatılıp bu denli çarpıcı yazılabilirdi. Burada yazarın hakkını teslim etmek lazım. Zaten senin de vurguladığın gibi kitaptaki hiçbir öyküye “kötü” diyemeyeceğimizi düşünüyorum ben de. Fakat konuların aynılığı mevzusu benim de dikkatimi çekti. Bunun sebepleri üzerine bir önceki sayımızda yayımlanan yazımda (Mizgin Bulut’un ve Nihan Feyza Lezgioglu’nun kitaplarıyla ilgili olandan bahsediyorum.) düşünmüştüm biraz ve sebebinin içinde bulunduğumuz dönem olduğuna karar vermiştim. Kadınlarla, aileyle, evlenmeyle, boşanmayla ilgili o kadar çok şey oluyor ve biz çeşitli vesilelerle bunlara maruz kalıyoruz ki neticede bir bakmışsın elin bu hikâyelere gitmiş, yazmaya başlamışsın. Bu sebeple de yazarları bir noktada anladığımı söylemeliyim. Yine de bu durum konuların artık yavaş yavaş sıradanlaşmaya başladığı gerçeğini

değiştirmez elbette. Böyle iyi bir kalemin elinden daha farklı konuların olduğu hikâyeler okumak isterdim ben de. Ama yine de *Ustam Diyorum Öldü*'deki üslup genel manada iyi olduğu için farklılığın olmaması onu sıkıcı yapmıyor.

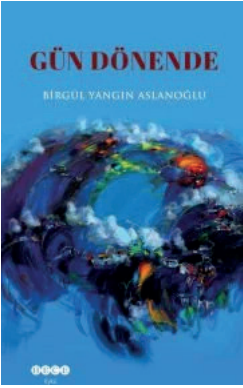
Bu arada yazar kitabı bölümlere ayırmamış ama bence dil olarak iki farklı bölüme ayırabiliriz. İlk bölümdeki hikâyeler nispeten ilk öykünün izinden gidiyor diyebiliriz. İkinci bölümdekiler ise daha alışıldık bir anlatıma sahip. Buradan yola çıkarak ilk kısımdaki öyküleri ikinci kısımdakilere göre biraz daha çok sevdiğimi söyleyebilirim.

Son olarak yazarın anlatımına şiirin sirayet ettiğini söylemeden geçmek istemiyorum. Belki de o sebeple ilk bölümdeki hikâyeler okuru yormadan su gibi akıyor, çarpmadan da geçmiyor.

Neyse, sözü fazla uzatmadan senin bana sorduğun soruyu ben de bölümümüzü okuyanlara sormak istiyorum. Sizce *Ustam Diyorum Öldü*'nün okuru bol mu olsun?

Zamanın Notalarından Süzülen Hikâyeler: *Gün Dönende*

Hazırlayan: Şerife Saliha Bozoklu

Eğitimci-yazar Birgül Yangın Aslanoğlu ilk öykü kitabı *Debbâğ*'ın ardından Eylül 2024'te raflarda yerini alan ikinci öykü kitabı *Gün Dönende* ile yeniden okurları ile buluştu. Hece Yayınları'ndan çıkan, novellaya göz kırpan eser, on hikâyeden oluşuyor.

Kitabın sayfalarını çevirmeye başlamadan önce ilk etapta kapak tasarımı ile dikkatleri çekmeyi başaran eserde yer alan hikâyeler yazarın daha önce imzasını taşıyan, Barış Manço ve sinema üzerine gerçekleştirdiği farklı disiplinlerdeki çalışmalarından esintiler taşımaktadır. Yazar doğrusal zaman görüşünden ziyade döngüsel zaman görüşünün hâkim olduğu hikâyelerinde, okuru zamanın notalarından süzülen hayatların ritmini tutmaya davet ediyor. Öyle ki dünün parmak uçları bugünün üzerinde gezerken kader ağlarını ilmek ilmek örmektedir. “Şöhret-i Âlâ Konağının Sahipleri” hikâyesi ile aralanan kapıdan giren okur kendisini Yeşilçam filmlerini aratmayan bir film sahnesinin ortasında bulurken aynı şekilde filmlerini aratmayan hayatların zincirleri de iç içe geçmeye başlamaktadır. Bir sahafın raflarında “İkinci El Kitapların Ruhunu” peşinde koşarken geçmişin kapısını aralayan, bahsi geçen filmin aynı zamanda gölge yazarı olan, Zeynep'in araladığı bu kapı ise notaların

peşinde koşan bestekâr Gazel ile yollarının kesişmesine vesile olacaktır. İpek, Elvan, Mualla, Âşık Seyfi, Kemanacı Hacı ise kimi zaman gece gibi karanlık düşünceleri, umutsuzlukları, hüznüleri barındıran kimi zaman da gecenin ardından beliren gündüz gibi mutluluklara, sevinçlere şahitlik eden zaman içinde birbirine geçen zincirin halkalarını teşkil etmektedirler. Bu açıdan bakınca eserde yer alan son hikâyenin başlığının “Zincir” olması da daha bir manidar gelir. Kitabın başlangıcında Barış Manço’nun şarkısından alıntıladığı “Gün çoktan döndü buralarda / Ve ben simsiyah bir gecenin koynunda yapayalnız / Bekliyorum / Duyuyorum, görüyorum / Bir gün gelecek dönence biliyorum...” epigrafına yer veren yazar eserini, “Bir gün gelir miydi dönence?” sorusu ile noktalar. Ancak eser her ne kadar bir soru ile son bulsa da kitaba ismini veren hikâyede yer alan, “Gün, geceyi kovalamış durmuş. En uzun geceleri donduran zaman mefhumu, en uzun günlere döner elbet. Güneş küsmedikçe göğe ve insana, güneşin doğuşu cennete kalmayacak. Kök salacağız derine, en derine. Her insan kendi dönencesine geberse bir gün elbet gelecek o dönence.” sözleri hem bir nevi soruya cevap niteliği taşımakta hem de okura her gecenin bir gündüzü olduğunu hatırlatmakta. Okurunun bol olması temennisiyle...

Tel Koptu, *Büyü Bozuldu*

Meleğin Gölgesi, Annemin Gözleri ve Eksile Eksile eserlerinin ardından Mustafa Başpınar Eylül 2024'te dördüncü hikâye kitabı *Büyü Bozuldu* ile okurlarını yeniden selamladı. Loras Yayınları çıkışlı eser “Yara” ve “Büyü Bozuldu” olmak üzere iki başlık altında yer alan dokuz öyküden oluşuyor. “Bir bitmeyecek şevk verirken beste/ Bir tel kopar, âhenk ebediyen kesilir.” der Yahya Kemal. Başpınar’ın da bu eserinde yer verdiği öykülerinin hemen hemen hepsinde şairin dizelerine atıf yaparcasına hayatta telin kopup ahengin kesildiği yani büyüünün bozulduğu anlara ışık tuttuğunu söylemek mümkün. Zira kitaba ismini veren “Büyü Bozuldu” her ne kadar ayrı bir öykü olarak karşımıza çıksa da eserde yer alan diğer öykülerin ortak noktası olarak da büyüünün bozulduğu anlar olduğunu ifade edebiliriz. Öyle ki inişli çıkışlı bu hayat yolunda ahengin bozulmasına sebep “Tatlı Bir Huzur” ve “Yara” öykülerinde olduğu üzere salgın ve darbe gibi derin sosyolojik yankılara sebebiyet verebilecek olaylar olabilirken kimi zaman aile içinde vuku bulan olaylar da hayatın ters yüz olmasına sebep olabilir; “Meçhule Atılan Taşlar”, “Kâbuslarımın Sebebi Siz Miydiniz Babacığım” ve “Korkaram Yâr Gelmeye” öykülerinde şahit olduğumuz gibi. Kimi zaman ise bu ahengin kesilmesine, büyüünün bozulmasına sebep içsel bir yankıdır; gönül yangınıdır. “Gazel’in Eli” ve “Büyü Bozuldu” öykülerinde bu yankıdan söz edebiliriz. Bu anlarda ise Başpınar’ın kahramanlarının pek çoğunun imdadına kalem ve kitap yetişmekte; edebiyatın iyileştirici gücü umut ışığı olarak yanıp sönmektedir. En son zikrettiğimiz iki öykü özelinde ise sinemaya uyarlamaya da oldukça elverişli izlenimine kapılmanın mümkün olduğunu belirtmek gerekir. Özellikle esere ismini veren “Büyü Bozuldu” öyküsünde yazarın okuru güzel bir kurgu eşliğinde Bursa sokaklarında kısa bir gezintiye çıkardığı görsel gücü oldukça yüksek bir metin okuru beklemektedir. Muhatabını bulması temennisiyle...

Bilincin Dehlizlerine Aralanan Pencere: *Akrebın Kışı*

Kendine Dolanan Sarmışık'ın ardından Eylül 2024'te okurları ile buluşan Emine Altıncaynak'ın Dergâh Yayınları çıkışlı ikinci hikâye kitabı *Akrebın Kışı* on iki hikâyeden oluşuyor. Altıncaynak bu eserinde yer verdiği öykülerinde insanoğlunun karanlıkta kalan tarafına dikkat kesiliyor ve ele aldığı hayatlar özelinde, tabiri caizse, bilinçaltının dehlizlerine bir pencere aralıyor. Unutmanın bazen rahmet bazen lanet olarak algılandığı dünyada unutulmak istenilen anlar, anlar gün yüzüne çıkarken onlara keskin bir ayaz eşlik ediyor; ruhu üsütüyor. Ruhun üşümesine sebep ise “Deniz Soğudu” ve “Çimenlerin Unuttuğuna Dair” öykülerinde olduğu gibi kimi zaman bir eşin bıraktığı acı hatıralar olurken kimi zaman “Akrebın Kışı, Yaratma, Sf. 100, Bir Direği Yıkamak, Öteki Yolcu, Duvardan Önceki Duvarlar ve Bir Kuş Uçumu” öykülerinde şahit olduğumuz üzere, bir annenin ve babanın ruhta yarattığı derin tahribatın yansımaları olarak karşımıza çıkabiliyor. Ve kimi zamanda insanlık öldü mü dedirten, ruhta izi silinmeyecek anlar/ anılar insanın dünyasını kışa çevirebiliyor; “Sonra Durmadan Yağdı” öyküsünde olduğu gibi. Yazar her ne kadar hatıraların acı yankılarını öykülerine taşımış olsa da bir taraftan da insanoğlunun varoluşsal mücadelesini de öykülerine taşımadan geçmiyor ve hatırlamak/hatırlanmak bütün anları, anları ortadan kaldıran ölüm karşısında bir teraziye konuluyor. Kalemimi ustaca kullanan yazar yoğun bir anlatıma sahip öykülerinde okurun zihninde pek çok çağrışımın yankılanmasını sağlıyor. Özellikle esere ismini veren “Akrebın Kışı” öyküsünde okurun kelimelerin renklere bürünerek bir tabloya can verdiği, Magritte'nin Kopyalanmamış tablosunun, her ne kadar öyküde zikredilmemiş olsa da o kelimeler arasından kendisine gülümsediği izlenimine kapılması mümkün. İnsanı bilinçaltının dehlizlerinde yolculuğa çıkaran ve yer yer o dehlizlerde kendisi ile karşılaşmasına vesile olan öyküler daha çok okura ulaşmayı hak ediyor. Muhatabını bulması temennisiyle

GÖKHAN YILMAZ

DEĞİNİ

Şimdinin Güçlü Hikâyesi: *Kar Gibi Patiskalar*

Edebiyatta 40. yılını kutladığımız Cihan Aktaş'ın son öykü kitabı *Kar Gibi Patiskalar* geçtiğimiz aylarda İz Yayıncılık'tan çıktı. 11 öyküden oluşan kitap 128 sayfa.

Cihan Aktaş, sesini bulmuş, okuruyla güçlü bir bağ kurmayı başarmış, Türk edebiyatının en önemli isimlerinden biri. Son kitabı *Kar Gibi Patiskalar*, usta hikâyecinin sesinin ve yolunun bir devamı niteliğinde. Hikâyelerinin çok büyük çoğunluğunda olduğu gibi kadınları anlatıyor yine. Kentli, yaralı, susan, birey olma sancıları yaşayan, tutunmaya çalışan, sığınan kadınlar bunlar. Kadın sorunlarını anlatan birçok yazardan farkları var Aktaş'ın. Bir kere hangi kadını anlatsa anlatsın, hikâyeye teknik anlamda zeval getirmeyecek bir şefkat var zeminde. Karakterlerini seven, onlara şefkatle bakan, onların elinden tutan ama öykü gerçekliğini bu tutumuyla zedelemeyen bir anlatıcı ortak tüm metinlerde. Bunun bir tutum ve teknik dengesini sağlaması açısından çok önemli olduğunu düşünüyorum. Onun dışında hikâye tekniği açısından müthiş 11 metin okuyoruz kitapta. Boşlukların, suskunlukların, anlatılanların, ayrıntıların, eşyanın bu kadar yoğun bir işlevsellikle kullanıldığı öyküleri her zaman okuyamıyoruz.

Özellikle “Geyikli Evin Hanımefendisi” (s.27) uzun yıllar aklımdan çıkmayacak, kitabın da en iyi hikâyesi bence. Dünyaya ve kendine yabancı, sığamamış bir sığınmacı, Ruksan'ın hikâyesi. Mültecilik ve yoksulluğun bu kadar gerçek, güçlü ve etkili anlatıldığı bir öykü okuduğumu hatırlamıyorum. İmge kullanımı, geçişler ve dönüşler, zaman sıçrayışları, atmosfer kurulumu, sahneleri doldurma, okura boşluk bırakma gibi teknikler hikâye yazma dersi olarak okunabilecek düzeyde ve net. Özellikle güncel, toplumsal (hatta küresel), canlı kanlı bir mesele üzerine kurulan öykülerde bu teknik başarıyı yakalamak oldukça zor. Kitabın genelinde gördüğümüz kademe kademe açılan, yapısal olarak uzun veya kısa cümle kalıplarına sığınmadan inşa edilen dil, Aktaş'ın kırk yıllık bir yolculuktan getirdiği tatları barındırıyor.

“Bir Dinlenme Anı, Upuzun” (s.41) da benzer bir tema üzerine kurulmuş, kitabın en iyi hikâyelerinden. Orada da yabancı hasta bakıcı Dilnaz’ın çarpıcı hikâyesini okuyoruz. “Ürkeklği Onun” (s.62) yine bir mülteci hasta bakıcı hikâyesi ve yine kitabın en iyilerinden. “Keklik Sesi” (s.50) iç konuşma, bilinç akışı gibi tekniklerin çok başarılı kullanıldığı özel bir örnek.

Kar Gibi Patiskalar’ın benim için en önemli yanlarından biri bizden, yakınımızdan, yakın tarihimizin gerçek meselelerinden güçlü izler bulmak oldu. Kentsel dönüşüm, ekonomik kriz, depremler, sığınmacılar, pandemi öykülerde önde veya arkada, mutlaka var.

Cihan Aktaş insanımızı iyi tanıyan, ülkesi için dertlenen bir entelektüel. *Kar Gibi Patiskalar*’ı okurken aklıma şu geldi: Bugünün meselelerini belki birkaç yıl sonra Aktaş’ın öykülerinde göreceğiz, o öykülerle bugünün meselelerini anlamlandıracak olmak ihtimali, edebî zevkler vaat ediyor.

Cihan Aktaş'la Şöyleşi

SÖYLEŞİ

Kırk yıldır anlatıyorsunuz. Ne buldunuz, ne kaybettiniz sizece?

Yazmak benim için bir kariyer alanı değil, hayatı anlamaya ve kavramaya yardım eden mizacıma uygun bir disiplin Gökhan Bey. Kendimi -Selim İleri'den mülhem- acemi bir yazar olarak tarif etme eğilimim de bununla ilgili. Yazmak istediğim hep uzağımda, ona erişmek için bir kez daha deniyorum, yine deniyorum. Elimdeki irice taş tepeye çıkarken kayaya dönüşse de yormuyor beni, herhangi bir konuya hakkını verme gayretinden başka herhangi bir açıklaması yok böyle bir yolculuğun. İtalo Calvino, *Bir Kış Gecesi Eğer Bir Yolcu*'da, kusursuz tek kitabın Kur'an olduğunu söyler kahramanına. O romanı 35 yıl önce okumuştum, cümle biraz farklı olabilir ama mealen böyle. Kusurdan uzak olamaz yazdıklarım ama kitabımı okuyanlara bahse değer bulduğum konuları özgün kılacak şekilde, uygun bir dille sunabilmeliyim. Ha,

bir konuyu bahse değer kılmamanın da yoludur yazmak ama sonuçta onda bir başkalık görmediğinizde niye yorasınız kaleminizi...

Yazmaya kutsal bir anlam yüklemiyorum, severek yaptığımız işin bakımımızı güzelleştirdiğini, sevmeden ama layıkıyla yaptığımız işin ise bizleri olgunlaştırdığını düşünürüm. Yüreğim kanaya kanaya yazı yazmış olabilirim bazen bir teselli arayışıyla ama o bile aslında sevmediği işlerde, varlıklarına saygı gösterilmeyen dahası merhamet de edilmeyen şartlarda ömür tüketen kadın ve erkeklerin çektiği azabı düşündüğümüzde, bir lütuf. Yazmaya zaman ayıracak şekilde hayatımı tanzim ettim, bunun için bana destek olan, anlayış gösteren, çıkan her kitabımı büyük bir heyecanla karşılayan aileme ve dostlarıma çok şey borçluyum. Yazmak benim için iyi dostlar kazanmak da demekti. Bulmadığımı söylesem haksızlık etmiş olurum. Kırkıncı yılımda, geriye dönüp baktığımda, yazma serüvenimde, konular ve kaygılar itibarıyla belli bir çizgiyi koruduğumu söyleyebilirim. Hem birlikte çalıştığım editörler ve yayınevleri hem de kitaplarının okuyucularına şükran borçluyum bu konuda da.

Kaybettiğim tek şey belki aynı yolda yürüdüğümüzü sandığım çevrelere duyduğum güven konusundaki saflığım. Onu da tamamen kaybetmiş değilim neyse ki yazmak için lazım o saflık. Hayal kırıklıkları sadece o saflığın varlığıyla yeniden başlamanın sebeplerini açabilir size.

Öykülerinizde kadınların elini hiç bırakmıyorsunuz. Rahatsız etmeyen, öykü tekniğini zedelemeyen, gerçeklik algısını sarsmayan bir şefkatiniz, merhametiniz var kadınlara. Bunu nasıl başarıyorsunuz?

Kadınlara yönelik anlama çabam çocukluğuma gider. Doğduğum kasabada kadınlar kendi aralarında şen şakrak ancak kocaları konusunda ise hep dertliyidiler. İçki, şiddet, aldatma ve terk yaygın, olağandı. Erkeğin kadına göre saygınlığı sorgulanamaz bir yetkeye sahipti. Kadınlar kayınpederleri yanında konuşmaz, onunla aynı sofraya oturmazlardı. Ancak hastalıklara rağmen yaşlanabilirlerse saygı görürlerdi. Son derece ince bir diplomasi izlemelilerdi ki ağır darbeler almadan o saygı çağına erişebilsinler. Eğitime önem verilen bir ailede doğmuş ve çeşitli imtiyazlara sahip olmanın borçluluğuyla dinlerdim onları. Annem komşusu kadınları toplayıp onlara roman okurdu belli saatlerde. Ben de bazen gazete okurdum. Saygıya ve sevgiye, aşka, sadakate, eğitim görüp maddi açıdan bir güvenceye sahip olmaya ne kadar da özlem duyduklarını fark ederdim. Bilge yönlerine hayranlık duyar, sabır ve metanetlerine gıpta ederdim.

Üniversite yıllarımda İslami duyarlıklarımın gelişmesinde, tesettürü benimseyişimde de payı var onların. 1984'ten itibaren *Aylık* dergide

yayımlanan ilk öykülerime yansımıştır bu duyarlılığım. “Gülsüm Bacı’yla Buluşma” isimli öyküde tesettürü benimseyen kahraman, çocukluğunda uzak köylerden birinden haftada bir yoğurt bakracı ve başka hediyelerle çıkıp gelen Gülsüm Bacı’nın örtülü giyimiyle kendi tesettür anlayışı arasında bir bağ kuruyordu.

Empati yeteneğini insan zaten çocukluğunda kazanıyor. Başkalarını kendinden daha çok düşüneceksin şeklinde bir düsturla hareket eden insanların arasında geçti çocukluğum. Komşu da öğretir yolda gördüğümüz konteynır karıştıran insanlar da. Poşa bir arkadaşım vardı ilkokulda, aynı sırada otururduk. Ona yönelen dışlayıcı veya hafifseme dolu yargıları yüreğimde hisseder, bütün varlığımla karşı koyardım. Ben onun yerinde olabilirdim, o da benim yerimde. Doğuştan bulduğumuz niceliklerle övünmek, değeri hazır bulduğumuz bir şeylerde aramak varlığın uçsuz bucaksız dersleri karşısında bir avuntudan ibaret. Yeryüzündeki varlığımız böyle avuntularla yetinemeyeceğim ölçüde mucizevi, sürekli bir çabayla güzelleşmeye açık ve değerli. Edebiyat eseri işte bu şekilde kolay aldanişların tuzağına çekilmeme yönünde öznel keşif ve sorgulamalara imkân verdiği için de vazgeçilmez.

Canlı, yakın, gerçek meseleler anlatıyorsunuz: Pandemi, krizler, deprem, sığınmacılar... Acayip acayip kurgular, mesela fantastik metinler, gerçeküstücü hareketler, şap-kadan tavşan çıkartmalar yok hikâyenizde. Ama müthiş bir gücü var anlattıklarınızın. Ne yapıyorsunuz, nasıl yapıyorsunuz, az önce saydığım edebî taklaları neden atmıyorsunuz?

Gerçek hayatın sahneleri, gerçek olaylar kendiliğinden büyülüyor beni zaten. Sıradan sanılan insandaki bilgeliği, sıradan sayılan olaylardaki mucizevi katmanları kurcalamayı önemli ve anlamlı buluyorum. Her şeye rağmen süren bir arayış ve direnç, bütün olumsuzluklara rağmen varlığını koruyan saflık veya suçluluk/borçluluk hissi, kadir kıymet görenin göz pınarlarından taşan damlalar... İnsanın sürprizleri kendine bile kapalı, ruhu katman katman, yüreği de arzın merkezi kadar derin olabiliyor. Bunu Esenler’de yedi yıl boyunca sürdürdüğüm saha çalışmaları sırasında da gözlemledim. Bülent Oran senaryolarını kahvehanelerde yazarmış. Ben de Esenler mekânlarında film ve roman kahramanı kadın ve erkeklerle tanıştım, romanlara, dizilere konu olabilecek olaylara kulak misafiri oldum.

Bu söylediklerim, masal ve efsaneler âlemine uzak olduğum anlamına da gelmiyor. Beni ayrıntıları ve verdiği derslerle büyüleyen pek çok masal ve efsane var, Arzu ile Kamber gibi, Sabır Taşı gibi. İlk öğretmenlerim masal ustası komşu veya akrabamız kadınlardı. Kitap okumaya yönelik tutkumu onlara da borçluyum. Anlattıkları türde metinleri kitaplarda arar dururdum çocukken. 2014’te Dünya Bülteni sitesinde

yayımlanan bir yazımda okullara masal dersi konulmasını önermiştim. Hem Eagleton'da hem de Torbjörn Safve'nin *Özgürlüğün Romani*'nda okuduğum şu cümleyi ben de 25 yıl önce *Bana Uzun Mektuplar Yaz*'ın kahramanı Aslı'ya düşündürmüştüm: “Muhayyile kanatlı bir attır.”

Entelektüellik ve öykücülük sizi anlatan iki önemli kelime. Bizde de bir eksiklik sanki. Günümüz hikâyesini bu bağlamda değerlendirebilir misiniz? Hikâyecilerimiz entelektüel mi sizce?

Yeryüzünde bulunuşumuz o kadar olağanüstü ve öylesine değerli ki öncekiler nasıl yaşadı, ne yaptı, dünya tarihini, insanın yeryüzü macerasını nasıl okumak lazım, ekonomide veya antropolojide hâkim kuramlar gerçekte neye karşılık geliyor, yaşadığımız dönemi kavramsal planda ne kadar anlıyor ve anlatma başarısını gösteriyoruz... Entelektüellik dediğimiz niteliğin amaçladığı bana göre, işte böyle sürekli okumalar yoluyla dünyayı ve hayatı anlama çabasıdır. Şüphesiz malumatfuruşluktan ibaret olmayan bilgelik dünyayı ve hayatı daha kavramamıza yardım eder. Kuşaklar Yunan bilgilerinden kendine hâkim olmanın başkalarına hakim olmayı getireceğini öğrendiler. Nübüvvet havzasında yeşeren toplumsal ahlakın vazettiği nefesine hâkimiyet ise ötekine hâkimiyetin arayışı değil ötekenden sorumluluğun derkidir. Kendinden sorumlu olma bilinci, başkasına yönelik sorumlulukları üstlenmeyi getirir yanı sıra.

Entelektüel diyemeyeceğimiz yazar ve ozanlar bazen bir cümleleriyle bizi bambaşka âlemlere taşırlar. Hikâye, hayatın sesleriyle insanın derununa ait sesler ve sözlerle bir araya getirme gücüne sahip bir tür. Neşet Ertaş'ın türküde gerçekleştirdiğine denk bir kabiliyet sözünü ettiğim. Kavrayış, feraset, kelime bilgisi, hayal gücü... Nasıl beslenir hayal gücü, kim buna saygı duyar da destekler... Beri taraftan, kültürel birikimimiz bizi bazen tekrara düşmekten korur bazen de ne yazık ki cesaretimizi kırabilir. İç dünyamızı bütün kaynaklarıyla birlikte bilgi salgınına karşı korumayı da önemsemeliyiz. Bütün bunlarla birlikte, Ayşe Şasa'nın sinemacı gençlere yönelik şu öğüdü sanırım öykücüler için de yararlı olabilir: “Sinemada her zaman her şart altında iyi bir şey yapabilmek, orijinal bir şey bulmak, sözü olan bir şey yapabilmek için büyük bir genel kültürle, büyük bir sanat kültürüyle donanmış olmak gerek.”

Birçok ödül aldınız. Ödüller ne söyler? Size ve bize?

Ödüller bir görme, tanıma ve kabul işaretidir kanımca, nitelikli bir dergide bir öykünüzün yayımlanması gibi. *Dergâh* dergisinde ilk öyküm yayımlandığında duyduğum sevinç, TYB 2005'te *Son Büyüklü Günler*'i Yılın En İyi Öykü Kitabı olarak gösterdiğinde hissettiğimden daha az değildi. *Bacudan Bayan*'a 2002 yılında TCK 312. maddeye aykırı

bulunarak toplatıldıktan birkaç ay sonra yine TYB, yeni çıkan ilk romanım *Bana Uzun Mektuplar Yaz'a* ödül vermişti. Bu ödül, her şeye rağmen beni doğru anlayan ve destekleyen okurlarım, yazar dostlarım olduğunu düşündürüp moral kazandırmıştı bana. Benzeri hisleri, sosyal medyada aylarca fikri sorumluluğa asla kulak asılmayan türde, gerçeklikle alakası olmayan suçlamalarla aylarca linçe maruz kaldığım bir sırada, Gönen Belediyesi 2016 Ömer Seyfettin Hikaye Ödülü'nü *Kızım Olsan Bilirdin'e* verdiğinde de yaşamıştım.

Nitelikli dergilerde metinlerimin yayımlanması bunca yıl sonra bile bana bir ödül sevinci veriyor. Herhangi bir türde eser veren nitelikli yazarlar her zaman ödül sayısının çok üstündedir, oysa genç bir yazar yol almak için yeteneğine inandıran sahil cümlelerim teşvikine ihtiyaç duyar. Bu yüzden ödüllerin adaletinden nadiren söz edilebilir. Kıstasları güven uyandıran bir derginin kendine has disiplininden geçme süreci de aynı nedenle çok önemli. Böylelikle oluşan bir tecrübeye dayanan yazar, şimdiki zamanın kıstaslarına bel bağlamaksızın çalışmayı başarabilir. Bugün çok severek okuduğumuz pek çok yazar, zamanında değil ödüllendirilmek, kitaplarını bastırmakta bile zorlanmışlardı. Bir yazar her zaman önce kendi iç seslerine güvenmeli, bir de sevdiği yazarlarının oluşturduğu o büyük, kıymetli jürinin öğrettiği ölçülere.

Kırk yılda hikâye diliniz hangi yollardan geçti sizce? Kelimelerinizin, hikâye söz konusu olunca özel bir hâl aldığı, kendiliğinden hizaya geldiğini hissediyor musunuz? Sanki doğal bir hikâye anlatıcısı gibisiniz.

İlk gençlik yıllarında insan bilemedikleri nedeniyle tereddütlü oluyor ama aynı bilinmeyenler bir cesaret, bir pervasızlık da sağlıyor kaleme. Bir dilin kendine has inşası, kuramların veya tecrübelerin ötesinde, kendine has bir üslubu mümkün gösteren gezintilere ihtiyaç duyuyor. Bana çarparak veya beni çarparak kâğıda dökülmesi gerekeni yaza yaza keşfetmişimdir hemen hep. Biçimci olmak veya süslü cümleler kurmaktan ziyade doğrudan beni çarpanı etrafındaki tozları kaldırarak görünür kılmaya yönelik olmuştur çabam. Geçen yıllar içinde biraz ayrıntıları azaltmış, metni daha bir saflaştırmış olabilirim. Rahmetli Rasim Özdenören, edebî metnin içten bir çağlayan gibi taşarak kaleme dökülebilmesi gerektiğini söylemişti bir kez bana. Gençlik yıllarımda yazdığım pek çok öyküyü o şekilde yazıp daha sonra biçimlendirmişimdir. Şuna inanıyorum: Biz neye açsaksak öykü veya romanda, o konu veya imge hâlinde gelip bizi buluyor. Belirttiğiniz gibi, son on yılda daha rahat yazıyorum ama bu daha az çalıştığım anlamına gelmiyor. Hayatımda hiç olmadığı kadar ağır ve çok yönlü bir çalışma düzenine tabi oldum son yıllarda. Öğlene kadar edebiyat, akşamları Esenler misali saha çalışması gerektiren metinlerin işlenmesi... Dinlediğim için hikâye

anlatıcayım der ya John Berger... Esenler çalışmalarımın içeriği son üç öykü kitabımı bir şekilde etkilemiştir.

Son yirmi yılda ağırlıklı olarak roman çalıştınız ancak hikâyeyi de bırakmadınız. Masanız hiç boş kalmıyor sizin. Şu sıra hangi kitap var gündeminizde?

Velut yazar deniliyor bazen Gökhan Bey, pek de sevmiyorum bu sıfatı. Bir kitabı layıkıyla çalışmadan diğerine geçmiyorum, sabahları edebî esere ayırıyorsam akşamları da Esenler kitapları için olduğu gibi başka bir konuya çalışıyorum. Şu sıra *Kamerun'da Bir Mevsim*'i yayına hazırlıyorum. Kahramanım işsiz kalmış ve aynı dönemde de eşinden ayrılmış, kendini toparlamak için ablasının peşinde Kamerun'a giden Yiğit isimli bir genç.

Bu romanı yazma fikriyle 2019'da Kamerun'a, Douala'da yaşayan akrabalarımın yanına gitmiştim. Öteden beri taşıyordum bir Afrika romanı fikrini. Douala'da takriben 3 ay kaldım. Salgın başlar başlamaz da döndüm. Dört yıl içinde de bir Afrika romanı çıktı ortaya.

C İ H A N A K T A Ş

H İ K Â Y E

Melekgirmez Fısıltıları

Sevgili Özlem Öncel'e

Çarşının adı Melekgirmez'di. İki elimde ağırlaşan kocaman torbalarla sokağın başında görüldüğümde, hep aynı esprili cümle yükselirdi esnaftan: “Bir de Melekgirmez derler, şu gelen bizim meleğimiz değil mi?” Gururlanır, görünmez kanatlarımla havalara uçar gibi yeniden kavrardım torbaları. Birini yakın komşumuz olan tuhafiyeciye bırakırdım diğerini başörtü satan ablağa. Daha uzakta bir mağaza vardı, müşterilere uzun veya bol gelen etek ve pantolonların tamir görmüşlerini teslim eder, yeni bir uyumsuz giysi torbasını alırdım yerine. Alışverişe gelirdi sıra. Kasap annemin ne istediğini bilir, kuzu etinin yağsız tarafından verirdi. Bakkala girip kelebek makarna, margarin ve abur cubur alırdım.

Bir defasında sorum üzerine bakkal, Melekgirmez adının nereden geldiğini anlatmıştı: Babamdan duymuştum, bu çarşıda bir zamanlar meyhaneler varmış ve adı ağza alınmaması gereken türde iğrenç batakhaneler.

Batakthane derken... Çamurlu muymuş yeri?

Tezgâh gerisinde sigara tütüren ihtiyar, çocuğun kafasını karıştırma, diye araya girdi. Köprülerin altından çok sular akmış, yıkamış iğrençlikleri. Yavrum, diye bana döndü aynı adam. Buranın esnafı şeytana pabucunu ters giydirir, o yüzden adı böyle kalmış. Ucuz dersin, bir daha bulamazmışsın gibi gelir, inandırırılar resmen, ihtiyacın olmayanı torbalara doldurur çıkarsın, sonra da evde hır güz.

İlahi emmi, dedi bakkal, şimdiki nesil öyle her duyduğuna inanır mı sanıyorsun? Renkli televizyon girdi evlere, yetmedi bir de video icat ettiler. Neyse, melek kızım, sen eve gecikme. İyi çalış derslerine, o elleri öpülesi mübarek ananın emeklerini boşa çıkarma.

Benzetilesem de bir melek kadar saf değildim. Kendimi bildim bileli de bu çarşıya girip çıkıyordum. Bir dükkâna girdiğimde, sokağa taşan muhabbet ansızın fısıltılara bırakırdı yerini. Biri apar topar baş-

ka bir bahis açsa da fısıltılardan bazısı kulağıma erişmiş olurdu. Konu komşu arasında da Melekgirmez adı geçince sesler alçalır, fısıldaşmalar olur, derken badireyi atlatır ve gelmişten geçmişten şaşkırtıcı, utanç verici olsa da ibret dersi de içeren olayları birbirlerinin sözünü kese kese eksiksiz ve çelişkisiz ortaya koymaya girişirlerdi. Sansürlü değinseler de bilirdim ki çok eski tarihlerde şehrin hovardaları çarşıdaki batakhanelere hafifmeşrep kadınlar için uğrarlarmış. Gelgelelim benim sivri aklım başka bir şeye takılır kalırdı: O kadınları hafifmeşrep kılan neydi, nasıl olmuştu da onca yapayalnız kalmışlardı koca şehirde, kim isterdi ki batakhane gülü diye çağrılmak? Anlaşılan bir kısmı Yeşilçam filmlerinde olduğu gibi meyve suyuna katılan ilaçla kötü yola düşürülen safiriklermiş. Öyleyse o hovardaların namuslu eşi dostu niye kurtarmazmış ki biçareleri o yoldan...

İsmi şaibeli de olsa bu çarşı atfettiği melek sıfatıyla bir sorumluluk hissi bahşetmekle kalmadı bana, esnaflığı da sevdirdi. Büyüyüp de türlü türlü abur cuburla tıka basa dolu bir bakkal dükkânı işletme hayalim ilk bakışta cazipti, gelgelelim tekstil atölyeleri de vardı çarşıda ve ben o atölyelerdeki makinelerden en az ikisinin bütün marifetlerine vâkıfım o yaşta, annem sayesinde. Yanı sıra elim çizime yatkındı, ileride modelist de olabilirdim. Neticede tekstil okumaya götürdü beni etrafın telkinleri.

Evimizde iki sanayi makinesi vardı, annem günün bir bölümünde birinin, sonra köşedekinin başına geçerci. Penye kumaşlara düz dikiş yapılmaz, düz dikiş kasar onu. Overlokla dikerken kumaşı kasmazsınız. Annem bütün bu incelikleri teyzemle birlikte gittiği konfeksiyonda öğrenmiş. Para vermeyin, yeter ki öğreneyim, sonra istediğiniz sürece işçiniz olurum, demiş ki geri çevrilmesin. Bir haftada çözmüş makineyi. Makine dediğin de çeşit çeşit sanayide. Bir makine var, sırf kot pantolonların yanındaki çima için. Bir başkası sadece düğme diker. Annem hemen her makinede çalışıp ustalaşmış. Evdeki iki makineden Alman Brother düz dikiş içindi, aşırı gürültü çıkartırdı; ötekisi, overlok için olan, daha alçak, ancak bende dokunaklı bir ezgi hissi uyandıran bir sesle çalışırdı. Komşular gün boyu nasıl katlanıyorlardı bilmem...

Overlok, dediğim gibi, rahatsız etmezdi beni çalışırken ama düz makinenin sesini ancak bağıra çağıra şarkı türkü söyleyerek bastırabilirdim. Makinelerin etrafına yağlı makaralardan esinle, çoğunlukla aynı neşe kılıfı geçirilmiş üzgün türkü olurdu seçtiğim: Makaram sarı bağlar lo kız söyler gelin ağlar.... Bu türküyü anneannem Çukurova'da kara-koza denilen koza olgunlaşmış da çatladığında, turnağı içinde kala kala pamuğu çıkartmaya çalışırken söylermiş.

Böylesine çileli bir ekmek kavgasının hikâyeleri dolaşıyorsa yaşadığınız ortamda sürekli, kendinize acımayla bir yol bulamıyorsunuz.

Dört çocuktuk. Evimiz kiraydı. O tarihlerde ilkokul diploması yoktu annemin ve sigortasız çalışıyordu. Ama işte, yalnız sayılmazdık. Hani Yeşilçam filmlerinde mahalle dayanışması sergiler ya insanlar merhametsiz fabrikatör veya açgözlü müteahhit karşısında, Melekgirmez esnafı da bizim için yaptı bunu kaç defa. Hiç unutmam, Bulvar gazetesi müzik seti veriyordu, Müslüm hayranı küçüğümüz kuponları dikkatle biriktirip seti almayı başarmıştı. Çarşıdaki bakkal önyak olunca, mobilyacı müzik seti karşılığında oturma grubu vermiş, yanına bir de o dönemin modası, ortasında televizyon yeri olan bir vitrin eklemişti.

Durumumuz bir parça düzelmmişti ki annem bir tebligat aldı. Babam bizi terk etmeden önce ne yapıp edip onun üzerine borç bindirmiş meğer. İcra memurları eve girerlerse, makinelerimize el koyarlarmış. Çıkmın gidin buradan, izinizi kaybettirin, diye tavsiye etti, esnafın anneme gönderdiği avukat. Yarım gün içinde topladık evi. Bakkalın oğlu makinelerimizden birini merdivenden indirirken içinden dökülen yağ montunu rezil edince annem mahcubiyetinden ne diyeceğini şaşırıldı, nihayet, aynısını bulamazsam dikiveririm makinede, deyiverdi.

Yeni mahallemiz şehrin kıyısında, varoş havalıydı. Evimiz babaanneminkine yakın sayılırdı ama gitmezdik pek. Hiçbir zaman bir babaanneden umulacak sıcaklığı göremezdik ondan. İleride anlayacaktım: Babamın sorumsuzluğunu annemin eksik kadınlığına bağlayarak kendini ferahlatıyordu. Annemin ona sığınacak yerde işe güce sarılmasından rahatsız olduğu gelirdi kulağımıza. Dünyadan haberi yok ninenizin, oğluna versin o akılları, çalışmanın nesi ayıp, der geçerde annem. Arada bir elimden tutup Melekgirmez yoluna düşerdi. İhtiyaçlar bitmezdi ki büyüme çağındaydık. Salona serili yer yatağında hemen her gün, annemin dikiş dikiği kadınların sesleriyle uyanır, rüyanın ortamında biraz daha kalabileyim diye örtüyü başıma çeker, kanepenin altına kayardım. O rüyaya bizleri eski evimizde bekleyen pişman bir babayı da katardım. Suudi Arabistan'da kazandığı paralarla, o evi dayayıp döşemiş olurdu. Beni görünce kocaman açardı kollarını. Nasıldı o kollar aslında, hatırlamıyordum. Bakışları nasıldı, kokusu... Babası olan çocuklar ne rahat bir gönülle yaşadıklarını fark ediyorlar mıydı acaba? Babası olan çocuklar nasıl yaşardı ki bir günü nasıl geçirir, eve nasıl döner, sabahları nasıl uyanırdı? Sorularım an geliyor anneme karşı hırçınlaşmaya götürüyordu beni. Babalı bütün çocukların annelerinin yaptığını niye başaramamıştı sanki, gerçekten isteseydi, yanında tutamaz mıydı babamı, sanki hayatı, tırnakları açmaya çalıştığı kozaların içinde kalan anneanneminkinden daha mı zordu? Onu böylesi sorularla nasıl canından bezdirmedim, şaşıyorum. Her soruma sükunetini bozmadan cevap verir, her üzücü olay ve sahneye ibret gözüyle bakmamı sağlamaya çalışırdı. Bir Melekgirmez alışverişi dönüşü, ansızın yağmur bastırmıştı. Ellerimizde

torbalarla otobüs durağına doğru hızlı hızlı yürürken, yine baba krizine yakalandım. Babam olsaydı arabamız da olurdu, babam olsaydı eski evimizden taşınmazdık, babam olsaydı sabahları makine gürültüsüyle uyanmazdım, babam olsaydı... İslanmayayım diye annemin başıma dolamaya çalıştığı atkıyı elimle iterken, eski evimizden taşınmanın sorumluluğunu ona yüklüyordum. Bir viranenin önünde durmuş, başımdan akan yağmur sularına aldırmadan söylenip duruyordum. O hırçın hâlîmle ne ilgim olabilirdi ki esnafın yakıştırdığı melek sıfatıyla! Melek, bizim meleğimiz bu, oldu mu şimdi, derlerdi hep bir ağızdan, hâlîmi görseler.

Az ötemizde birkaç çocuk viranenin saçak vazifesi gören çıkıntılarına sığınmış yağmurdan korunmaya çalışıyorlardı. Annem o çocukları gösterdi. Doğru dürüst bir çatı yoktu başlarının üstünde, büyük ihtimalle akşama önlere sıcak bir çorba koyacak kimseleri de yoktu. Şükretmeliyiz, dedi. Kaç evde iki sanayi makinesi bulunur ki asla aç kalmayız, bizim ekme tekmemiz onlar. Fakat unutma, bugün onlara yarın bize, birbirimizin imtihanıyız.

Aşırı gitmenin huzursuzluğuyla, sunduğu bu geri adım atma fırsatına yapıştım, mülayim bir sesle, alıp bize götürsek, sobanın etrafına dizilir, saçlarını kuruturlardı, birlikte yemek yerdik, diye mırıldandım. O, tanımadığım bilmediğim çocuklar kızım, dedi, nereden bileceğim hap mı yutuyor, tiner mi çekiyor...

Bir süre sustu, yutkundü, sonra, “Benim zaten uykularım kaçıyor düşünmekten ama neyleyim ki...” diye söze başladı, yine sustu. Gerçi ağlıyordu. Yine de o atkıyı başıma dolamayı başardı.

Düşünceler içindeydim eve vardığımda, doğruca banyoya dalıp musluğu açtım, üst başımla soğuk duşun altına girdim. Gözlerimi kapatmış, kendimi bir viraneye sığınmış bir çocuk olarak hayal ediyordum. Tir tir titreyen kader arkadaşlarımdan başka kimsem yoktu hayatta. Yoldan geçenler acıyarak baksalar da başlarına bela almamak için geçip gidiyorlardı. Sabahtan beri, çöp kutularını karıştırırken bulduğum bayat bir dilim börekten başka bir şey yememiştim. Bayat da olsa nasıl lezzetliydi, bir dilim daha olsaydı keşke! Hava da gittikçe soğuyordu işte, öyle ki dişlerim birbirine vurmaya başlamıştı üşümekten.

İki üç dakika geçmedi, annem dişlerimin sesini duymuş gibi daldı içeriye. Hemen suyu kapatıp beni dışarı çekti, büyük bir havluyla sarıp sarmalayıp sobanın yanına götürdü. Giysilerimi değiştirip saçlarımı kuruladı. Meramımı anlamış olmalıydı ki tek soru sormadı. Bense, anne, diye sordum, evde yufka yoksa da peynirli börek yapabilir misin sen? Yapardı tabii, yaptı da... Masalsı bir kadındı o, güçlü, güzel, muhakemesi sağlam. Kocasını terk edip gitmiş biri için zararlı olabilirdi

güzellik, neyse ki Melekgirmez'deki dostlarımız izin vermediler annemin yıpratılmasına. Rabbim kimseye kaldıramayacağı yükü yüklemeyiz. Yüreğimdiki zehri az az sağmayı bana öğreten de Melekgirmez'in omuzlarıma taktığı kanatlar oldu. İyilikleri yakıştırdılar bana, cömert olmayı... Ben markete gittiğimde kasada oturan kişiye tebessümü ihmal etmişsem, dert ederim bunu. Dikim ben, çok omurgalı. Yamulmalarım olmaz. Bile isteye vav da olurum. Hani, biri beni alıp ormana atsa, oraya uyum sağlayabilmeliyim, öyle eğittim kendimi, buna mecbur kaldım.

Terk edilen, çocuk da olsa kendinde kusur aramaya hazırdır. Babamın terk edişinin sebepleri üzerine düşüncelerim, onu affetmeye açtı hep ama bir türlü dönüp gelmiyordu. Daha fazla kırılmaz olduğunuz noktada, kaybedecek bir şey de olmadığından onunla empati kurmaya hazır hâle geliyorsunuz. Hayatımızda olumlu değişiklikler olmuştu. Yine Melekgirmez civarında, eski evimizden daha büyük bir daireye taşınmıştık. Ağabeyimle ablam evlenmişlerdi. Geriye dönüp de hiç kurulmamış bir bağı bugüne taşımaktan umut kesince, en baba bir bakışa kapılmanız işten değil. Ben de üniversiteyi bitirmiş, evlilik hazırlığı yapıyordum. Annem ehliyet için zorunlu diye, ilkokul diploması almaya çabalıyordum.

Bir gün oturdum masaya, onun hayalini karşıma aldım ve konuştum. Sağırlığıyla istese de yaralayamazdı beni o sırada nasılsa, bir hayalden ibaretti. Anlattım anlattım. Ne söylersem söyleyeyim, tek bir çizgi oynamıyordu yüzünde, hissizdi. Şaşırarak, üzülme, sevinmek bilmiyordu, yine. Ben konuşurken tek kelime bile olsun duymamış mıydı yani? Hiçbir tepki yoktu, yine. Bu kez hayali bir görüşme değildi oysa. Hollanda'da olmasa da Mekke'de gidip bulmuştum onu, yanımda, benden on sekiz buçuk yaş büyük eşim. Mescidi Haram'a yürüme yoluyla on beş dakika kadar uzaktı otelimiz. Çalıştığı lokanta şehrin kenar mahallelerindeymiş, bir saat doluşturmuştu bizi bindiğimiz taksinin şoförü. Birden karşısına çıkınca ben, adımları da söyleyince bir solukta, tanımazlıktan gelememiş, kayıplara karışmamıştı. Huzursuzca kıpırdayıp durmuştu yerinde önce, ardından çektiği tanelerine dikmişti gözlerini. Hani, kendimden büyük bir erkekle evlendim diye şaşkınlık gösterseydi, senin yüzünden, demeye hazırdım ama o şaşkınlığı bile çok gördü bana. Hem de kızım, başında yoktum ama ne güzel yetiştirmiş seni annen, affedebilecek misin beni, dememek için görmeyen gözlerle bakıyordu. Baba sevgisine layık olmadığını düşünerek içli içli ağladığım gecelerden söz açabileceğim bir fırsat aralığı oluşamazdı, konuşmamaya bağlamıştı iç rahatlığını. Başımı dayama isteği duyduğum omuzları, bir buçuk metre yakınındayken de binlerce kilometre uzağındaymış gibiydi. Kendisini bir parça olsun sevmeyen insan bir başkasını kolay kolay sevmiyor. Peygamberimizin kızı Fatma'ya düşkünlüğü herhangi bir yerden

önce bu şehrin insanlarının zihnini değiştirmişti. Mekke’de yaşıyordu yıllardır, ezanlar, dualar, zikirler, tekbirlerle hiç mi yıkanmamıştı yüreği? Ben onun en küçük kıızıydım, birlikte tek bir fotoğrafımız yoktu, çocuklarıma nasıl izah edecektim...

Bir ara başı önde mırıl mırıl bir şeyler söyledi. Kendi söyledi kendi dinledi. Giderek yükseldi sesi ve anlaşılır oldu. Nafaka istese de ödeyemezmiş ancak kendini idare ediyormuş kazandığı, Hollanda’daki kadın kanını iliğini sömürmüş. Para dilenmeye geldiğini mi sanıyordu? Yakasından tutup sarsmak istedim. İnsan olma mücadelesini bile bile tepmiş bir adamdı maalesef. Geriye kalacak nedir, niçin yaşarız, gerçekten değerli olan nedir... Bir fırsat anı, derk anı... Yeryüzünden bir kez geçiyorsun, geriye dönüp tamir edemez, tashih edemez, yeniden ele alamazsın bir ömrü.

Melek gibiydim birilerine göre sonuçta, Melekgirmez’de mühür basılmıştı varlığıma. Fakat baba şefkati umduğum eşimin tesellilerine katlanamaz oldum dönüş yolunda. Annemi de o günlerde çok üzdüm. Birinden duymuş, üzüntülerini defterlere yazıyordu, bana da tavsiye etti. Defterler kabarıp da karışınca yazılar, başka bir deftere temize çekmek gerekirdi. Birinci defter, ikinci defter üçüncü defter... Yatsı namazından sonra bir iki saat kadar harıl harıl yazar dururdu.

Üç kitap sahibi bir yazar oldu annem günün birinde. Ailesi, eşi dostu için parayla bastırıldı bu kitapları ama arada bir okuyucularına rastlarsa, gözleri ışıldardı. İlkokula göndermediler diye sitemle anardı anne ve babasını, yine de radyo programlarında konuşulan kitaplar yazabilmişti işte. İki yaş küçüğü Muzaffer’e ödevlerini yaptırırken ağabeyleri, annesi de onun eline iki şiş tutuşturmuş ki oyalansın. Gözü kulağı hep ödev yapılan masadaymış, fırsat bulunca koşup masadaki kitabı defteri karıştırmış, böylece sökmüş okumayı. Bir sabah ahırda, tezek yığınları arasında “İstanbul’da atletler koşuya çıktı” yazılı bir gazete parçası ilişmiş gözüne. Atlet nasıl koşar, biz içimize giyiyoruz onu, neyi yanlış anladım, bambaşka bir âlem bu yazı işi, diye düşünmüş durmuş günlerce. Bir yol göstereni olmadan kurgunun tesellisini keşfe kadar götürmüş onu işte öyle düşünceler.

İlk romanının sayfalarını karıştırırken gördüm ki hiçbirinde babam yok ama makineler var ve onların sesleri eşliğinde kurulan hayaller, öyle ki gün geliyor Melekgirmez’de bir büyük atölye sahibi oluyor kahramanı. Çocuklarından en küçüğü olana yakıştırdığı mesleğe bakar mısınız? Politikacı. Politikayla ne alakam olabilir benim, doğrucu davuttan politikacı mı olurmuş? Yaza yaza her şeyi tanınmaz hâle getirmiş annem, türlü kılıflarla, hayret doğrusu. Dedim ya, dikim ben, içim dışım birdir. Markete uğradığımda kasiyerden içten bir tebessümü esirgemişsem, gece uyku girmez gözüme. Hoş annem de tekstile merak sarmam

için elinden geleni ardına koymamıştır. Bir o köşeden yükselir makine sesi, bir şu yandan... Hayal bu ya, overlokun başındayken bazen makinenin dişlileri kendim, kumaş ise dertlerimmiş gibi gelir, kumaş keşildikçe hafiflemeye başlarım. Sonra da bütün bunlar gerçekmişçesine tebessüm ederken aynı türkü dolanır dilime: Makaram sarı bağlar...

Sahi, Melekgirmez'e dair daha önce hiç duymadığım şu rivayetleri onun ikinci kitabında bulabilir meraklısı: Orada gayrimüslim esnaf hakimmiş, yüz on yıl kadar önce. İstanbul'un Beyoğlu'su gibi elit kesime hitap eden mağazaların ağırlıkta olduğu bir çarşı... Melek girmez bu yere diye Müslümanlar uzak durmuş. Bakmayın siz, melek girmez ama Adana sosyetesini giriyordu, Vali Ziya Paşa da girmiştir kesin. Kaç Kaç olaylarına yol açan katliamlara yorar kimisi Melekgirmez adını, merak eden Google'da arasın. Ermenilerin tamamını suçlayan birini hatırlamam esnaf arasında, karanlık dönemlerde kurunun yanında yaşı da sarar alevler maalesef. Tehcirden sonra Ermeni esnafın yerini Darendeliler almış annemin anlattığına göre. Onların kimisi de acayip kazıkçı çıkmış. Bir de Asfalt Rıza'nın dostu Melek'e koyduğu çarşı yasağından söz ediyor. İncirlik üssünün kurulduğu yıllar... Şehrimizin ünlü kabadaylarının en büyüğüymüş Rıza, her hareketi bir mesaj, bir bildiri gibi okunabilirmiş, kılık kıyafetinin ayrıntıları da öyle. Bir omuzu eğik bir şekilde yürürken ceketinin omzu diğer taraftan meydan okurcasına havada, lüks arabalarla şehrin merkezinde piyasa yapan Amerikalı askerlere racon kestiği anlatılır. Hollywood filmi jönü edasında ama çelimsiz bir subay her gün her gün üstü açık Chevrolet ile geçermiş Atatürk Caddesi'nden, yanında sarı saçları havalarda uçuşan sevgilisi. İşgal altındaymışız gibi ne bu, diye celallenmiş Rıza'nın arkadaşlarından biri ve dağ gibi adam ertesi gün belediyenin oralarda bir yerde Amerikalının yolunu kesmiş. Meğer Jiu Jitsu'da ustaymış Amerikalı, o çelimsiz hâliyle yere sermiş 1.85'lik Adanalıyı. Zoruna gitmiş Rıza'nın duyunca, ertesi gün de o çıkmış Amerikalının yoluna. Kendinden emin inmiş arabadan Amerikalı, tam Jiu Jitsu hareketi yapıyormuş ki Rıza'nın tokadıyla yıkılmış. İşte bu Rıza, Melek çarşıya girdiğinde kendini şaşırıp çula çaputa para döküyor diye, esnafa haber gönderirmiş: Melek yengeniz asla oraya girmeyecek. Rıza iri yarı, ağzında diş kalmamış kavga döğüşten, kim sokar Melek'i çarşıya...

Bu sonuncu rivayet zorlama gelse de Asfalt Rıza'nın hayranları ballandırarak anlatırlar Melekgirmez'de, ben de dinlemiştim birinden. Çarşıda Rıza bahsi açılrsa bir şekilde uzar gider. Asfalt sıfatı nereden geliyor, araştırayım da bir gün geniş bir şekilde yazarım. Söz vermiyorum gerçi, mevsim dönüşlerinde birden sıkışıyor siparişler; ekmeğe tekne tekstil sonuçta.

TÜRKİYE DİL VE EDEBİYAT DERNEĞİ DERGİLERİ

 dilveedebiyatdr

 dilveedebiyatdr

 tdedtr

 tdedtr

 olagansiir

 olagansiir

 olaganhikaye

 olaganhikaye

 kardelencocukdr

 kardelencocukdr

Abone olmak için:
Telefon: 0212 581 61 72
E-posta: bilgi@tded.org.tr

 tdedtr

 tdedtr

 turkiyedilveedebiyat

tded.org.tr

FİBER MOBİLİTE'YLE TANIŞIN DİYE İLK 2 FATURANIZ BİZDEN

1000 DK + 5 GB 280^{TL}_{AY}

1000 DK + 10 GB 335^{TL}_{AY}

1000 DK + 15 GB 390^{TL}_{AY}

SABİT
FİYAT
GARANTİSİ*

Numara taşıma yoluyla yeni gelene, 12 ay sözlünüz.

*Tariife ücretleri için geçerli olup devlete ödenen ücretler bu kapsamda değildir. 2024 yılı için 14,94 TL tetsiz kullanım ücreti her ay ayrıca alınır. Bu ücret her yıl değişmektedir. 17 Ekim 2024 itibarıyla geçerlidir. Taahhüt sonrasında ilk 2 fatura ücretsiz faydası, sadece tarife içerikleri ve tetsiz kullanım ücreti için geçerli olacak ve taahhüt verme tarihine göre bu her zaman 2 aya denk gelmeyebilecektir. Taahhüt ihlalinde ilk 2 fatura döneminde cayma bedeli yansıtılmazken, sonrasında cayma bedeli yansıtılır. Faydalar bir fatura dönemi için geçerli olup devretmez. Taahhüt sonunda güncel fiyatlar geçerlidir. Kapsama alanı ve çekim gücü altyapı, coğrafi şartlar, şebeke yoğunluğu gibi etkenlere bağlı olarak değişebilir. Detaylar: www.turktelekom.com.tr

Türk Telekom
Değerli Hissettirir

